

Určeno pouze pro studijní účely

12. týden - Násilí a erotika na televizní obrazovce

Povinná četba:

- Kunczik, M.: Základy masové komunikace. Karolinum, 1995 str. 49-62, 145-158, 218-233.
- Eysenck, H.: Conclusions and Recommendations. In: Sex, Violence and the Media. Blackwell 1982, pp. 252-274.
- Williams, J.: Television Violence and Agression in: Theory of Mass Communication, Univ. of Illinois 1992, pp. 251-271.
- Williams, J.: Effects of Media Erotica. in: Theory of Mass Communication. Univ. of Illinois 1992, pp. 273-285.

Klíčové pojmy: *typologie násilí na televizní obrazovce, katarze, stimulace, habitualizace, teorie učení, desenzitivizace, arousal, násilí ve zpravodajství a publicistice.*

GRAFICKÉ PŘÍLOHY:

Graf č. 1-6 Postoje české veřejnosti k problematice násilí na TV obrazovce

Schéma č. 1 Agresivní projevy podle typu, směru a motivu.

KUNCZIK

Určeno pouze pro studijní účely

musejí být opojné prostředky radosti a rozkoše, jež jsou třeba k modifikaci této reality, aby propůjčily životu třpyt a lesk.“

Názor, že zvláště film a televize převzaly tuto kompenzační, napětí odstraňující funkci, která je důležitá pro stabilitu sociálních systémů, je v sociologické literatuře často citován. Jinými slovy, filmy a televize mohou být považovány za funkční ekvivalent opatření, jež v tradičních společnostech plnila funkci bezpečnostního ventilu za účelem neutralizace napětí ohrožujících společenský pořádek. Zatímco jest pravdou, že média umožňují únik od reálných problémů a přispívají k překonání dočasných pocitů deprese, na druhé straně při plnění této únikové, eskapistické funkce média nenabízejí žádná řešení reálných problémů. Pokusy o řešení vzniklých problémů jsou ve skutečnosti tímto únikovým užíváním médií blokovány. Právě zde spočívá reálné nebezpečí, že dojde k pohybu v začarovaném kruhu, při němž motivace vedoucí k únikovému užívání médií bude neustále posilována. Stabilizace existujících poměrů prostřednictvím stálého narkotizujícího odvádění pozornosti od reálných problémů – a tím i zabránění tomu, aby se k řešení aktuálních problémů přistoupilo – mohou být z hlediska funkcionalistické perspektivy hodnoceny téměř jako „pozitivní“ (tj. systémově stabilizující). Jednotlivci, kteří nezískají racionální pohled a pochopení své situace a unikají do světa snů, pravděpodobně nepodniknou žádnou akci proti nespravedlnostem. Aplikaci tohoto problému na Třetí svět vyjádřil J. Tunstall (1977, 212) v následujícím postřehu: „Ve většině afrických a asijských zemí mají vlády sklon využívat média spíše jako sedativum nežli jako stimulant.“

3. Masová média a společnost II: Příklad televize a násilí

Kunczik

3.1. Televizní zábava jako zboží

Na otázku, proč se v televizi ukazuje tolik násilí a proč jsou po celém světě vysílány právě americké programy, lze relativně rychle nalézt odpověď: Výrobní náklady jsou v USA už tak nízké, že mohou být nabízeny za ceny, které jsou podstatně nižší než náklady na produkci vlastní (srov. Kunczik 1992). Americké televizní pořady, a zvláště pak seriály, jsou toliko prostředky sloužící jinému cíli: Jsou to výplně mezi reklamami, které mají být zprostředkovány co nejširšímu publiku. Principiálním cílem televizní produkce je slovy Cantora (1982) „odbyt výrobků“. Je-li míra sledovanosti nízká, pak nemá příslušný televizní program žádnou šanci být reklamou podporován. Čím větší je počet diváků, tím lepší je finanční situace televizního průmyslu. Baldwin a Lewis (1972, 313) citují ve své studii „Violence in Television: The Industry Looks at Itself“ (Násilí v televizi: Jak vnímá médium samo sebe) jednoho televizního producenta: „Výroba filmů pro televizi je záležitost obchodování a zisku. My prostě vyrábíme nějaký produkt, chceme přilákat co nejvíc diváků a moc si při tom nezadat.“

Americká televize je zaměřena především na diváka z nižší střední vrstvy, ve věku od 18 do 49 let, ženatého/vdaného a s dětmi (Cantor, 1982, 360). Televize prodává reklamnímu průmyslu diváka jako svůj produkt. K maximalizaci počtu diváků se nejvíce hodí zábava, a ta je také dle Lo Sciuta (1972) v USA hlavním motivem televizní konzumace. Vzhledem k tomu, že 750 televizních stanic z celkového počtu přes tisíc je soukromých, můžeme vycházet z toho, že dosažení zisku, tedy snaha o získání co nejširšího publika při co nejnižších výrobních nákladech programů, je dominantním motivem většiny těchto stanic, které o přízeň diváka vzájemně soutěží.

S ohledem na – sám o sobě – triviální fakt, že masová média jsou obklopena svým specifickým prostředím, jsou bláhové v USA často vznášené požadavky, aby televize vysílala méně násilných pořadů, a to do té doby, než budou objeveny takové pořady, jejichž obsah by mohl být vyroben za stejné náklady a byl by pro diváky stejně atraktivní, tedy které by byly jako nosiče reklamních zpráv stejně vhodné. Pokud se usiluje

o redukci předvádění násilí, je třeba vzít do úvahy strukturu toho kterého mediálního systému a funkce médií ve společnosti.

Ani v USA, kde je vysoká korelace mezi sledovaností a stupněm násilnosti pořadu, neexistuje důkaz, že by oblíba pořadu byla určována výhradně násilím (srov. Diener a De Four 1978), ale riziko, odchýlit se od osvědčeného, standardizovaného schématu dobrodružných a akčních seriálů, je příliš velké. Snížení sledovanosti vede ke snížení příjmů z reklam. Násilí umožňuje v relativně krátkém čase vybudovat napínavou dějovou sekvenci a dovést ji do jasného konce. Jeden člověk, který se podílí na produkci těchto seriálů, říká: „Bez trochy násilí byste děj nikdy nedotáhli do konce. Člověk si nemůže dovolit řádný soudní proces, potřebuje pořad uzavřít za pár minut.“ (Comstock 1972, 304.) Násilné akce jako vrcholy napětí navíc nabízejí ideální možnost k přerušení filmové sekvence pro promítnutí reklamního šotu.

Dějová schémata jsou do té míry standardizována, že není třeba žádných kreativních a drahých scénáristů, režisérů atd. Platí to i o hercích, kteří nemusí být obdařeni žádným velkolepým uměleckým nadáním. Standardizovaný, nenákladný charakter násilných seriálů vynikne především, budeme-li pozorovat jednání filmových producentů s cenzurními instancemi. Velké stanice (ABC, CBS a NBC) institucionalizovaly jistý druh dobrovolné sebekontroly. Seriálová produkce reagovala tak, že násilné scény točí vícekrát – a sice s rozdílným stupněm brutality. V případě, že koncertový cenzor, těšící se u producentů vysloveně negativnímu image, nejbrutálnější variantu odmítne, lze jednoduše vsadit méně brutální scénu, aniž by byl ohrožen seriál či vznikly vysoké náklady (Comstock 1972, 21). Na skutečnost, že vynechání násilí může mít u publika zvyklého na brutální scény kontraproduktivní účinek, upozornil Percy Tannenbaum na Mass Media Hearings již koncem šedesátých let (Baker a Ballová 1969a, 47). „Podle některých údajů, které máme k dispozici, se nedá vyloučit následující vývoj: Kdybychom vynechali některé odpudivější detaily, diváci by využili své představitosti a fantazie a domysleli by si ještě víc agrese, víc krve a větší nechutnosti, a byli by náchylnější to všechno spíš omluvit, než je tomu teď.“

Osoby, které jsou zodpovědné za produkci a distribuci násilných televizních pořadů, často zavírají oči před možností, že by násilí mohlo mít negativní vliv. Cantor (1982, 358) uvádí, že je často zastávána teze, že obsah masových médií je určován poptávkou, tzn., že recipientům jsou nabízeny přesně takové programy, jaké si přejí vidět. Takový myšlenko-

vý model, který recipientovi podstrčí zodpovědnost za kvalitu obsahu, může snadno vést u člověka zodpovědného za program k příznivému obrazu sebe sama. Publikum je hloupé, žádá si násilí a podobnou triviální zábavu. V demokratickém systému tedy nezbyvá nic jiného, než se na úroveň publika snížit. Obchodní ředitel RTL Helmut Thoma se právě v tomto smyslu vyjádřil v interview k otázce kritérií tvorby programu (citát z Der Spiegel, 15. 10. 1990): „Divák si volí svou vládu, tedy i svůj televizní program. Já se také občas nad jeho volbou podivuji, ale červ musí chutnat rybě, a ne rybaří. A my diskutujeme z pozice rybáře. Vidíte, v mnoha veřejnoprávních institucích došlo k nedorozumění, protože věřily, že jejich vkus musí být i vkusem masy. Měly čtyřicet let na to, aby lidi k tomuto vyššímu vkusu vychovaly, ale nepodařilo se.“

Také teze o tom, že násilí v televizi žádný vliv nemá, a katarzní teze, která násilí připisuje důležitou sociálně hygienickou funkci, se těší velké oblibě jako racionalizační mechanismus u osob, které se na produkci násilí v médiích podílejí (srov. také kap. 8, Baldwin a Lewis 1972). Jiní producenti považují milióny dětských a mladistvých diváků za zanedbatelnou veličinu, jako např. jeden producent westernů, který se vyjádřil: „Dětský divák prakticky neexistuje.“ Jiný tvrdil: „Děti považují kovbojky za hloupé a nic jim neříkají.“ (Baldwin a Lewis 1972, 295). Pokud nebudeme zastírat skutečnost, že se děti opravdu rády dívají na westerny, použijeme starou dobrou tezi o katarzi. Pozitivně jsou charakterizováni i takoví suroví hrdinové, kteří při boji za dobro používají násilí jen proti těm protagonistům, kteří si to zaslouží. Násilí je americkými televizními tvůrci často považováno za integrální součást lidského života (srov. Baldwin a Lewis 1972, 299n.) Producenti seriálů o policii a soukromých detektivech se tedy nepovažují jen za dodavatele zábavy, ale myslí si, že jejich produkty diváka probudí a upozorní na problematiku zhoubného organizovaného zločinu (např. mafie). Mezi producenty akčních a dobrodružných programů je velmi rozšířený názor, že redukce předvádění násilí by znamenala zkreslení jednoho ze základních aspektů lidského života. Násilí je podle nich ústředním znakem amerického života. Jeden producent prohlašuje: „Kritici, kteří se rozčilují nad násilím, provádějí pštroší politiku. Raději budou tvrdit, že rakovina neexistuje, než aby se snažili ji léčit.“

Nutnost usilovat kvůli co největšímu zisku o co nejširší publikum a závislost na příjmech z reklamy také znamená nevysílat takové programy, které by ohrožovaly stávající společenský pořádek, např. takové, které by

zpochybňovaly americký hospodářský systém. Lazarsfeld a Merton (1949) vyjadřují tuto závislost při tvorbě programu takto: „Kdo platí orchestr, určuje obyčejně také, co se bude hrát.“ Tento postoj zastávali již Marx a Engels v Německé ideologii (1960, 44).

3.2. Násilí v televizi a stabilita systému: DeFleurův model

V analýze vzájemné závislosti soukromé komerční televize a kapitalistické společnosti předložené Melvinem L. DeFleurem (1970, 155) považuje autor masová média za sociální subsystemy. Reklamě (zvláště televizní) přisuzuje rozhodující význam pro fungování amerického hospodářského systému, protože kvůli zajištění stability celkového systému je nutno ovlivňovat, co si konzument koupí. Reklama jako prostředek podpory odbytu je definována jako zájmově vázaná informace podniku, jejímž prostřednictvím se výrobce pokouší vyvolat, udržet nebo zvýšit poptávku po zboží, aniž by změnil cenu, technickou kvalitu či nabízené množství. Cílová proměnná veličina reklamy je změna nebo stabilizace preferencí potenciálních konzumentů, popř. posun či fixace konzumní rovnováhy. Masmediální reklama (dále jen reklama) je kvantitativně velké rozšíření stejně znějících reklamních poselství prostřednictvím masových médií.

DeFleur argumentuje ve stejné rovině jako John Kenneth Galbraith (1970) v analýze „Moderní průmyslové společnosti“. I Galbraith považuje masová média za nejdůležitější nástroje k manipulaci spotřebitelské poptávky. Stálá úroveň poptávky dosažená reklamou je jedním z nejdůležitějších základů racionálního plánování v ekonomickém sektoru, jenž je charakterizován technologicky dokonalým, „vyspělým průmyslovým podnikem“, odkázaným na konstantní odbyt. Galbraith (1970, 195) píše: „Průmyslový systém je tak hluboce závislý na televizní reklamě, že by bez ní nemohl ve své dnešní podobě vůbec existovat.“ Co možná nejširší kruh recipientů lze nejspíše získat a udržet si nenáročnými zábavními programy.

K úspěšnému ovlivňování rozhodnutí o koupi je dle DeFleura (1970, 171) třeba mít „pomůcky k přilákání pozornosti oka či ucha spotřebitele blíže k reklamnímu sdělení.“ Protože je možné vycházet ze skutečnosti, že kvantitativně největší kategorie konzumentů se vyznačuje nižší úro-

vní vzdělání, musí jí být obsah médií přizpůsoben. V takovém případě hovoříme o tzv. „obsahu nízkého vkusu“ (např. „nenáročná zábavní vysílání“), který plní dvojí funkci: 1. zajištění co možná největší poptávky konzumentů a 2. zisky z prodeje reklamního času. Obsah nízkého vkusu se tak stává klíčovým nejen pro dosažení stability masové komunikace jako subsystemu, ale i pro systém celkový. Dle DeFleura je kulturní úroveň masmediálního obsahu nepřímou úměrou jeho popularity. V tradici psychologie mas je implikováno, že široká masa je tvořena jednotlivci, kteří nejsou schopni „opravdového“ kulturního požitku. Obsahy nízkého vkusu, popř. masová kultura v tomto smyslu, je produkována toliko ve standardizované formě pro masové publikum bez ohledu na nějaké estetické nebo literární tradice (např. Wilensky 1964). Důsledkem je mimo jiné umrtvení osobního vkusu a uspokojení mas několika standardními modely (např. Bouman 1962, 228.) To na druhé straně nevede pouze k nenákladné produkci seriálů založených na reklamních spotech, ale také k distribuci obsahů, které neohrožují stabilitu systému. Závislost na reklamě znamená pro skladbu programu tlak na zprostředkování reklamního poselství co nejširšímu publiku při minimálních nákladech. Tím je dána produkce seriálů, jejichž hrdinové se nabízejí jako objekty k identifikaci, čímž udržují základní množinu kmenových recipientů. Účelné je vyrábět napínavé příběhy, které se odehrávají v co nejkratším čase a mohou být produkovány rychle a pravidelně. To zase podporuje zařazení násilí do děje, neboť právě násilí umožňuje ve velice omezeném čase vystavět konflikt, vyvinout dynamickou „akci“ a dovést ji k jednoduššímu dramatickému řešení.

Za ideální masově mediovaný obsah stabilizující systém považuje DeFleur (1970, 169) takový obsah, který vzbudí zájem publika a udrží si ho, neporušuje běžné normy, a neprovokuje tak k zásahům zvenčí (např. z politiky). Rozhodující význam pro stabilitu celkového systému obsahu nízkého vkusu v rámci systémové koncepce nespátřuje DeFleur ani tak ve vědomém pokusu o manipulaci, kterého by se dopouštěli příslušníci mocenské elity, ale v „neosobním“ tržním mechanismu. Obsahy nízkého vkusu jsou televizními stanicemi vysílány, protože se osvědčily jako nejvhodnější obsahový typ pro zprostředkování reklamního poselství. DeFleur (1970, 170) argumentuje: „Výrobci žiletky, který denně prodá na milióny svých výrobků, je jedno, mají-li jeho zákazníci střední školu, či zda jsou analfabety. Jediné, co výrobce zajímá, je, že pokud se recipient holí, dá se přemluvit k tomu, aby používal žiletky, které vyrobil on. Je-li

k tomu zapotřebí krvavého westernu, proč ne? A ta malá zbývající část obyvatel, vzdělanci, ti mohou jít klidně do opery.“ Dochází tak k manipulaci bez manipulátorů. Obejdeme se tedy bez konstrukce spiklenecké teorie, že zlé elementy jsou zainteresovány na vývoji k agresivní společnosti. Jednu takovou tezi zastává např. Selg (1972, 18), který se domnívá, že objevil „mocné síly, které by chtěly mít agresivní společnost.“

Na rozdíl od DeFleura vidí Parsons a White (1972) skutečnost, že „jistě televizní programy teď uspokojují potřebu kvalitativně nízké zábavy“, pouze jako přechodný jev. Vývoj v oblasti komunikace směřuje podle těchto autorů k usnadňování přístupu ke kulturně hodnotným obsahům stále širšímu okruhu obyvatel. Diferenciace diváků na různé specifické kategorie vede ke zvyšování kvality. Kromě toho představuje vždy poslední objevené médium na určitou dobu vrchol stupnice kvality. Parsons a White (1972, 283) tvrdí, že „pořady s vyšší kulturní úrovní se více uplatní než pořady s úrovní nižší“. Empirickými doklady však tato spekulace, v níž přání je otcem myšlenky, podepřena není. V tomto kontextu je nutné podotknout, že Talcott Parsons, bezpochyby jeden z nevlivnějších sociologů poválečné doby, inklinuje v oblasti působení médií k banálním výpovědím. Ke komunikačnímu procesu, speciálně k působení médií, Parsons (1975, 37) uvádí: „Zpráva jako podnět může stimulovat takovou reakci, která je v jistém smyslu odpovědí. Existuje ale také taková alternativa, kdy žádná odpověď nenásleduje, obzvláště je-li zpráva vytištěna, publikována, (např. v novinách) a každý má možnost ji vzít či nevízt na vědomí a může i nemusí na ni odpovědět.“ Takové bezobsažné, empiricky nevyvratitelné výpovědi nepřinášejí v poznacích žádný pokrok. Ještě triviálnější je následující poznatek (Parson 1975, 38): „Kdyby členové společnosti nikdy nic neudělali, brzy by tato přestala existovat.“

3.3. Teoretické manipulace a umělekosociologické aspekty násilí v médiích

DeFleurovy úvahy týkající se významu televize v americké společnosti jsou úzce spjaty s argumenty zástupců kritické teorie. Teoretické manipulace Frankfurtské školy (např. Horkheimer a Adorno 1971, Marcuse 1970) tvrdí, že vnesením úsilí o zisk do kulturní produkce splývá reklama s kulturou. Srovnatelnou terminologii používá také komise pro násilí,

ktřá televizi charakterizuje jako „hlavní nástroj průmyslu vědomí“ (Schwind a j. 1990, 347).

Masová kultura podle Habermase (1968, 182) znamená „přizpůsobení se potřebám odpočinku a zábavy spotřebitelských skupin s relativně nízkým stupněm vzdělání“. Dle Horkheimer a Adorna (1971, 5) provádí ale kulturní průmysl apologii společnosti. „zbožnění jsoucího a moci“, přičemž systém zůstane stabilní jen tehdy a jen tak dlouho, pokud bude většina členů systému používat média k útěku od reality a nezačne se zamýšlet nad vlastním sociálním postavením. Adorno (1967, 64) píše: „Jako stále kapání omílá kameny, tak systém kulturního průmyslu přetváří masy, nestrpí žádné odchylky a neustále potvrzuje stejná schémata chování.“ Marcuse (1969, 32) poukazuje na zásadní význam masových médií pro manipulaci s potřebami lidí. Neexistence televize a příbuzných médií by mohla znamenat to, co se imanentním protikladům systému podařit nemůže – rozpad systému (Marcuse, 1970, 257.) Obsahům médií je připisován rozhodující význam pro formování jednorozměrného člověka. Masová média nepozorovaně přizpůsobují člověka požadavkům systému, a to tak, že potlačují kritické individuální myšlení a podporují integrující jednorozměrné myšlení. Dle Marcuse (1969, 28) jsou masová média v třídním zájmu používána k získávání recipienta pro násilí a hloupost, k jeho obloudění. Média přinášejí rozptýlení a navozují uvolnění, potěšení a spotřebu, a vytvářejí tak falešné potřeby. Habermas (1968, 193) označuje kulturu rozšiřovanou médii jako kulturu integrační, která se masovou kulturou nazývá proto, že „jejího stálého rozšiřování je dosahováno přizpůsobováním se potřebám odpočinku a zábavy spotřebitelských skupin s relativně nízkým stupněm vzdělání, a nikoliv obráceně, vzděláváním širšího publika k přijímání nezkažené kultury“.

Podle Geisslera (1973, 67) se obsah masové kultury vyznačuje tím, že „znázorňuje stávající poměry jako neměnné a vyzývá člověka, aby se přizpůsobil statu quo, i když ho jako jednotlivce neuspokojuje“. V terminologii teoretiků manipulace „odpolitizovávají“ televizní stanice svůj obsah, aby vyhověly „potřebám“ mnohovrstevného publika. Geissler (1973, 92n.) rozlišuje dva typy manipulace, které však tvoří protiklad: a) určité elity (popř. určitá třída) okupují masová média, b) na základě mechanismů tržního hospodářství (maximalizace recipientů) je vyráběna apolitická masová kultura. Násilí v médiích může mít mimo jiné i následující manipulativní aspekty: 1. Brutální programy jsou integračními obsahy bez kritiky stávajících sociálních a politických poměrů. 2. Schází

zařazení individuálních osudů do společenského rámce. 3. Díky mnoha dobrodružným a akčním pořadům se politicky relevantní informace stává kvantitativně bezvýznamnou. 4. Hranice mezi informací a zábavou se stále více stírají (např. Reality-TV, Infotainment).

Již u Kracauera (1963, 279) najdeme argument vypovídající o snaze vyloučit z vysílání takový obsah, který by ohrožoval stabilitu společnosti. Kracauer uvádí, že film vyrobený v poměrech soukromého podnikání by nikdy nenapadl základ společnosti, protože by tím ohrozil svou vlastní existenci. K filmové produkci podotýká, že „veškeré výrobky dodávané průmyslem podporují stávající poměry tím, že nestaví na odív ani jejich nešvary, ani nezpochybňují jejich základy“ (1963, 93).

Kromě hypotézy společenské kontroly, která spatřuje primární funkci masové komunikace, popř. umění, v příspěvku k udržení stability systému, existují ještě dvě teoretická východiska z oblasti sociologie umění. Snaží se vysvětlit, jaký může být vztah mezi kulturními produkty a společností, ve které vznikají. Jedná se o tezi kontroly či tezi nastaveného zrcadla. K obsahové stránce masových médií říká koncepce kontroly: Náplň médií kulturní trendy determinuje, formuje nebo jimi manipuluje tak, že mění dané nebo vytváří nové hodnotové představy. Tato teze kontroly se zakládá na představě, že násilím předváděným v masových médiích se formuje násilnická společnost. Obdobnou tezi zastává i sociolog kriminality Walter B. Miller, který sice násilným obsahům v médiích nepřikládá význam při vzniku kriminálního chování, ale poukazuje na to, že prvek tvrdosti se pod vlivem masových médií stal součástí americké kultury nižších vrstev: „Modelem správného chlapa – tvrdého, neohroženého, nechvástavého, obratného při potyčkách – je gangster z filmů třicátých let, soukromé očko a filmový kovboj“ (1958, 344).

Zástupci teze nastaveného zrcadla či reflexe tvrdí na rozdíl od přívrženců teze kontrolní, že se v kulturních produktech zrcadlí současné hodnotové představy a prvky motivace určité společnosti. Z analýzy kulturních produktů se dají vyvodit závěry o stavu, popř. o struktuře určité společnosti. Teze reflexe má dlouhou tradici, vždyť archeologická a velká část historických bádání jsou založena na předpokladu, že na základě zkoumání kulturních produktů lze posuzovat společenské poměry. V kulturní produkci spatřuje tato teze vazbu na průměrnou osobnost. V otázce násilí se autoři (např. Locke 1963, Wallace 1950) domnívají, že z uměleckých děl Mayů je možné usuzovat, že se jednalo o mužskou dominantní kulturu, ve které byla potlačována sexualita a podporována agresivita.

Základním předpokladem těchto interpretací je představa, že lidé dávají přednost takovým uměleckým dílům, ve kterých rozpoznají projekci vlastní osobnosti. I z evropského kulturního rámce lze uvést bezpočet příkladů. Johan Huizinga (1924) uvádí v *Herbst des Mittelalters (Podzim středověku)*, že se celkový život dané epochy odráží v literatuře a jejím prostřednictvím se také vyjadřuje. Jacob Burckhardt (1860) tvrdí v *Kultur der Renaissance in Italien (Kultura renesance v Itálii)*, že ze sonetu, všeobecně platného kondensátoru myšlenek a pocitů italského renesančního člověka, lze vyčíst duševní a citový svět člověka dané epochy. Tezi nastaveného zrcadla je možné přijmout pouze s největší obezřetností, neboť může snadno zavést do bludného kruhu. Podle Levina Schückinga (1923) byl duch gotické doby mnohokrát určován z umění a později v témže umění znovu objeven.

Teoretikové reflexe považují masmediální obsah za ekvivalent, popř. reprezentaci, dané lidové kultury, obsah je vnímán jako substituce pohádek a mýtů. Westerny jsou charakterizovány a interpretovány jako moderní mýty (Elkin 1950, Nussbaum 1960). Warshow (1962, 130) interpretuje americké gangsterské filmy takto: „Takový gangster je výpovědí o nás samých – vyjadřuje tu část americké psychiky, která odmítá charakteristické rysy a nároky moderního života, která odmítá sám amerikanismus.“ Wolfenstein a Leites (1950, 13) píší, že film je úspěšný tehdy, podaří-li se autorům zaútočit na studnici představ a přání. Hortense Powdermakerová (1947), která charakterizovala Hollywood jako továrnu na sny, tvrdí, že filmy reflektují dominantní cíle a představy hodnoty společnosti právě tak, jak tomu již odedávna činily pohádky a pověsti, divadlo a literatura. René König (1965) píše v *Soziologische Orientierungen (Sociologické orientace)*, že souhrn filmů nám dává kompletní obraz nejjemnějších výkyvů v pocitech a každodenní morálce určité periody.

Nejvýznamnějším dílem, které interpretuje filmy jako indikátory kulturních trendů, je *Von Caligari bis Hitler (Od Caligariho k Hitlerovi)* (1947) od Siegfrieda Kracauera. Autor tvrdí, že v kapitalistické společnosti určuje poptávka publika dlouhodobě obsahy filmů, a to podle kasovních úspěchů. Filmový průmysl musí za každou cenu vyjít vstříc vkusu publika, protože zisky jsou pro jeho přežití rozhodující. (Neuvažuje o možnosti, že by vkus publika byl určován nabídkou.) Filmy proto mohou být považovány za zrcadlo stávající společnosti. Podle Kracauera jsou slabomyslné a nereálné filmové fantazie sny společnosti, ve kterých je předváděna její vlastní realita a kde se vyjevují jinak potlačovaná přá-

Učebnice pro studijní účely

ní. Podle autora (1958, 8) informují o „hlubokých vrstvách kolektivního smýšlení, které se nacházejí více či méně pod prahem vědomí“. I Kracauer (1963) poukazuje na to, co již bylo uvedeno výše, že film vyrobený v podmínkách soukromého hospodaření by nikdy nezaútočil na základy společnosti, protože by tím ohrozil svoji existenci. Kracauerovy teze lze beze všeho převést na soukromě hospodařící televizi a odůvodňují tvrzení, že média nabízejí na základě míry sledovanosti takové pořady, jaké si publikum žádá.

Ze skutkové podstaty faktu, že televizní pořady obsahují mnoho násilí, nelze automaticky vyvodit závěr, že za vším stojí násilnický charakter národa (velmi problematický pojem) nebo násilnická společnost. Antropolog George O. Wright (1954) provedl mezikulturní srovnání lidových pohádek a pověstí a soustředil se zvláště na výskyt agresivity a jejích forem. Zjistil, že ve společnostech, kde bývá v dětství agresivita nejvíce kontrolována, se pohádky a pověsti vyznačují následujícím znakem: Agresivní hrdinové si za objekty agrese vybírají cizince a nepřátele, nikdy přátele. A protože stejnými znaky se dají charakterizovat i násilné programy v televizi, lze je interpretovat také jako indikátory společnosti, která se vyznačuje velkým strachem před agresí.

Proti teoretickým úvahám o reflexi společnosti v násilnických filmech a televizních pořadech hovoří skutečnost, že zpravidla nejmírumilovnější a nejpoprchnější zábavné filmy byly natáčeny v dobách extrémního násilí, vzpomeňme např. na německé filmy z hitlerovské doby nebo řecké filmy natočené za vlády junty.

3.4. Diskuse o eskapismu

Diskuse o vztahu masmediálních obsahů a společnosti přechází plynule do diskuse o eskapismu, podle níž masmediální obsahy přispívají ke stabilitě společnosti tím, že umožňují únik z tristní každodennosti do světa snů. Altenhof poukazyval již v roce 1914 na to, že zábava slouží k rekreaci a tím k obnově pracovních sil. Robert E. Part (1925) zdůrazňoval otupující důsledky stereotypního městského prostředí, které již nenabízí žádné vzrušení. Volný čas se stal hledáním vzrušení a dobrodružství, a právě násilí v médiích nabídlu jednu možnost, kde je lze nalézt. Na předvádění násilí bylo pohlíženo jako na funkční ekvivalent odventilování se, jako je karneval nebo sportovní akce.

Margaret Reithová (1987) se pokusila nalézt vztah mezi mírou nezaměstnanosti a popularitou kriminálních seriálů v televizi. Objevila mezi nimi signifikantní pozitivní vztah jak v USA (1959–1981), tak ve Spolkové republice Německo (1974–1980). Není ovšem možné vyloučit skutečnost, že na tento vztah působí ještě nějaká třetí veličina. Teze o tom, že programové preference ovlivňují nezaměstnanost, není příliš přesvědčivá.

Význam násilí v televizi pro stabilitu americké společnosti spatřují Israel a Robinson (1972, 100) v rozptýlení a odvrácení pozornosti od problémů všedního dne nadměrným sledováním médií. Chudí a nevzdělání sedí jako hypnotizováni před obrazovkou a sledují oddechové pořady plné násilí. Nedostanou se tedy k tomu, aby přemýšleli o vlastní sociální situaci a jejích příčinách. Israel a Robinson tento jev cynicky hodnotí pozitivně, protože podle nich zabraňuje vzniku apatie a nudy.

Charles Wright Mills (1956) spatřuje v masových médiích nejdůležitější mocenský nástroj americké elity a domnívá se, že zamezení kritickým úvahám o vlastní sociální situaci, stálé odvrácení pozornosti od aktuálních společenských problémů přispívá ke stabilizaci stávajících sociálních nespravedlností a vede možná až ke vzniku *jistého druhu psychického analfabetismu*. Divák obrací pozornost k uměle vytvořeným nepřijemným situacím, které se vyřeší během krátké doby vymezené vysílacím časem – buď násilným činem, nebo tím, co je označováno jako humor.

3.5. Kultura a komerce v komunikační teorii

Vztah mezi kulturou a komercí se po zrušení monopolu veřejnoprávních stanic v Německu dostal opět do centra pozornosti. K nejvýraznějším účastníkům diskuse patří především Neil Postman (kulturní osobnost a mluvčí té části veřejnosti, která je morálně znepokojena působením a údajným nebezpečím médií), který se komerční televize bojí jako čert kříže. Postman (1983) redukuje americkou kulturu na televizi, jež produkuje a předvádí americký národní charakter. „Médium totálního odhalení“ vede podle Postmana ke vzniku „dítěte-dospělého“, tj. člověka, „jehož intelektuální a emocionální schopnosti se v průběhu života nerozvíjejí a od dětských se příliš neodlišují“ (1983, 116). Pro Postmana je komerční televize strašidlo, které ohrožuje v Evropě základy každého

Uřeno pouze pro studijní účely

národa. „Čím více se německá televize bude přizpůsobovat americké, tím více se přizpůsobí také německá kultura americké kultuře.“ (1986) Nejprve se pod tlakem komerční televize prodlouží vysílací čas, potom se začnou vytrácet vážné pořady. Komedie a filmy s násilím a sexem budou přibývat, setou se hranice mezi politikou a zábavou. Filmové hvězdy budou pojímány stejně jako političtí kandidáti. Podle Postmana bude mládež stále více nespokojená se školou a s četbou. Pro Postmana znamená televize také to, že spotřebitelé budou mít přednost před dětmi.

Já sám nevidím žádný důvod ke kulturnímu pesimismu (ještě nikdy nebyla v Německu tak široká kulturní nabídka jako dnes), ale jen do té chvíle, kdy se stane realitou proslulá kvízová otázka „Ve kterém městě se nachází kolínská katedrála?“. V pondělí 10. srpna 1987 vysílala holandská televize `Spelprogramma` kvízový pořad jménem Labyrinth. A v 19.45 se to stalo, moderátor položil otázku: „Kdopak vytvořil slavné umělecké dílo Myslitel od Rodina?“ Soutěžící po intenzivním přemýšlení odpověděli a moderátor propadl euforii a několikrát zvolal: „Správně! Správně!“ (Samozřejmě holandsky.) Holandská televize sice není soukromá, ale jednotlivé konkurenční „omroeps“ usilují o maximalizaci počtu diváků, aby získaly lepší vysílací časy.

Otázka „Komerce a komunikační teorie“ byla ve vědeckých komunikačních teoriích doposud pojednávána pouze okrajově. McQuaillovo tvrzení (1986, 635), že v celkové teorii komunikace neexistuje jediný příspěvek, který by se zabýval výlučně fenoménem ‚commercialism‘, však není správné. McQuail (1986, 633) píše: „Co se týče fenoménu komerce, existují pouze velmi jednoduché výpovědi o kauzálních procesech: Buďte vedou neomylně k manipulaci a obsahům slabší kvality, nebo řeší všechny problémy, protože nabídka a poptávka se pokryjí“. Lze být buďto pouze pro nebo proti „komerci“ (velmi vágní pojem) – diferencované argumentace jsou řídké. A ještě jeden McQuailův argument (1986, 634): „S ‚komercialismem‘ jsou spojeny dva druhy tlaku, které mohou mít kulturní důsledky. Jeden ‚seshora‘, zakládající se na maximalizaci zisku, který vede ke stereotypu, opakování, povrchnosti, ztrátě zájmu o kritiku a ke konformismu. Druhý tlak je chápán jako přicházející ‚zezdola‘, od potřeb masového publika. Autoři se v literatuře nejvíce zabývají tlakem prvním. Také McQuail (1986, 640) se přiklání k tomuto směru: „Čím více se prosadí koncept ‚komercialismu‘, tím bude pravděpodobnější, že se ekonomické cíle dostanou do konfliktu s cíli ‚ideálními‘ nebo komunikačními a vytlačí je. Ty se pak stanou samoučelnými.“

Při obdobných argumentacích se zapomíná na to, že jednání aktérů v komunikačním sektoru neurčuje pouze snaha o zisk. Existuje také nakladatelská etika, profesionální úroveň žurnalisty atd. Přepjatě řečeno: Bez mrzké honby nakladatelů za ziskem by naše knižní kultura neexistovala, bez kapitalistické hrabivosti vydavatelů desek by nikdy nedošlo k demokratizaci vážné hudby.

Pokud jde o vztah umění a kultury na jedné straně a na straně druhé o hospodářské zájmy, jsou uváděny zejména negativní příklady. Herbert I. Schiller (1986, 665) cituje ředitele marketingu pittsburghského symfonického orchestru: „Nic mi není svaté. Musíme opustit tradiční marketing orchestru. Je to jako u jiného produktu, jako u mýdla.“ Schiller uvádí i další příklady zneužívání umění pro účely public relations: knižní centrum kongresové knihovny uspořádalo národní výstavu fotografií sponzorovanou firmou *Pizza Hut*, *AT&T* podporuje Paul Taylor Dance Company a ještě na to upozorňuje atd. Tím chce Schiller doložit, jak kapitalisté kontrolují „průmysl vědomí“. Schiller (1986, 63) tvrdí: „Racionální občan, to je to poslední na světě, co by si provozovatelé reklam a koncerty přály. Není proto náhoda, že veřejný rozhlas a veřejná kultura stojí v centru jejich útoků. Tato teze vychází z nedokázaného předpokladu, že mezi provozovateli reklam a koncerty existuje nějaké spiknutí.“ (Připomeňme, že Schiller nedefinuje pojem ‚racionální jednání‘.) Schiller se zde ve vědecké praxi pokouší o to, co Robert K. Merton (1987) nazývá „obhájení jevu“. „Obhájení jevu“ vychází z přesvědčení, že jev, který se má stát předmětem vědeckého bádání, opravdu existuje. Merton (1987, 2) k tomu dodává: „Ve vědeckém bádání se, stejně jako v každodenním životě, stává, že se nám dostane vysvětlení záležitostí, které neexistují a ani nikdy neexistovaly.“ Příklady nenajdeme pouze v sociálních vědách, i vědy přírodní provedly množství „tvrdých“ empirických šetření fenoménů, které neexistovaly. Takové povahy byl např. objev René Blondlota, nové neviditelné záření, tzv. N-paprsky, jež potvrdil asi tucet francouzských experimentů. V jiných zemích byly replikace bezúspěšné. Později se ukázalo, že N-paprsky neexistují a výsledky byly vráceny jako „předpojaté vnímání a naplňování předpokladu“. Důsledky jsou Mertonovi jasné (1987, 5): „Šlo o to jev (či historickou událost) obhájit, než se stane předmětem výkladu či interpretace.“ Taková tvrzení, jako Schillerova, zůstávají dodnes pouhými domněnkami.

Platí to jistě i o tezi, že koncerty zneužívají umění – ať už se jedná o sociálně neúnosné praktiky kaširování, nebo o provozování marketingu

(Schiller 1986). Ať provozují podniky na poli umění a kultury cokoliv, je to pro takové autory, jako je Schiller, vždy něco negativního a zavrženíhodného. Kultura a umění přitom nemohou v moderní společnosti bez sponzorství a mecenášství existovat. Lufthansa podpořila vydání obrazové publikace o Berlínských filharmoniích, *Daimler-Benz* výstavu „Gotika a renesance v Norimberku“ i „Festival německého umění“ v Londýně. Tento seznam by mohlo být mnohem delší. Mecenášům umění ve výrobě je jasná jejich úloha i funkce, kterou pro ně umění má. Arturo Toscanini se stal ředitelem orchestru NBC právě v době, kdy ministerstvo spravedlnosti prošetřovalo praktiky odporující pravidlům soutěže NBC a mateřské společnosti RCA. Lyons (1966, 201) píše: „Podstatná část investice se vrátila v podobě prodeje neuvěřitelného množství nahrávek Toscaniniho ... a deficit, který i tak přetrvával ... byl víc než dostatečně vyrovnán uznáním, oceněním a úctou ... Toscanini byl víc než jedna jediná událost ... Stal se symbolem kvality a úrovně a stal se nepřehlédnutelnou bariérou pro ty, kteří by rádi na vysílání uvalili větší a větší vliv ze strany vlády.“ Shrnutí je nasnadě: Komericializace v žádném případě nevede automaticky ke kulturnímu zploštění.

4. Žurnalistika jako povolání

4.1. Žurnalistika: Vysvětlení pojmu

Žurnalismus patří ke komunikačním povoláním, i když pojem komunikátor bývá v literatuře často používán jako synonymum pro veškeré fungování médií. Pod tento pojem bývají zahrnovány všechny osoby nebo skupiny osob, které recipientům zprostředkovávají informace, názory a zábavu nebo se na jejich zprostředkování podílejí – tedy také moderátor rozhlasové stanice, pouliční prodavač či doručovatel novin. Je účelnější vyloučit aspekt distribuce ke konečnému spotřebiteli a pod pojem „komunikátoři“ zahrnout okruh těch jedinců z organizace produkující masmediální obsahy, kteří mají možnost tyto obsahy ovlivňovat. Potenciál vlivu je u jednotlivých komunikátorů rozdílný podle jejich postavení – od určení politického stanoviska masového média až k možnosti natočení určitého obsahu (např. zprávy, televizního filmu) vstoupit do procesu masově komunikačního šíření, od možnosti ovlivnit jako kameraman nebo fotograf kvalitu zobrazeného volbou perspektivy až k reprodukování předložených textů jako hlasatel zpráv. V jednotlivých případech mohou při popisu práce vzniknout velké těžkosti s tím, zda určitá pozice patří do komunikátorské oblasti, či nikoliv. Možnost vlivu na zprostředkování není ohraničena komunikátorskou oblastí, ale je dána i v oblasti distribuce, např. přerušování dodávky novin nebo časopisů velkoobchodníky, nebo určování nabídky filmů půjčovnou.

Pojem žurnalistika je v každém případě užší než pojem komunikátor, i když v literatuře existují silné divergence. Pod pojmem žurnalistika bývá chápáno hlavní nebo vedlejší zaměstnání lidí, kteří se zabývají sbíráním, tříděním, ověřováním a rozšiřováním zpráv nebo komentováním aktuálních událostí (Koszyk a Pruys 1976, 145). Zábava je z této definice žurnalistiky vyloučena, ale do nové definice Koszyka a Pruys (1981, 96) byla již zařazena: „Činnost osob, které mají jako své hlavní zaměstnání sbírání, ověřování, výběr, zpracování a šíření zpráv, komentářů a zábavných sdělení masovými médii. Žurnalisté (pojem pochází z francouzštiny, le jour = den) pracují jako stálí zaměstnanci nebo externí spolupracovníci pro tisk a rozhlas, agentury a tiskové služby, ale i v tiskových odděleních firem, spolků a správních

tickou funkci (srovnej argumentaci Epsteina 1967, 32). Vždyť článek o slumech je také kritikou sociálních poměrů ve společnosti. Mohou být uveřejňovány zprávy, aby se „...odhalily diskrepance mezi demokratickou normou a danou realitou“ (Bentele 1983, 147).

K negativním důsledkům objektivního a vyváženého zpravodajství přičítá Robinson (1975; 1976) i neblahé působení televizního zpravodajství. Robinson (1975, 105) píše: „Souvislost mezi rozvojem televizní žurnalistiky a nárůstem politicky nepřijatelného chování není náhodná.“ Televize vytvořila nepozorné publikum, velkou amorfní část masového recipienta, která není ochotna číst denní zprávy, ale je ochotna je poslouchat či se na ně dívat, je-li poslouchání rádia či dívání se na televizi zábavnější. Kvůli existenci tohoto typu recipientů může televize dle Robinsona přispět k odstranění legitimacy politického systému. Podle jeho teze působí „objektivní“ forma zpráv recipientům frustrace a pocit politické bezmoci. Většina zpráv je navíc stejně „negativní“, což ve spojení s poctivou politickou informací přinášející i protiargumenty, většinu recipientů irituje.

Experiment provedený v letech 1966/67 Institutem pro demoskopii v Allensbachu zkoumal, co se změní po té, co si člověk koupí svůj první televizor. Pokus přinesl mj. následující výsledek (Noelle-Neumannová 1977, 95): „U člověka, který málo čte, se pod vlivem televize změní představa o politice nepřijatelným směrem: Politika mu připadá lehčí, než si myslel, je napínavá, objevují se prvky loutkového divadla: mnoho se toho děje, aktéři do sebe vzájemně bijí, hádají se. Obraz o politice se formuje zcela jinak, sleduje-li člověk vedle televize ještě pravidelně noviny. Odvážná, důvěrná, důležitá – ale také obtížná: To jsou asociace, které se ve vztahu k ‚politice‘ v první řadě posílí.“ Politické zpravodajství, které publikum informuje a chce je přimět k samostatnému úsudku, musí podávat informace o pozadí události a v určitém okruhu témat přinášet a zdůrazňovat protikladné postoje.

6. Zpravodajství o reálném násilí

6.1. Proč tolik násilí?

V mediálním zpravodajství jsou díky kritériím selekce zpráv (srov. kap. 5.3.) těžké zločiny prezentovány příliš často. Doris Graberová (1979, 90) poukázala na to, že v Chicagu je podle kriminální statistiky podíl vražd na celkovém počtu kriminálních deliktů 0,2 %, v mediálním zpravodajství činí jejich podíl 26 %: „Obraz páchání nejsurovějších a nejtěžších zločinů je přemrštěný, zatímco výskyt méně závažných porušení zákona je minimalizován.“ Bettina Schwackeová (1983) ukázala, že ani německý tisk nepřináší takový obraz kriminality, který by odpovídal skutečnosti. Ze „zločinecké skutečnosti“ jsou vybírány pouze některé části, a to nejen bulvárním tiskem, ale i seriózními deníky. Schwackeová (1983, 235) zjistila, že „kriminální chováním se v podání tisku převážně rozumí násilné kriminální chování, převažují tedy určité trestné činy, násilnosti. Ostatní kriminální případy se nikdy, nebo téměř nikdy neobjevují. Předimenzovaná reprezentace těžkých zločinů určuje zpravodajství tisku o kriminálních případech; převládají tedy také násilníci, oběti násilí, těžké škody a vysoké tresty.“ Podle dalších závěrů této studie je v německém tisku rozšiřován dojem odporující skutečnosti, že relativně hodně násilných zločinů končí pro pachatele „úspěšně“. O opravdu vysoké míře objasnění u skutečně registrovaných zločinů se v tisku referuje nedostatečně.

Masová média konstruuji realitu také ve vztahu ke kriminalitě. Fishman (1978) ukázal, že domnělá vlna kriminality (v tomto případě údajná vlna zločinů na starších lidech) byla pouze produktem mediálního zpravodajství, jehož aktéři se vzájemně podněcovali, jedno médium přineslo téma a další reagovalo tím, že se ho ve svém zpravodajství chopilo též. Jedna z prvních zpráv o zinscenování takovýchto vln kriminality z pohledu praktika pochází od jednoho z nejznámějších amerických reportérů a „muckrakerů“, Lincolna Steffense (1931, 285): „New York takové vlny prožívá periodicky ... přeženou se veřejností a málem smetou právníky, soudce, kněze a ostatní významné občany, kteří cítí, že musí tento mimořádný výbuch bezpráví nějak vysvětlit ... Mám rád vlny kriminality. Sám jsem jednu spustil ...“

V souvislosti s konstruováním reality masovými médii interpretujeme

jeden čtenářský dopis z TIME. Po zprávě o „Zbrojním třeštění“ (2.8.1993, č. 31), ve které se píše o oblibě zbraní u amerických mladistvých a o hrubosti americké společnosti, jeden německý čtenář napsal „Nikdy jsem Spojené státy nenavštívil a po přečtení vašeho článku už to neudělám. Doufám, že mládež v Evropě zůstane toho příšerného zvyku se zbraněmi ušetřena.“ (Čtenářský dopis vyšel v TIME 23. srpna 1993, č. 34 pod titulem: „Surová Amerika. Zločinnost se šíří a trpělivost dochází.“)

Masová média hrají rozhodující úlohu při definování sociálních problémů. Problém násilí uvnitř rodiny – zvláště pak násilí vůči ženám – byl v USA masovými médii vystaven jako sociální problém a jako takový byl předložen široké veřejnosti (Tierney 1982). Příslušné instituce (např. sociální úřady) na tento problém reagovaly teprve poté, kdy jej masová média definovala. Masová média však mohou také naopak určité problémy jednoduše ignorovat a tvářit se, jako by neexistovaly. Už jsme se zmínili o „neviditelnosti černých“ v losangelském denním tisku. Tato situace se ale dramaticky změnila, když díky chybějícímu zpravodajství dojde zcela překvapivě k rasovým nepokojům.

Ke zprávám o násilí je třeba podotknout, že zpravodajství o kriminalitě se v denících těší největší pozornosti čtenářů. Recipienti mají o informace tohoto druhu jednoznačně velký zájem (viz např. výsledky šetření Wolfganga Donsbacha, 1991, 138). Výzkum provedený v Holandsku mezi čtenáři jednoho bulvárního listu (Telegraaf; noviny s obsáhlým kriminálním zpravodajstvím) a mezi čtenáři kvalitních novin (Volkskrant) ukázal, že čtenáři bulvárního tisku míru kriminality přeceňují, častěji a intenzivněji mají pocit, že jsou ohroženi, a považují za nutné přistoupit individuální i společenská preventivní opatření proti kriminalitě daleko více než čtenáři kvalitních novin (Kalma 1993). Kauzální spojitost tím dokázána není, neboť čtenáři Telegraafu podstatně častěji vyjadřovali přání, aby se mohli o kriminalitě a jejím potírání informovat. Je však možné, že zde jde o uzavřený kruh vzájemné podpory, protože čím déle byli dotazovaní pravidelnými čtenáři Telegraafu (zjišťováno podle trvání předplatného), tím důraznější jejich přání bylo. Dále je nutné podotknout, že zprávy o násilí si recipienti déle pamatují (alespoň muži). Obrazy násilí, zničeného životního prostředí, hladu a bídy vyvolávají u pozorovatelů emocionální reakce.

6.2. Lavinový účinek a zpětný účinek: Zpravodajství o demonstracích a sportovních utkáních

Konstrukci separátní mediální reality předvedli Lang a Langová (1960) na příkladu zpravodajství o návratu generála MacArthura z Koreje do Chicaga v roce 1953. Autoři srovnávali perspektivu očitých svědků s perspektivou, jež byla nabídnuta televizí miliónům diváků (viz kap. 5.4 a 7.4). Byly rozlišeny dvě formy účinku: „reciprocal effect“, zpětný účinek a „landslide effect“, lavinový účinek. Zpětný účinek je účinek média samého. Svoji přítomností na události a tím, že ho účastníci vnímají, je událost sama ovlivněna, neboť aktéři cítí, že účinkují před obrovským publikem. Lang a Langová (1960, 557) napsali: „Kamera si vybírala záběry jásajícího a mávajícího publika, ovšem v tomto případě televizní kamera sama událost vytvářela. Jásání, mávání a výkřiky byly často odpovědí na to, že se na lidi zaměřila ... Dav toužil dostat se do televize a mnozí se snažili na sebe upozornit kvůli svým známým, kteří se pravděpodobně dívali.“ Lavinový účinek znamená, že dojmy recipientů ze zpravodajství vedou k falešné představě o realitě a že tato falešná představa pak zpětně ovlivní postoje a chování jedinců ke skutečnosti. V daném případě bylo nejdůležitějším účinkem rozšíření dojmu, že veřejnost stojí ve velké většině na straně generála, kterého prezident Truman odvolal. Účinek byl ještě zesílen tím, že toto zpravodajství převzala i další média a dále šířila televizní realitu. Tato široká podpora, které se McArthurovi na veřejnosti dostalo, byla zachycena i v politických diskusích byla zachycena. Televizní realita zcela změnila „realitu“, jak ji vnímali očití svědkové.

Podle srovnatelného vzoru proběhlo i zpravodajství o londýnské demonstraci proti válce ve Vietnamu (srov. Halloran a kol. 1970 a zde viz 7.4).

Jedinci a skupiny bez výjimečného postavení ve společnosti mají jen malou šanci, že se o nich bude v médiích referovat pravidelně a v jejich prospěch. Společenské skupiny, které nemají běžný přístup ke zpravodajské síti, se proto stále častěji pokoušejí žurnalisty překvapit prostřednictvím „pseudo-událostí“, tedy speciálně pro mediální zpravodajství zincenovaných událostí (např. demonstrací, násilných činů atd.), o kterých by se psalo. Mnoho aktivistů a organizací zaměřených na ochranu životního prostředí jsou přímo mistry v inscenování pseudoudálostí.

Pozornost médií může sloužit jako odměna: „Každý cvok z ulice ví, že když vezme samopal a vletí do bufetu, má popularitu zajištěnou. Čím víc lidí posílí, tím větší popularita. Tohle ty pošuky povzbuzuje.“ (seržant z oddělení vražd Billy Belk z Houstonu, citovaný v TIME 23. 8. 1993, str. 15).

Takovou odměnou může představovat třeba zpravodajství o demonstracích a nepokojích. Proto je třeba, aby se žurnalisté v případech podávání zpráv o násilných konfliktech omezovali a neodměňovali aktéry tím, že označí konflikt za násilný, a způsobí tak jeho eventuální přiosvětlení. Kepplinger a Dahlem (1990) doporučují vzdát se masivní kritiky užití násilí, protože by mohla ve vnitrostátních konfliktech vést k legitimizaci protinásilí druhé strany. Je třeba posílit u žurnalistů vědomí zodpovědnosti.

Zpětný účinek zpravodajství o násilných činech se může projevit i na násilné kriminalitě, a to zvláště u politicky orientovaného násilí, jehož motivem by mohlo být probíhající či předpokládané zpravodajství v médiích. Zpravodajství o takovýchto činech nebo násilných protestech je pro aktéry také důležitým úspěchem, a tudíž odměnou. I přítomnost reportérů při incidentech během demonstrací nebo potyčkách mezi diváky na sportovních stadionech může být popudem proniknout násilným jednáním na scénu. I přes chybění dostatečně široké databáze není možné tento aspekt zpětného mediálního působení (reciprocal effect) jen tak přehlédnout.

Nelze opomenout ani lavinový efekt, jež vede pod dojmem zpravodajství k vytvoření falešných představ o realitě, což může ovlivnit postoje a chování jedinců vůči událostem. Mohlo by se stát, že jednostranným zpravodajstvím o násilných demonstracích či výtržnostech na fotbalových stadionech dojde následkem očekávání takových událostí k jejich spuštění. V důsledku toho se nechá pokojný divák od návštěvy utkání odradit, zatímco příhláskání budou právě takoví návštěvníci, kteří násilné potyčky vyhledávají.

Komise, která se v Německu pokoušela odhalit příčiny násilí, poukázala v souvislosti s diskusí o sportovním zpravodajství (Schwind aj. 1990, 120) na to, že skupiny fanoušků (lépe skupiny chuligánů) posuzují svou důležitost podle toho, jak často se o nich hovořilo v tisku či kolikrát se viděli v televizi. Další nebezpečí tkví v tom, že by i pokojní fotbaloví fanoušci mohli být díky mediálnímu zpravodajství označeni za potenciální násilníky: „Existuje nebezpečí, že média svými předpověďmi vyvolají takovou situaci, před kterou chtěla varovat.“ K této tematice ještě

neexistuje dostatek zkoumání, ale využití zkušeností žurnalistické praxe sportovního zpravodajství v tom smyslu, že by se přestalo podávat zpravodajství o výtržnostech apod., by nic nemělo stát v cestě. Ve sportovním zpravodajství by se rozhodně mělo případné násilí diváků objevovat méně než sportovní událost sama.

K dosažení klimatu slušnosti a nenásilí požaduje komise pro potírání násilí, aby se při sportovním zpravodajství věnovala velká pozornost výrazovým prostředkům (míněno v Německu). Zjistilo se, že používaný jazyk by se spíše hodil k válečnému než ke sportovnímu zpravodajství. Dále by se mělo vyzdvihovat chování hráčů v duchu fair play. Jazyk by měl být méně agresivní. Komise také u sportovního zpravodajství zjistila, že přispívá k vytváření obrazu nepřítele: „Překračování symbolické hodnoty fotbalového zápasu je tak silné, že se mezinárodní utkání stává bojem mezi dvěma národy. Vzniká obraz nepřítele, který se promítá i v jazykové rovině používáním výrazů jako „boj“ nebo „bitva“. Agresivní slovník mediálního zpravodajství, ve kterém se hovoří o „fotbalové bitvě“, „bojových popěvcích“ a „bombách“ posouvá jazykově hru do blízkosti vojenských, a tím násilných střetnutí.

Negativní efekty sportovního zpravodajství podporující násilí nelze zlehčovat. Upozorněme již zde na Phillipsovo zjištění (1983; 1986) doložující statisticky doložený nárůst vražd a zabití v USA po vysílání vrcholných boxerských utkání (srov. kap. 8.11.).

O významu publicity v médiích pro nárůst surového chování komise pro potírání násilí napsala (Schwind aj. 1990, 363): „Velká pozornost, kterou veřejnost věnuje násilným politickým protestům a jež byla zprostředkována masovými médii, se může pozitivně odrazit v tom, že se tyto problémy dostanou do společenského vědomí. Z psychologického hlediska však bylo zjištěno, že mediální zprávy mohou mít na násilníky s největší pravděpodobností povzbuzující účinky. Obzvláště v případě, neměli-li v dosavadním životě v jiných oblastech dostatek úspěšných zážitků, mohou podlehnout dojmu, že jsou všemocní.“

Kepplinger a Giesselmann (1993) zkoumali účinky líčení reálného násilí v aktuálním televizním zpravodajství. Výhodiskem studie je poznatek, že pozitivní, tedy úspěšné násilí, podporuje pravděpodobnost výskytu negativně hodnocených způsobů chování (např. napodobování násilí), zatímco negativní násilí (např. ukázání utrpení oběti) výskyt těchto způsobů jednání spíše omezuje. Teoreticky je to vysvětlováno tím, že se pozorovatelé s úspěšným násilníkem identifikují, jeho chování schvalují

a případně přebírají, zdá-li se jim, že má naději na úspěch. Ze zjištěných výsledků experimentů Kepplinger a Giesselmann (1993) usuzují, že volba objektů k identifikaci je do jisté míry svobodná. Ve skutečnosti (např. při demonstracích) je však situace jiná než v laboratoři. Při zpravodajství o demonstraci je třeba vycházet z toho, že se část diváků na základě svého politického postoje nebo svého povolání bude identifikovat s oběťmi násilí, a proto bude na tuto formu líčení násilí reagovat jinak, než je tomu v případě laboratorního experimentu.

Kepplinger a Giesselmann předvedli svým pokusným osobám, které sympatizovaly buďto s policií, nebo s demonstranty, jeden ze dvou filmů, které ukazovaly potyčky mezi demonstranty a policisty ve sporu o dostavbu frankfurtského letiště. Ve filmu byli ukazováni demonstranti, popř. policisté, při používání násilí, čili jako agresoři, přičemž se demonstranti chovali násilně převážně proti věcem a policisté proti osobám. Část přítomných odsoudila násilí vysloveně jako nemotivované, nebo jej obhajovala jako obranu proti předešlým útokům. Pokusné osoby byli muži, studenti, kteří se podle vlastních výpovědí už nějaké větší demonstrace zúčastnili, a policisté, též už při demonstraci nasazení.

Vylíčení účastníků střetu jako násilníků a obětí má velký vliv na vnímání recipientů. Přívrženci vnímají příslušníky své skupiny velmi pozitivně, objeví-li se jako oběti. Zároveň jsou velice negativně hodnoceni jako agresoři příslušníci té skupiny, se kterou nesympatizují. Obrazově předváděné násilí v televizních filmech polarizuje podle této studie náhled přívrženců ukazovaných obětí. Vede to k idealizaci vlastního tábora a zároveň ke stigmatizaci protihráčů („agresorů“). Zpravodajství může tedy přispět ke zostření konfliktů.

Dále se ukázalo, že legitimizace násilí nebo jeho odsouzení ústním vyjádřením nemá prakticky žádný vliv na reakce diváků. Podle této studie není rozhodující, co se o násilí řekne, ale je-li násilí ukázáno obrazem, a hlavně, kdo se ve zprávě objeví jako pachatel nebo oběť. Není vůbec těžké mediální realitou manipulovat. Na základě těchto poznatků Kepplinger argumentuje, že ústřední vliv má při zpravodajství obrazový materiál. Je-li násilí ukázáno, může vést k radikalizaci přívrženců účastníků střetu a situaci přiostrtít. Na pozadí těchto výsledků je oprávněný následující Kepplingerův požadavek oprávněný: Kepplinger žádá, aby televize ukazovala ve svém aktuálním zpravodajství pouze to, co se skutečně stalo (není to v žádném případě samozřejmostí, je známo mnoho případů, kdy televizní reportér zinscenoval události, aby do svého ma-

teriálu získal „akci“). Ale ne všechno, co se skutečně stalo, by se mělo ukazovat, protože by to mohlo vést k zostření konfliktu.

Z tohoto kontextu lze například vyvodit závěr, že by měl být při zpravodajství z demonstrací zdůrazňován jejich převažující klidný průběh. Zpravodajství by dále mělo myslet na personalizaci obětí a vylíčení způsobených škod, jinými slovy ukázat, jak lidé násilím trpí.

6.3. Legitimizace násilí

Pod pojmem znázornění legitimizující násilí je chápána taková prezentace chování, které není násilné per se, ale které by vznik násilí mohlo způsobit. Míněny jsou v tomto kontextu např. negativní stereotypizace menšin, dehumanizující charakteristika protivníků a taková charakteristika konfliktů, nabízející jako jediné možné pouze násilné řešení. K obsahům, jež legitimizují násilí, se počítá také degradující znázorňování společenských skupin, zvláště pak žen (např. také v pornografických dílech). Kepplinger a Dahlem (1989, 383) ovšem poukazují na to, že současný stav výzkumu nedovoluje činit empiricky nosné výpovědi o souvislostech mezi aktuálním mediálním zpravodajstvím a používání násilí. Jak již bylo dříve uvedeno, Kepplinger a Dahlem doporučují vzdát se masivní kritiky používání násilí, aby se při vnitrostátních konfliktech nestala základem pro legitimizaci protinásilí druhé strany. Komise pro potírání násilí se k problematice legitimizace násilí v Německu vyjádřila takto (Schwind aj. 1990, 139): „V médiích příliš často vyslovovaná starost o sklouznutí Spolkové republiky do polohy policejního státu zvýhodňuje bagatelizaci i politicky motivované násilné kriminality.“ Podle názorů komise je státní pořádková moc v médiích často demonizována. Jde se o takové případy, kdy po teroristickém útoku nejprve zavládne zaraženost a rozhořčení, které ale je brzy překryto obavami, aby reakce státu nebyla příliš tvrdá, a nevyvolala tak spirálu násilí.

V tomto kontextu je nepochybné, že obzvlášť ve vztahu k teroristické násilné kriminalitě by masová média stimulující efekt mít mohla. Mnoho teroristických aktivit je primárně zaměřeno na publicitu. Komise doporučuje, aby zpravodajství o terorismu podávalo veřejnosti informace věcně a zdrženlivě, aby nepodnítilo eventuální chutě k napodobení.

Uvedme ještě dva výzkumy, které dokládají, že masmediální zpravo-

dajství může mít dlouhodobě velký vliv na základní společenské hodnoty. V letech 1968 až 1972 prudce vzrostl ve Spolkové republice Německo počet případů odpírání vojenské služby. Kepplinger a Hachenberg (1980) obsahovou analýzou dokázali, že tomu v tisku předcházela mnohaletá legitimizace odpírání vojenské služby z náboženských, morálních a politických důvodů, aniž by byla některými novinami zpochybněna. Také studentské nepokoje, které náhle vypukly v roce 1968 v Německu, lze dát alespoň zčásti do souvislosti s mnohaletou tematizací nekonvenčních způsobů chování v masových médiích (srov. Kepplinger 1981).

6.4. Masová média a terorismus

Jisté formy terorismu, totiž takové akce, u kterých může být pomocí mediálního zpravodajství oslovena veřejnost, jsou cíleně pro média inscenovány (srov. např. Picard 1984; Schmid a de Graaf 1982; Weimann 1990). Teroristé vědí, že žurnalisté mají sklony dávat přednost informacím o dramatických a prudkých událostech a referovat o nich. Weimann (1990, 16) cituje jednoho palestinského teroristu, který se po olympijských hrách v roce 1972 v Mnichově, kde byli izraelští účastníci zajmuti jako rukojmí, vyjádřil: „Víme, že jakmile by na nějakém jiném programu dávali sportovní přenos, lidé v Anglii i v Americe by tam okamžitě přepnuli televizor z pořadu o situaci Palestinců... Od Mnichova už nikdo Palestince ani jejich osudy nemůže přehlížet.“ „Divadlo teroru“ (Weimann) nastává přizpůsobením se aspektům selekce zpráv; mezinárodní terorismus se mediální událostí stal.

Již Mahátma Gándhí, apoštol nenásilí, úspěšně inscenoval během osvobozenického boje proti Britům násilné pseudoudálosti, aby získal pozornost světové veřejnosti (k příkladům srov. Kunczik 1990). Například v roce 1930 zorganizoval pochod do dharasanských solných dolů a připustil, aby policisté ubili dlouhými holemi s ocelovými špicemi na konci tisíce demonstrantů. O této krvavé lázni psalo více než dva tisíce novin. Na pozornost světové veřejnosti byly zaměřeny i akce kyperské guerilly, která od roku 1954 bojovala pod plukovníkem Grivas-Dighenisem proti Britům. Z hlediska výchozích vojenských pozic zbyla Kypřanům prakticky pouze možnost vést psychologický boj zaměřený na nepřímé účinky, jehož nejdůležitějším cílem byla mobilizace světové veřejnosti. Světový tisk o jejich boji informoval, jako by šlo o střet Davida s Goliášem.

6.5. Diskuse o „Reality-TV“ a problému sekundární viktimizace

Definovat „Reality-TV“ je velmi obtížné, protože obsahuje všechny možné zprávy, od skutečně spáchaných vražd přes následné záchranné akce až po amatérské filmy o katastrofách. K tomu je třeba ještě přičíst tak zvaná dokumentární dramata, ve kterých se hovoří o historických událostech, jako např. o holocaustu. „Reality-TV“ dále označuje pořady, s jejichž pomocí jsou reálné události využívány k získání co největší pozornosti diváků a pocuchání jejich nervů. Informační hodnota děje a zprávy o souvislostech událostí ustupují do pozadí ve prospěch spektakulární prezentace.

V americké televizi byla již k vidění opravdová vražda: na hřbitově ve Fort Lauderdale na Floridě zastřelil jeden muž dvanácti ranami z pistole svoji bývalou ženu. Kameraman španělské stanice Telemundo zavolal policii, až když muž nasedl do auta a ujel. Francouzský televizní film ukazoval se všemi podrobnostmi umírání šestnáctiletého vojáka v Sarajevu. V Německu doprovázel v lednu 1993 tým soukromé společnosti RTL kvůli reportáži lékaře záchranné služby do bytů smrtelně nemocných lidí a pronásledoval vrtulníkem prchající spolupachatele nehody. Jiná německá soukromá stanice, Sat1, vydala dokonce pro pořad Zachránci požárníkům kamery, a ti je také použili. Šéfredaktor Sat1 Michael Rutz se bránil tím, že je pokrytecké odsuzovat údajnou brutalitu „Reality-TV“ a zároveň zařazovat do zpráv brutální obrazy z jugoslávské občanské války.

V Německu se rozvinula intenzivní diskuse o hranicích zpravodajství o násilí. V „Zásadách proti zlehčování a glorifikaci násilí v televizi ARD“ z dubna 1993 bylo zaujato stanovisko i k „Reality-TV“: „Každá výzva k voyeuristickým choutkám a primitivní touze po senzaci je nepřijatelná. Lidské utrpení, průběh umírání (např. po nehodách) se v žádném případě nesmí stát ústředním předmětem zdánlivě autentické reportáže. Směšování fikce a skutečnosti a cynické využívání ran osudu nebo katastrofických situací je nepřijatelné. Je nutné dbát veškerých práv osob postižených, tzn. že soukromí nesmí být porušováno, hranice studu a důstojnost člověka nesmí být zraňovány.“ Problematika zpravodajství o násilí se jistě v nejbližší době stane ústředním aspektem diskuse o etice žurnalistiky.

Jedna stránka masmediálního násilí, jež doposud nebyla ve výzkumu masové komunikace ani v kriminologii více rozebírána, se týká následků, jaké má vypočtení obětí zločinu v rámci kriminalistického zpravodaj-

slví pro oběť samu. Velká pozornost byla například věnována zpravodajství o případu Williama Kennedyho Smitha, synovce tehdejšího senátora státu Massachusetts Edwarda Kennedyho. Tehdy třicetiletý Smith byl podezřelý ze znásilnění devětadvacetileté dcery milionáře. Neobvyklé na tomto kriminálním případě bylo, že noviny – na rozdíl od běžné praxe – vícekrát uvedly jméno oběti znásilnění. Týden po domnělém činu bylo jméno poprvé uvedeno v „Sunday Mirror“ a později následovaly další listy. Tato skutečnost jistě vyvolala v redakcích prudké diskuse. Novináři obvyklejně upouštějí od zveřejňování jmen obětí sexuálních deliktů, aby zabránili společenské stigmatizaci těchto osob. Původ oběti byl v případě Kennedyova synovce považován médii za natolik zajímavou informaci, že dali při zvažování obou argumentů přednost povinnosti informovat.

Jen málo sociálněvědeckých studií se zabývá reakcemi okolí na oběti. Jde často o sekundární viktimizaci, kdy se postiženému může přihodit, že se na základě mediálního zpravodajství stane obětí podruhé, tentokrát obětí svého okolí. Je však třeba podotknout, že zpravodajství o zločinu může mít pro oběť i pozitivní důsledky, někdy se totiž příznivě projeví při psychickém zpracování zážitku.

V Institutu publicistiky v Mohuči byl proveden výzkum nazvaný „Sekundární viktimizace v tiskových médiích“ (Kunczik a Bleh 1994). Cílem bylo jednak shromáždit zprávy obětí o zkušenostech s médii a dále pak zjistit, jaký vliv má novinové zpravodajství o různých deliktech na to, jak se jednotlivé oběti se svým prožitkem vyrovnávají.

Zvláště musí být brán zřetel na kvalitativní podobu životní situace „oběť trestného činu“. Protože jsou rozdíly u jednotlivých trestných činů tak velké a oběti mají rozdílná sociální zázemí, musely být prostudovány jednotlivé případy samostatně. (kromě toho bude následovat analýza ve formě typologizace obětí a možných forem sekundární viktimizace).

Pro výzkum byla sestavena skupina 650 obětí, kterým byl poslán podrobný dotazník. Skupina byla vytvořena ve spolupráci s organizací „Bílý kruh“ pomáhající obětem. Organizace k tomuto účelu poskytla akta o obětech. Přibližně polovina oslovených byla ochotna na výzkumu spolupracovat. Nejdůležitější výsledky by se daly shrnout asi takto: Druhá viktimizace může nastat různým způsobem a často se týká otázky reidentifikace. Může to znamenat, že se oběť bojí být ve svém sociálním okolí poznána, nebo že se obává dalšího činu pachatele nebo pachatelů, ať již z jakýchkoliv důvodů. Dotazovaní také velmi často kritizovali necitlivé způsoby žurnalistů.

Údaje dotazovaných týkající se jejich situace a zkušeností s médii jsou velice různé a vykazují široké rozpětí jak pozitivních, tak negativních zkušeností. Uvedme několik případů.

Velmi často oběti kritizovaly necitlivé zpravodajství nebo takové, které neodpovídá skutečnosti. Znásilnění čtyřiatřicetileté ženy bylo v regionálních novinách popsáno takto. „Gastronomická a komunikativní předehra se odehrála v „hospodě nejnižší kategorie“, brutální tète-à-tète v jednom soukromém domě ve Wildeshausenu“. (Jméno malé obce bylo zveřejněno). V článku bylo dále uvedeno, že v procesu působilo vysloveně nezvykle mnoho žen v úředních rolích: státní zástupkyně, právnička jako žalobkyně za oběť, přisedící soudkyně, znalkyně a obhájkyně. List to nadutě komentoval: „Co je tohle za pokrok!“ Oběť, která ještě byla v šoku, poznamenala o zprávě: „Celkově to bylo to nejhroznější, co jsem kdy četla!“

V jiném případě znásilnění se dvacetileté oběti naštěstí podařilo uprchnout poté, co se jí pachatel pokusil surovými ranami a kopancí usmrtit. Oběť utrpěla těžká poranění po celém těle, doložená lékařským osvědčením. „Deník Bild“ referoval o tomto trestném činu ve zprávě nadepsané titulem: „Sexuální gangster pokousán“. Odporné líčení bylo postiženou negativně hodnoceno zvláště proto, že v textu bylo ještě ke všemu uvedeno i její bydliště, malá obec v severním Německu.

Častým předmětem kritiky bylo také vystupování žurnalistů při soudním jednání, jedné z nejdůležitějších a nejpohnutějších událostí pro oběť. Čtyřiatřicetiletý muž, oběť pobodání, vzpomíná: „Reportér přítomný v soudní síni během jednání četl noviny, a mohl proto jen nepřesně napsat, o čem se jednalo.“

Policejní úředníci, kteří se stali oběťmi při výkonu povolání, si často stěžují na způsob zpravodajství. Čtyřiatřicetiletý policejní úředník, který přistihl zloděje při činu, byl pachateli těžce zraněn a téměř usmrčen. Oběť vypráví: „Utrpěl jsem celkem 25 bodných ran na hlavě, byla mi zlomena nosní chrupavka a dále jsem utrpěl těžká poranění ranami boxerem. /.../ Jeden z pachatelů se mě pokusil usmrtit a druhý se mi snažil vzít zbraň. Po delším boji se mi pachatele podařilo setřást. Při následném výstřelu byl jeden z pachatelů usmrčen. /.../ Trestní stíhání proti mně za usmrcení člověka bylo zastaveno po třech měsících.“ Policejní úředník kritizuje na mediálním zpravodajství především titulek: „Policista vystřelil – lupič mrtev“. Další problém vidí policista v tom, že žurnalisté vyličili ve více článcích případ tak subjektivně, jako by se jednalo o chybné chování policisty.

Dalším dramatickým příkladem je případ padesátiletého muže, který byl ve svém domě přepaden a těžce zraněn a jeho žena usmrčena. O případu napsalo pět deníků. Žurnalisté získali informace částečně od oběti v nemocnici. Postižený píše: „Způsob, jakým se na mě v nemocnici reportéři vrhli, považuji za krajně nepřijemný a ponižující.“ Oběť nekritizovala zpravodajství pro necitlivé líčení trestného činu, ale stěžuje si: „Otlakli například obrázek domu a místa činu. V textu stálo, že majitel leží v nemocnici, tedy že v domě nikdo není, čímž vzniklo nebezpečí vloupání!“ V tomto případě oběť pravděpodobně traumatický zážitek usmrčení manželky a vlastních zranění téměř potlačila a do popředí se dostalo nebezpečí, že by se mohla stát obětí vloupání znovu.

Uvedme také případ pozitivních důsledků zpravodajství o oběti zločinu. Často je pro oběti po činu těžké o zážitku hovořit. Média mohou v takovém případě sehrát důležitou funkci, totiž ulehčit oběti, aby dokázala vysvětlit okolí svou situaci. Šestačtyřicetiletá žena byla na ulici poražena svým bývalým známým, který jí potom ještě vylil do obličeje kyselinu z baterií. Oběť vypovídá: „V nemocnici se na mě všichni dívali, jako bych se dostala do rvačky. Když vyšla v novinách zpráva, začali se mnou všichni jakoby na omluvu komunikovat“.

Celkové hodnocení masmediálního zpravodajství obětní přineslo překvapující výsledek. Zkoumané zpravodajství, rozdělené do mnoha dílčích aspektů, bylo převážnou většinou dotázaných posouzeno jako pozitivní. Většina dotázaných hodnotila pozitivně, že se o jejich případu psalo, zpravodajství označila za neutrální a přiměřenou a s další zprávou by souhlasila. O přinášených kriminálních zprávách by měli žurnalisté intenzivně diskutovat. Oběti dokládají, že zpravodajství o kriminalitě plní více funkcí, než aby jen informovalo veřejnost. V mnoha případech na sebe novinář bere důležitý úkol pomoci oběti při psychickém zpracování zážitku a při znovuzařazení se do svého původního sociálního prostředí, z něhož byla oběť v důsledku události vyřazena. Žurnalisté musí postupovat velice citlivě, aby oběti nezpůsobili žádnou další újmu.

6.6. Dilema rozhodování

Ve své profesní praxi stojí žurnalista v podstatě stále před rozhodováním, zda se má řídit kritériem významu události, předpokládaným zájmem recipientů a možnými pozitivními a negativními důsledky zpravo-

dajství, aniž by měl pro své rozhodnutí zajištěnou základnu založenou na výsledcích výzkumu. Jak je takové rozhodování těžké, lze ukázat na příkladu zpravodajství, které mohlo znamenat pokles deliktů. V roce 1960 proběhla v USA vlna čmárání hákových křížů po zdech. Některé lokální noviny o tom nepsaly z obavy před napodobováním. Jiné noviny zprávy publikovaly bez ohledu na možné důsledky. Srovnání (srov. Rivers 1973, 544) rozdílných důsledků zadržení či zveřejnění zprávy ukázalo, že publikování zprávy vedlo k napodobování. V obcích, kde se o čmárání psalo, zaznamenali ještě jeden významný vedlejší efekt; mobilizaci veřejného mínění – činy byly veřejně zavrženy. Srovnatelné odmítnutí antisemitských deliktů v obcích, které zprávu nepublikovali, nebylo zjištěno. Korektní informace vytvořila půdu pro to, aby se lidé zabývali se nebezpečím antisemitismu.

6.7. „Pozitivní“ následky zpravodajství o násilí: spokojenost s vlastní situací

V případě čmárání hákových křížů se pomoc ze strany zkoumání účinků prakticky rovnala nule. U zpravodajství o zločinu by však již bylo možné výsledky bádání použít v praxi (je-li možné převést výsledky americké studie na podmínky ostatních zemí; srov. Heath 1984). Při zkoumání účinků zpráv o zločinu se vycházelo ze tří následujících hypotéz:

1. Informace: Čím méně se podá informací o motivech pachatele nebo o vztahu mezi pachatelem a obětí, tím větší bude recipientův strach a obava, že neexistují ochranná opatření proti úplně svévolně páchaným zločinům.
2. Porušení normy: Čím více se informuje o bizarních, senzačních zločinech, při nichž bylo porušeno hned několik norem (např. žena nebyla jen zavražděna, ale ještě rozsekána a zmrazena, vraždy dětí apod.), tím větší bude recipientův strach.
3. Lokální vztah: Faktory, které nahánějí strach, vyskytují-li se v místním okruhu (např. nesmyslné, neodůvodnitelné zločiny), působí opačně a zbavují strachu, dějí-li se daleko. V negativních situacích se lidé srovnávají s těmi, kterým se vede ještě hůř, a vlastní strach tak redukuje.

Uvedené teze byly ověřovány laboratorním experimentem a dotazováním 335 náhodně vybraných čtenářů 36 novinových titulů. Čím více

noviny píší o zločinech v jiných městech nebo státech, kde patrně více či méně blázniví zločinci propadají amoku a vybírají si své oběti náhodně, čím bezpečněji se čtenáři cítí ve vlastním okolí. Bizarní zločiny neznepokojují, pokud se dějí daleko. V místním okruhu je to přesně naopak, náhodné zločiny, před kterými se patrně nelze chránit, nahánějí strach. Pokud je ale v tisku vysvětleno, v jakém vztahu byla oběť k pachateli, a jsou udány eventuální motivy činu (např. je-li oběť charakterizována jako pasák), je strach daleko menší.

Z Heathových studií vyplývá pro zpravodajství o zločinu několik důležitých ponaučení. V místním okruhu vzbuzují zprávy o senzačních zločinech hrůzu. To samé platí pro zprávy o zločinech, které jsou vylíčeny jako náhodné. Vzniku neodůvodnitelného strachu lze zamezit, podají-li se informace o pozadí zločinu (např. že se pachatel a oběť znali, nebo že se zločin stal v prostředí vykríčených domů). Zprávy o daleko vzdálených zločinech uklidňují, protože ukazují, jak bezpečně si my tady žijeme.

Sociálnímu srovnání může posloužit i negativní image jiných států vytvořený masovými médii, jako např. líčení rozvojových zemí nebo celých kontinentů jako Afriky jako domovů chudáků, v nichž panuje nouze, bída, zločin a korupce. Pokud se takový negativní image vytvoří (může zcela odpovídat realitě, ale to zde není podstatné), je velmi pravděpodobné, že stoupne spokojenost obyvatelstva s vlastní situací, neboť spokojenost není závislá na skutečné výšce životní kvality, ale na tom, co se zvolí jako srovnávací základna pro posouzení vlastní sociální situace. Špatný obraz zahraničí nabídne kontrast s vlastní situací; srovnání poukazuje na to, jak se máme dobře. Podle jedné zprávy v časopise „Journalist“ (10, 1988) požádalo ministerstvo informací v Malajsii tisk, aby ve svých zprávách diskreditoval zahraničí. Malajsie patrně věří, že se jí tak podaří odvést pozornost od vlastního porušování lidských práv. Celá akce se nazývá „spravedlivé vyrovnání toku informací“.

7. Vybrané výsledky zkoumání účinků I

7.1. Účinky masových médií

První teoretické analýzy masové komunikace byly úzce spjaty s masově psychologickými koncepty a vycházely z předpokladu, že všemocné, onnipotentní, médium ovlivňuje bezbranné sociálně izolované recipienty, jak se mu zlíbí (viz kap. 1.2.). Nicméně již první empirické studie, které zkoumaly účinky masové komunikace, vědecky vyvrátily jednoduchý model „podnět-reakce“. Vlivem analýzy, kterou provedl Joseph T. Klapper v práci „The effect of mass communications“ (Účinek prostředků masové komunikace), se dominantní teorií šedesátých let stal názor, že masová média nemají žádný účinek. Klapper tvrdil, že masová komunikace zpravidla nemůže být pokládána za nezbytný nebo přiměřený předpoklad vzniku nějakých účinků. Masová média jsou v interaktivním vztahu s dalšími zprostředkujícími faktory, jejichž povaha je taková, že v normálním případě masová komunikace není jedinou příčinou, ale pouze jedním z mnoha faktorů, jež posilují již existující stav (bez ohledu na daný konkrétní případ, ať už jde o volební rozhodnutí, dispozice k deviantnímu chování, nebo o celkový postoj k životu a jeho problémům; a nezávisle na tom, zda daný účinek lze zjistit na sociální, či na individuální úrovni). Média mají tendenci spíše posilovat než měnit.

Mezi zprostředkující faktory mající kladný vliv na posílení účinku masové komunikace Klapper (1960, 18) zařazuje:

1. predispozice recipientů (výběrové vystavení se médiu, jeho výběrové vnímání i výběrová retence),
2. skupiny a skupinové normy,
3. interpersonální rozšiřování masově komunikovaných obsahů,
4. uplatnění názorového vůdcovství,
5. povahu masových médií v hospodářství volné soutěže.

Vlivný článek Williama J. McGuirse (1969) v Handbook of social psychology (Učebnice sociální psychologie) zastává stále ještě názor, podle něhož výsledky výzkumů umožňují předpokládat, že masová média nemají žádný účinek. To je ovšem absolutně neudržitelné tvrzení, které se váže pouze na úzký individuálně zaměřený koncept účinku a vychází z mylného předpokladu, že posílení existujících postojů není žádným účinkem.

a společenské chování („Television and Social Behavior“), jež v roce 1982 shrnula uplynulých 10 let amerického výzkumu působení televize. Na jedné jediné straně se dočteme, že nejnovější výsledky zkoumání potvrdily dřívější poznatky o tom, že násilí ukazované v televizi a následná agresivita má kauzální spojitost (srov. Television and Social Behavior 1982, 89). O několik řádků níže se uvádí, že doposud žádná studie nepřinesla důkaz o tom, že by konzumace televizního násilí vedla k následné agresivě. Kromě toho jsou v této zprávě uveřejněny výsledky dvou panelových studií (srov. Milavsky aj. 1982), jejichž shrnutí praví, že násilí ukazované v televizi zcela zřejmě nepřispívá k následné agresivitě recipientů.

8.2. K obsahové kvalitě mediálního násilí

Přestože panuje všeobecná shoda v tom, že v televizi je k vidění hodně násilí (dle NCTV-news č. 5, 1984 je v americké televizi ročně ukazováno na 10 000 vražd a 60 000 pokusů o vraždu), nejsou již jednotné názory o tom, v jaké míře a kvalitě je násilí předváděno. Kvantita násilí, bez ohledu na opakované předvádění, není pro očekávané důsledky rozhodující, neboť mezi kvantitou násilných aktů a diváky vnímanou hrubostí neexistuje žádná konsistentní souvislost – jinými slovy z míry zjištěného násilí nelze posuzovat eventuální důsledky. Poslední v Německu provedená zkoumání ukázala, že v německých zábavných pořadech je denně zavražděno asi 70 lidí; nejvíce na programu Pro 7 (20 mrtvých denně) a nejméně v ARD (6 zavražděných denně) (srov. Groebel 1992).

Přímou spojitost mezi obsahem a účinkem zatím nikdo kromě takzvaných „počítačů mrtvol“ neproklamuje. V obzvláště křiklavé formě je tento názor prezentován v článku „Světový jed – násilí“ v časopise „Škola a my“ (říjen 1985) rozdávaném zdarma žákům a učitelům v Bavorsku. Článek přinášel výsledky jedné studie lichotivě označené za „obsahovou analýzu“. Autor dospěl k názoru, že byla prokázána přímá souvislost obsahu a domnělého působení. Zásadně však platí, že účinky určitého programu s předváděným násilím jsou závislé na obsahu (např. dramaturgickém zpracování; kontextu děje; způsobu předvádění násilí), na osobnosti daného diváka (např. na jeho věku; pohlaví; inteligenci; agresivitu; sociální integraci atd.) a na situaci, za jaké se dívá (např. sám; s přáteli; s rodiči apod.).

Míra násilí zjištěná v jednotlivých obsahových analýzách závisí na definici násilí a její operacionalizaci, na výběru zkoumaných pořadů a na určení jednotky analýzy. Jednotlivé postupy se výrazně odlišují zjištěnou mírou násilí. Pojmy agrese a násilí bývají obzvláště v souvislosti s diskusí o možných efektech masmediálního předvádění násilí definovány nejrozličnějším způsobem (anebo také vůbec ne, jako by o jejich významu existoval obecný konsensus). Pod pojmem individuální násilí (agrese) je chápáno úmyslné fyzické a nebo psychické poškození jedné osoby, živých bytostí a věcí druhou osobou. O aspektu strukturálního násilí, tedy násilí zabudovaného do sociálního systému, které se projevuje v nerovných vztazích k moci (životním šancím), které může existovat bez konkrétního viditelného aktéra a jeho působení si oběť ani nemusí být vědoma (Galtung 1971), se zde dále zmiňovat nebudeme, neboť zatím nebylo ve zkoumání působení mediálně předváděného násilí zohledněno.

Obsahová analýza předvádění násilí provedená v mezinárodním kontextu odhalila jistou jednotící tendenci, což s ohledem na podíl televizních seriálů vyrobených v USA, sloužících i jako vzor pro vlastní produkci, není velkým překvapením. (To však neplatí pro předváděné násilí ve východoasijských audiovizuálních médiích. Japonské televizní programy jsou ještě daleko hrubší než programy americké. V amerických filmech je násilí prováděno zlými, negativními protagonisty a téměř není ukazována krev, rány apod. V Japonsku jsou však kladní protagonisté často obětmi násilí a negativní důsledky ukazování krve a ran tu vystupují do popředí; srov. např. Iwao 1981. Heidt (1983) může doložit, že v hongkongských seriálech je zlo a nebezpečí zakořeněno v samotné struktuře společnosti. Představitelé špičkových společenských pozic jsou reprezentanty zla.)

Násilí ukazované v televizi je spojeno s maskulinní rolí a probíhá mezi neznámými lidmi. Násilí může být pro objekt smrtelné, ale jen zřídka je prezentováno ve spojení s bolestí a utrpením. Násilí je s úspěchem používáno protagonisty charakterizovanými jako kladní i záporní, jako nástroj k dosažení cíle a k řešení konfliktů. Celkově je násilné chování v zábavních programech televize předváděno jako normální, běžná strategie chování, ke které bez skrupulí sahají i morálně bezúhonní jedinci. Takové násilí bývá často legitimizováno jako sebeobrana. Televize nabízí modely jednání, které demonstrovají dosažení legitimně uznávaných cílů (blahobyt, moc, prestiž, spravedlnost) za pomoci nelegitimních prostředků (násilí).

Interpretace těchto poznatků obsahové analýzy však zůstává v litera-

tuře sporná. Friedrich Hacker (1988) například tvrdí, že násilí je „tajné poselství“ masových médií. Také podle Gerbnera (1976) rozšiřuje televize obraz hrubého, bídného, nebezpečného světa. Dolf Zillmann (1980) spatřuje naproti tomu hlavní poselství televizních kriminálních filmů v tom, že zločinci bývají chyceni a uvězněni a ulice budou bezpečnější. Protože dobro vždy zvítězí, je dle Zillmanna poselstvím televize to, že svět je bezpečný.

Bez ohledu na interpretaci zjištění je obsahová výstavba násilných televizních pořadů z teoretického hlediska téměř optimální: Násilí se až na menší nehody téměř vždy vyplatí. Pozorovatel si tedy může odvodit pravidlo, že si sám musí dát dobrý pozor, aby ušel potrestání, které utrpěl na konci filmu „zlý“ protagonista, jenž během děje mnohokrát v jednotlivých sekvencích úspěšně násilí použil. Z teoretického hlediska je obsah udělán tak, aby vzbudil a udržel pozornost: Násilné činy jsou od ostatního děje zřetelně odlišeny „akcí a dynamikou“ (hudbou); násilí je hodnoceno pozitivně, je jednoduché, tedy relativně snadno vnímatelné a reprodukovatelné, je velmi časté a je ukazováno jako úspěšný nástroj. Tím jsou dány přesné ty znaky, které Badura (1979) ve své analýze stimulačních modelů označil jako determinanty pozornosti. V žádném případě však na tomto místě nesmí dojít k chybě, že by se dal do přímé spojitosti obsah sdělení a účinek na diváka.

Americký antropolog George O. Wright (1954) provedl interkulturní srovnání lidových pohádek a pověstí a věnoval zvláštní pozornost výskytu různých forem agrese. Dle jeho výsledků jsou ve společnostech, které dbají na vysokou kontrolu agrese u dětí, pohádky a pověsti charakterizovány následujícím znakem: Agresivní hrdinové si za objekt agrese vybírají cizince a nepřátele, nikdy přátele. Tyto znaky charakterizují také surové zábavní pořady v televizi a mohou být interpretovány jako indikátory společnosti charakterizované vysokým stupněm strachu před agresí.

8.3. Vybrané teze k účinkům zobrazovaného násilí

Katarze:

Tato teze, jež se objevila již u Aristotela, našla druhý zdroj v psychotherapii sebevyjádřením vyvinuté Josefem Breuerem a Sigmundem Freudem nebo v katarzní terapii, v níž se používá hypnózy k překonání

překážek proti vystoupení potlačovaného, a tím k umožnění odreagování potlačených afektů. Přívrženci katarzní teorie většinou vycházejí z existence vrozeného agresivního pudu a tvrdí, že dynamickým spolu-prožíváním násilných činů, pozorovaných u fiktivních modelů, ubývá ve fantazii odhodlání recipienta projevit vlastní agresivní chování (postulát funkční ekvivalence forem agrese).

Katarzní teze má více variant. Nejprve se tvrdilo, že každá forma fantazijní agrese má katarzní efekt. Později se objevil argument, že spolu-prožívání agresivních aktů ve fantazii redukuje agresi pouze tehdy, je-li recipient emocionálně vzrušen nebo má-li k agresi sklony. Třetí varianta klade důraz na obsahové aspekty a postuluje vypuknutí katarzních efektů pouze tehdy, jsou-li bolesti a zranění oběti nebo obětí agrese se vši podrobností ukázány. Všechny tři formy katarzní teze lze považovat za empiricky vyvrácené (srov. Kunczik 1975). Snížení agresivity na základě odplynutí agresivního pudu sledováním násilných mediálních obsahů nastává.

I Seymour Feshbach, dlouholetý zastánce katarzní teorie, se od svého přesvědčení odklonil a daná zjištění posuzuje nově: „Výsledky mi ukázaly, že podmínky, za jakých může ke katarzi dojít, nejsou běžné. Podmínky podporující agresi se vyskytují mnohem častěji“ (Feshbach 1989, 71). Teze, že by děti násilí v televizi konzumovat měly, zastává ve vědě pouze malá menšina. K této menšině patří například Bruno Bettelheim (1988), který se domnívá, že je velmi důležité, aby si děti vytvořily k násilí správný postoj: zavírat před ním oči by sotva mohlo být považováno za nejprospěšnější přístup. Bettelheim však doporučuje, aby se rodiče s dětmi dívali na televizi společně.

Inhibice:

Tuto tezi lze považovat za alternativní možnost interpretace všech studií uvedených jako údajné důkazy teze katarzní. Pozorování násilného chování může prý u recipienta vyvolat strach z agrese, který sníží jeho odhodlání k vlastnímu agresivnímu chování. Zvláště realistické líčení násilí, při kterém jsou zřetelně ukázány jeho důsledky, vyvolají údajně spíše strach než agresi (Kniveton 1978).

Kognitivní podpora:

Schopnost uvolnit se činností fantazie je považována za adaptivní mechanismus, který umožňuje kontrolovat a posouvat bezprostřední dopad

impulsů (Feshbach a Singer 1971). Fantazie bývá úzce spojována s kognitivními schopnostmi, neboť jedinec s relativně omezenými kognitivními schopnostmi (nízkou inteligencí), a s tím spojenou relativně slabě vyvinutou obrazotvorností a schopností abstrakce (fantazií), musí nutně spoléhat na vnější zdroje (např. na televizi), aby se zásobil materiálem podněcujícím fantazii. Tím se schopnosti kontrolovat agresivní impulsy dostane kognitivní podpory. Experiment provedený Feshbachem a Singerem (1971) nepřinesl bez ohledu na protichůdné interpretace dat žádné důkazy o tom, že by se mladistvým mužům s omezenými kognitivními schopnostmi a relativně slabě vyvinutou obrazotvorností dostalo konzumem agresivních televizních pořadů kognitivní podpory, jež by se projevila úbytkem zjevné agrese (podrobněji srov. Kunczik 1987). Replikace Williama D. Wellse (1973) tuto tezi rovněž popírá.

Stimulace:

Podle této teze (v každém ohledu zcela protikladné domněnce katarzního snížení pudu) stoupá u recipienta sledováním násilných obsahů odhodlanost k agresivitě. Tato teze byla základem Berkowitzových (aj. 1970) „wisconsinských studií“, která probíhala podle následujícího paradigmatu: Frustrovaným, resp. nefrustrovaným pokusným osobám (studentům) byly promítnuty krátké filmové sekvence, v nichž bylo násilí předvedeno jednou jako oprávněné a podruhé jako neoprávněné. Berkowitz aj. nemohou jednoznačně dokázat nárůst agresivity podmíněný médii.

Habitualizace:

Podle této teze se stálým a opakovaným konzumem televizního násilí snižuje citlivost na násilí až do té míry, že násilí bude posléze nazíráno jako normální všední chování. Belson (1978) nezískal během dlouhodobé studie žádné důkazy o tom, že by s mírou konzumu násilných pořadů docházelo k otupění vůči násilí, že by násilí začalo být považováno za vhodný nástroj k řešení konfliktů a že by vznikl názor o nevyhnutelnosti násilí. Z celkového pohledu neexistují žádné údaje, jež by tuto tezi podpořily a dokládaly takové změny struktury osobnosti recipienta, které by se vyvíjely směrem ke lhostejnosti vůči reálnému násilí. Griffiths a Shuckford (1989) poukázali na jistou logickou inkonzistenci domněnky o postupné ztrátě senzibility, totiž na otázku, proč se lidé tak rádi na násilí v televizi dívají a proč jej mají za tak zábavné?

Poznamenejme ještě, že společně s Psychologickým Institutem univerzity v Mohuči byla provedena metaanalýza nálezů výzkumu habitualizační teze (srov. Fröhlich, Kunczik, Vossel, Bleh a Streit 1992). Celkem bylo k této tematice identifikováno třicet studií vzniklých v období od r. 1983 do r. 1992. Ukázalo se, že s termínem *opakované sledování násilí v televizi* se operovalo velice rozdílně. Nakonec byla vyhledána všechna šetření, která nějakou formou zkoumala následky násilných obsahů v alespoň quasi-experimentální podstatě buď opakovaným předkládáním stejného materiálu, nebo jedním či opakovaným předvedením takového materiálu s ohledem na mediální biografii. Výsledkem studie bylo zjištění, že většina shromážděných studií se zabývala spíše jinými formami působení. Habitualizační tezi je třeba podrobit ještě empirickému zkoumání, což je z pohledu množství studií o násilí v televizi překvapující.

Neúčinnost:

Výsledky studií o účincích jsou značně odlišné v závislosti na prostředí, kde byly provedeny – zda v laboratoři či v terénu. V laboratoři často dochází k výrazným účinkům a v terénu, kde jsou zkoumány prováděna v „přirozeném“ prostředí, tomu tak není. Názor, že masmediálně distribuované násilí není pro genezi skutečného násilí významné, je zastáván mj. s odůvodněním, že doposud žádná studie nepřinesla jednoznačný důkaz nárůstu násilí indukovaném médii. Tito autoři argumentují, že nálezy z laboratorních studií jsou silně přeinterpretovány a některé problémy jsou v rámci výzkumu často ignorovány. V rámci studií v terénu prý není dostatečná ochota interpretovat slabé náhodné korelační koeficienty rovnající se nule podle toho, co skutečně znázorňují, a sice jednoznačné odkazy na to, že mezi mediálním násilím a reálným násilím není žádný vztah. Negativní, společensky škodlivý účinek mediálního násilí nelze očekávat zvláště proto, že s ohledem na přiměřenost násilného chování ve společnosti panují o násilí relativně jasně uspořádané normativní představy. Předvedenému násilí je pouze přiznána schopnost způsobit krátkodobé emocionální vzrušení, k čemuž může dojít i díky jakémukoliv jinému obsahu. Případy napodobení jsou považovány za velice nepravděpodobné. Haase (1984, 25) tvrdí, že sběh izolovaných, účinek potenciálně zvýhodňujících faktorů, jež hrají roli v experimentech (jako např. podobnost stimulů, ochota k násilí atd.), jsou v praxi méně pravděpodobné: „...sejdou-li se u jedné osoby a situace, je to z pohledu veškeré populace nanejvýš ojedinělá událost, z individuálního hlediska politová-

níhodná, ale z hlediska celospolečenského okrajový problém.“ Nezapomeňme, že nikdo z přívrženců teze „neúčinnost zobrazovaného násilí“ nezastává názor, že by masová média byla neúčinná. Naopak, ti to autoři odkazují na existenci makroučinků (např. anomie, stabilizace systému). Zaznamenána byla také jednostranná fixace výzkumu na násilné činy, jež často nejsou recipienty vnímány jako násilí, ale jako zábavné fikce. Koncept „neúčinnosti“ se vztahuje na individuální rovinu účinku, a sice v tom smyslu, že mediální násilí kromě patologických ojedinelých případů sebou nepřináší žádné reálné násilí. Světově uznávaný sociální psycholog William McGuire, vyučující na Yalské univerzitě je jedním z posledních zastánců teze o neúčinnosti. V článku „Mýtus masivního účinku médií“ („The myth of massive media impact“) z roku 1986 tvrdí, že účinek násilí v médiích je slabý a že neexistuje ohrožení mediálním násilím s výjimkou jednoho nebezpečí: Že by zákaz předvádění násilí otevřel brány dalším cenzurním opatřením. Ostatně, jízda autem, pití alkoholu, pohlavní styk a chození do kostela není pro člověka více nebezpečné než mediální násilí.

Teorie učení I.:

Modely nabízené v televizi zaměstnají dle Bandury (1979) pozornost diváka do té míry, že se z nabízených obsahů bez zvláštní pobídky mnohé naučí. Agresivní modely v televizi tedy zvýší pravděpodobnost agresivních reakcí a vtisknou jim podobu. Bandura nejprve reinterpretoval vlastní experimenty ohledně síly výpovědi platné pro televizní jednotvárnost. Předškolní děti ve věku čtyř až šesti let pozorovaly v televizi jednu osobu, která fyzicky a verbálně agresivně zacházela s nafukovací umělohmotnou pannou. Po předvedení byly děti frustrovány tím, že jim byla ukázána a opět odebrána hračka. Poté bylo pozorováno chování dětí při hře, která se shodovala s předvedenou situací. Ukázalo se, že děti imitují jednání modelu. Bandurův závěr, že děti již potřebují jen přístup ke zbráním, aby mohly reálně uskutečnit to, co se v televizi naučily, není pádný. Děti neměly žádný důvod chování modelu nenapodobovat. Ocitly se v neznámé situaci psychologické laboratoře, kde i dospělí jsou na poprvé nejistí. Nejistota se ale spojuje s ochotou napodobovat chování. Děti dále vůbec nebyly schopny posoudit chování modelu jako sociálně nežádoucí. Nikdo se o chování modelu negativně nevyjádřil. Nafukovací panna nakonec vyprovokovala chování, jež bylo dospělými pozorovateli označeno za agresivní, neboť ani model ani děti jí nedoká-

zaly nějak ublížit a pokaždé se znovu narovnála. S největší pravděpodobností interpretovali dospělí experti jako agresivní chování intenzivní hravost dětí.

Sugesce:

Jednoduchá teze, že sledování násilí v médiích vede u recipienta k více či méně přímému napodobování činu, již v literatuře zastávána není. V USA byla ale uveřejněna řada studií, jejichž výsledky podporují tezi, že pro vysvětlení chování určitých dospělých recipientů se zdá být za určitých podmínek vhodný koncept sugesce, s jehož pomocí lze dojít k objasnění efektů konzumu mediálního násilí vyskytujících se v přirozeném prostředí. David P. Phillips (1974) ukázal, že počet sebevražd stoupl po uveřejnění zpráv o sebevraždách (např. Marilyn Monroe) jak v USA, tak ve Velké Británii (Wertherův efekt).

Phillips (1982) také tvrdí, že dokázal napodobování fiktivních sebevražd v rámci nekonečných seriálů (tzv. „mýdlových oper“). V roce 1977 v USA přiznačně stoupl počet sebevražd bezprostředně po vysílání fiktivních sebevražd v „mýdlových operách“. Autor dává tuto skutečnost do kauzální souvislosti s masmediálními obsahy, jež mohly napodobující sebevraždy vyvolat. „Tento nárůst se zřejmě projevil proto, že příběhy o sebevraždách prezentované v seriálech odstartovaly napodobování sebevražd a pokusů o ně.“ V reanalýze údajů Kessler a Stipp (1984) tento závěr odmítají. Mezi sebevraždami v „mýdlových operách“ a v realitě žádná kauzální spojitost neexistuje. Rozhodujícím bodem kritiky je to, že Phillips použil jako zdroj informace o vysílání fiktivních sebevražd obsah v novinách. V osmi ze třinácti případech uvedených Phillipsem je chybná datace, tzn. že vzestup počtu sebevražd nastal ještě před příslušným vysláním pořadu, jenž za ně měl být kauzálně zodpovědný.

Ospravedlňování zločinů:

Mediální násilí, popř. veřejná diskuse o možném účinku předvádění násilí, může sloužit k ospravedlňování (ex ante a ex post facto) zločinů a agrese. Tvrdí se, že agresivní jedinci konzumují násilné programy proto, aby mohli své vlastní chování chápat jako normální (srov. Kaplan a Singer 1976), a nebo, aby si mohli vytvořit iluzi, že se chovají jako populární televizní hrdina. Naučit se kriminálnímu nebo násilnému chování zahrnuje také osvojení racionalizačních technik, které jedinci dovolí zachovat si příznivý obraz sama sebe, dopustí-li se činu neslučitelného

s dosavadním obrazem sama sebe. Ospravedlňování (racionalizace) chrání individuum před vyčítkami po spáchání činu. Existuje také možnost, že takové ospravedlňování činu (např. znásilnění) předchází a kriminální chování teprve umožní.

Odmítnutí zodpovědnosti za racionalizační techniky delikventovi dovolí považovat se za řízeného někým jiným a za hrací míč vnějších sil (koncepte biliárové koule). Pohotovost učinit za vlastní delikventní chování zodpovědné vnější síly je zřejmě o to větší, čím více se individuum považuje za bezmocné. Jako informační zdroj těchto racionalizací slouží zvláště masová média, v nichž se často vyskytují jednoduché kauzální řetězce předvádějící, jak mediální obsahy způsobují násilné chování. Je možné, že zde tkví nebezpečí masmediálního zobrazování násilí: Ve vědomí potenciálně delikventního nebo násilnického individua, že bude moci odkazem na masová média zodpovědnost za vlastní jednání ex post facto snížit na minimum nebo zcela zrušit. Člen gangu Charlese Mansona, jehož členové zavraždili herečku Sharon Tateovou a další, se mohl ospravedlňovat následujícím odůvodněním: „Jsme to, co jste z nás udělali. Sem nás dostala vaše televize. Sem nás dostalo sledování ‚Kouře z hlavní‘, ‚Vezmi si bouchačku‘, ‚Jed' zas dál‘, ‚FBI‘a ‚Bojiště‘. ‚Bojiště‘ je můj nejoblíbenější seriál. Nezmeškal jsem ani jeden díl.“ V roce 1977 v procesu s patnáctiletým Ronaldem Zamorrou, který zavraždil a oloupil svou sousedku, bezbrannou důchodkyni, obhajoba tvrdila, že Zamorra je nevinný. Trpí prý intenzivní, svobodnou vůlí vylučující otravou televizí, která způsobila, že se totálně odcizil sám sobě a chtěl žít podle scénáře televizní hry. O poněkud žertovném případě ospravedlňování v Chicagu dvacátých let hovoří Frederick Thrasher (1927, 109). Otrlí bankovní lupiči argumentovali, že je k činu svedl škodlivý vliv kinematografů.

Všeobecné vzrušení:

Tannenbaum a Zillmann (1975) připisují emocionálnímu vzrušení způsobenému médií velký hnací potenciál, jemuž v procesu působení patří ústřední postavení. Krátkodobé zvýšení agresivity dostavující se po zhlédnutí násilných mediálních obsahů není interpretováno jako důsledek násilí, ale jako důsledek všeobecného vzrušení, které mohou způsobit i jiné obsahy (např. pornografie). V mnoha experimentech jsou zjištěné účinky předvedeného násilí interpretovány jako efekt nezávislý na kvalitě obsahu. Existence residuálního, tedy ještě ne odbouraného, vzrušení vede v situacích, které se situací, jež původně vzrušení způsobila, ne-

mají nic společného, k intenzivnějšímu chování, k přenosu vzrušení. Vzrušení vyšlé ze strachu může vést k pozdější intenzivnější agresi, zbytek vzrušení vycházejícího z agrese může vést k pozdějšímu intenzivnějšímu prosociálnímu chování. Rozhodující pro kvalitu příslušného chování je dle této teze situačně adekvátní motivace.

Zillmann (1982, 61) tvrdí, že diváci jsou přitahováni těmi televizními dramaty, jež jsou emocionálně bouřlivá a přivodí v afektivní rovině požitek nebo potěšení. Čím intenzivnější je negativní afektivní reakce produkováná růstem napětí, tím větší je ulehčení, popř. radost, po uvolnění napětí (podobnost s katarzní koncepcí je evidentní). Velká prožitá bolest je cenou za velkou radost. Zillmann vyvodil následující důsledky:

1. Televizní dramata, která divákem emocionálně hýbou a dokážou mu přivodit afektivní požitek, profilují užítím stimulů, jež produkují, silné vzrušení, třeba s negativním nábojem.
2. Protože sex a násilí mohou způsobit velké vzrušení, jsou obsahy bez sexu a násilí nudné (a jako železné pravidlo platí, čím realističtější je znázornění, tím větší způsobuje vzrušení).
3. Komerční televize je na používání těchto stimulů odkázána, aby přilákala co největší masy diváků. Z této argumentace vyplývá, že kina, aby přitáhla diváky, musí ukazovat více explicitního násilí a stále více sexu.

Teorie učení II:

K zařazení výsledků výzkumu se nabízí obrátit se zpět k úvahám o teorii učení (srov. Bandura 1979). Z pozice teorie učení nejsou lidé považováni ani za bytosti pouze hnané vnitřními pudy, ani za jedince smýkané stimuly okolního světa. Psychické funkce jsou vysvětlovány stálým vzájemným působením determinant ze strany jednotlivce i ze strany okolí. Toto vzájemné určování naznačuje, že očekávání ovlivňuje chování lidí a že důsledky tohoto chování zpětně mění jejich očekávání. Chování lidí je úžasné v tom, že lidé mohou díky symbolické reprezentaci dohledných událostí v současných úvahách učinit budoucí důsledky důvodem současného chování. Většina jednání je tedy podřízena dalekosáhlé anticipační kontrole. Tato schopnost (anticipačního myšlení) ovlivnit současné chování časově vzdálenými důsledky podporuje předvídaté chování, a to se vztahuje i na chování násilné. Praktické provedení agresivního chování je normálně podřízeno zábranám, což znamená, že takové regulační mechanismy jako spole-

čenské normy, strach z trestu a odplaty, pocity viny a bázeň mnohonásobně potlačují manifestaci agrese. Dále, chování není bez výhrad konsistentní přes hranice dané situace, což znamená, že prakticky není možné, aby existoval takový mladistvý, který by se neustále choval agresivně vůči rodičům, učitelům, vrstevníkům atd. V kontextu teorie učení je brán zřetel na skutečnost, že jednání je kontrolováno myšlením, že rozdílní pozorovatelé si odnesou rozdílné kombinace znaků identického modelu a budou je kombinovat do nových způsobů chování. Brena D. Slife a Joseph F. Rychlack (1982) například zjistili, že děti, které násilné mediální obsahy nepreferují, nevykazují ani po dlouhodobém kontaktu s mediálním násilím žádný sklon toto chování napodobovat. To není v rozporu s teorií učení.

Vzhledem k předešlým úvahám a ke skutečnosti, že televize je pouze jedním z mnoha faktorů ovlivňujících rozvoj osobnosti, by se dal očekávat vzorec relativně slabých pozitivních koeficientů korelace mezi konzumací televizního násilí a agresí. Prohlédneme-li si studie provedené v různých zemích, ukáže se nám až na několik výjimek úplně stejný vzorec, přestože studie byly kvalitativně velice rozdílné a provedené ve velmi rozmanitých prostředích. Vedle problému interkulturní srovnatelnosti existují ještě další metodické problémy, na které nebyl při srovnávání studií brán zřetel. Kromě měření agrese je velmi problematická i operacionalizace konzumu mediálního násilí (např. zachycením programových preferencí).

Jednotlivé koeficienty korelace nejsou samy pro sebe kauzálně interpretovatelné, ale celkový vzorec náleží potvrzuje vliv televize na pozdější agresivitu. Výsledky studií v reálném prostředí odpovídají očekáváním, jež vyplývaly z úvah o teorii učení. Koeficienty se pohybují mezi 0,1 a 0,2, což znamená, že 1 – 4 % pozdějšího agresivního chování lze vysvětlit předcházející konzumací televizního násilí.

Je nutné poukázat na skutečnost, že se prosadila konvence neinterpretovat a nedbat na korelační koeficienty, jež nedosáhly hodnoty 0,2. Námítka, že dosažené koeficienty jsou příliš slabé, může být v této souvislosti nerespektována s tím, že v průměru velmi slabý vztah u všech pokusných osob jednoho souboru může znamenat vztah velmi silný pro jiné pokusné osoby či segmenty populace. U jistých osob pravděpodobně probíhá zesilující proces v tom smyslu, že u nich konzumace násilných mediálních obsahů zvyšuje pravděpodobnost výskytu agresivního chování, agresivních postojů anebo agresivních fantazijních představ. To

opět zvyšuje pravděpodobnost, že budou násilné programy považovány za atraktivní, a tím se zase může zvýšit míra pozornosti, která se agresivním mediálním obsahům věnuje. K faktorům, jež tento proces podporují, mohou mj. patřit: malé sebevědomí a sociální izolace, jež jsou spojeny se zvýšenou konzumací televizních pořadů.

8.4. Názor klinických psychologů a psychiatrů

Také pro poznávání agrese platí, že zdroje, z nichž se jedinec agresivní chování učí, jsou 1. bezprostřední rodinné prostředí a 2. subkultura, popř. společnost. Teprve na třetím místě jsou masmediálně nabízené symbolické agresivní vzory. Zdá se, že na většinu pozorovatelů nemá předváděné násilí žádný nebo jen malý vliv, ale v určitých problémových skupinách může mít velké následky. Najít tyto problémové skupiny je obtížné. Domnívali jsme se, že by takovou skupinu mohli tvořit děti a mladiství, kteří se psychologicky nebo psychiatricky léčí s psychickými poruchami. Pro zjištění možného vlivu předváděného násilí na svět prožitků takových osob byly rozeslány písemné dotazy dvěma stům padesáti psychologům a psychiatrům činným v oblasti práce s mládeží (srov. k následujícímu Kunczik aj. 1992).

Předmětem zkoumání se staly čtyři komplexy otázek:

1. Jak pravidelně a jakým způsobem vyšetřují psychologové a psychiatři u dětí a mladistvých „užívání“ televize?
2. Jaké zkušenosti mají dotazovaní ve své praxi s různými možnými účinky zobrazování násilí v televizi nebo na videu a jakých symptomů se to týká?
3. Dále se psychologové a psychiatři vyjadřovali k vybraným problémům podrobněji.

Na sedmistupňové stupnici měli určit, jak často mohli u svých klientů rozpoznat ovlivnění určitých symptomů násilnickými filmy. Jednalo se o následující symptomy:

- aktivace agresivního chování násilnickými filmy;
- racionalizace agresivního chování pomocí mediálních vzorů;
- (vlastní zprávy klientů, pokusy o legitimizaci) zkušenosti s klienty, kteří o tomto vlivu sami hovoří;
- zkušenosti s klienty, u kterých se prokázalo, že jim filmové násilí pomohlo při překonávání vnitřních konfliktů;

– zkušenosti s klienty, u nichž díky konzumu násilnických filmů došlo k redukci agresivního chování (katarze).

4. Jaký vliv mají různé znaky, individuální rysy recipientů na souvislosti s případnými účinky?

V souvislosti s možnými účinky se jednalo především o případnou roli věku a pohlaví klientů. Dále byly kladeny otázky na domácí situaci a úspěchy ve škole mladistvých konzumentů násilnických filmů.

Průběh šetření

Vzorek oslovených psychologů obsáhl 230 náhodně vybraných poraden. Na seznam psychiatrů byli zařazeni všichni lékaři a vedoucí lékaři klinik a oddělení psychiatrie pro děti a mládež, celkem 220 osob.

Pro sestavení vzorku musel být u psychologů a psychiatrů pro děti a mládež zvolen různý postup. Při tvoření skupiny psychologů byl použit seznam Německého pracovního spolku poraden pro mladistvé a manželských poraden (DAJEB) ve starých spolkových zemích. Vzorek psychiatrů byl vytvořen pomocí seznamu členů Profesního svazu německých lékařů pro psychiatrii dětí a mládeže.

Obě dotazovací akce byly překvapivě velmi dobře přijaty. Akce začala 17. prosince 1990 a probíhala ve třech vlnách. Datum pro odeslání odpovědí byl 15. březen 1991. Návratnost dotazníků činila v případě psychologů 64 % a v případě psychiatrů 63 %.

Dodatečnou otázkou týkající se praxe byla u obou profesních skupin provedena kontrola, že všichni dotazovaní pracují převážně s dětmi a mladistvými.

Výsledky

A. Explorace užívání médií

Dotazům na užívání médií přikládají psychologové i psychiatři velký význam při exploraci, tedy při prvních konzultacích a rozhovorech. Jen okolo 20 % psychologů a 7 % psychiatrů uvedlo, že by se v prvním rozhovoru nikdy nesnažili získat informace o konzumaci televize. Tento výsledek je ještě zvýrazněn třemi volně formulovanými symptomy a dalším odůvodněním tohoto postupu. Nečastěji jsou jako symptomy uváděny agresivita, slabá koncentrace a neuspokojivé výsledky klientů ve škole. Přibližně polovina dotázaných uvádí právě tyto či příbuzné symptomy za příčiny prvního kontaktu. Důvodem návštěvy mohla být i sama nadměrná konzumace televize: celkem 10 % dotázaných konzultuje právě

z tohoto důvodu – většinou s rodiči. Televizní konzumace hraje zpravidla spíše vedlejší roli a je označována za doplňkový, posilující moment daného problému.

Při exploraci se projevují specifické profesní rozdíly. Pro zjišťování konzumace médií udávají psychologové jako nejvhodnější metodu dotazování samotných dětí (např. v souvislosti s technickým vybavením dětského pokoje). Psychiatři naproti tomu dávají přednost dotazování rodičů. Obě skupiny dotázaných odborníků považují konzumaci médií za velmi vysokou: 75 % psychologů a 60 % psychiatrů si myslí, že jejich klienti sledují televizi přespříliš.

B. Zkušenosti s různými možnými důsledky předváděného násilí

Všeobecně položená otázka o účincích násilnických filmů ukázala, že dětské psychologové a psychiatři se převážně přiklánějí spíše ke škodlivým účinkům násilnických filmů (71 % psychologů a 62 % psychiatrů). Agresivní chování, poruchy spánku a přecitlivělost patří k symptomům, jež dávají do souvislosti s působením mediálního násilí. Také při cílených otázkách na speciální zkušenosti s určitými formami účinku se ukázal vysoký stupeň shody mezi psychology a psychiatry. Do popředí vystoupila zvláště aktivace agresivního chování způsobená konzumací filmového násilí. V obou skupinách uvedly přibližně tři čtvrtiny dotázaných, že mají s těmito následky buď časté, nebo příležitostné zkušenosti (80 % psychologů; 76 % psychiatrů).

Druhou nejčastější zkušeností v obou skupinách byla skutečnost, že se děti a mladiství, jsou-li v tomto smyslu osloveni, pokoušejí ospravedlnit vlastní agresivní chování chováním svých vzorů z násilnických filmů. Tuto častou či příležitostnou zkušenost má 63 % psychologů a 66 % psychiatrů. V profesní praxi psychologů a psychiatrů není žádnou výjimkou, že děti a mladiství sami od sebe prohlásí, že na jejich chování měla vliv televize. Stalo se to častěji nebo příležitostně 41 % psychologů a 42 % psychiatrů.

Katarzní efekty nebyly ani u jedné skupiny dotázaných téměř zpozorovány. Jen 1 psycholog a 3 psychiatři uvedli, že se příležitostně setkali s redukcí agresivního chování. Pomoc při překonávání vnitřních konfliktů ve smyslu Bruna Bettelheima příležitostně zaznamenalo 13 % psychologů a 20 % psychiatrů. Tento nálezný se dostává do rozporu se všeobecnou shodou dotázaných ohledně toho, že ukazování násilí přináší negativní důsledky. Celkově se dá říci, že psychologové a psychiatři po-

Uručeno pouze pro studijní účely

važují agresivitu za symptom vysoce důležitý a dále o ní hovoří jako o nejpravděpodobnějším důsledku konzumace násilí.

Ukázalo se, že hodnocení účinků médií bylo ovlivněno jak hodnocením konzumace násilí dětmi a mladistvými, tak postupem v rámci explorační. Psychologové a psychiatři, kteří považovali konzumaci násilí dětmi za vysokou a pravidelně se ptali na jejich mediální zvyky, považovali účinky předvádění násilí na své klienty za pravděpodobnější. To však neznamená, že dotazovaní, kteří častěji zjišťovali přístup pacientů k médiím, také jejich účinky častěji objevili. Je také možné, že obě proměnné byly ovlivněny jednou intervenující proměnnou (např. postojem k televizi a videu).

C. Vliv individuálních rysů recipientů

Na otázku, ve kterém věku jsou děti a mladiství násilnickými filmy nejvíce ovlivňováni, uvedla převážná většina dotázaných, že se jedná o děti do dvanácti let (psychologové 82 %, psychiatři 63%). Existuje ale i shoda v názoru v tom, že účinek médií se věkově ohraničit nedá.

Na otázku souvislosti i mezi pohlavím a účinky médií odpověděli respondenti jednoznačně: 94 % dotázaných psychologů a 85 % psychiatrů vidělo možné následky častěji u chlapců. Žádný dotázaný nepovažoval dívky za ohroženější. Při otázce o rozdílech účinku u chlapců a děvčat hovořili dotazovaní v první řadě o známém vzorci stereotypu rolí určených pohlavím: Chlapci jsou popisováni spíše jako agresivní, dívky naopak jako úzkostlivější, takže chlapci mají spíše sklon napodobovat předváděné násilné chování. Asi jedna pětina psychologů (22 %) připisovala zodpovědnost za tyto stereotypy násilnickým filmům. Tentó příčinný řetězec byl ale uveden jen pěti dotázanými psychiatry. Jen tři dotazovaní uvedli v literatuře hojně zastávaný argument, že konzumace násilí slouží chlapcům jako zkouška odvahy.

Vliv sledování násilnických filmů na školní výsledky byl jednoznačně hodnocen jako devastující. 80 % psychologů a 75 % psychiatrů tuto souvislost považovalo za negativní. Bylo by třeba ověřit, zda je toto hodnocení ovlivněno složením klientely podle typu školy, popřípadě podle důvodu návštěvy.

Dotazovaní vidí zřetelnou souvislost mezi konzumací filmového násilí a domácí situací. Byl zdůrazňován význam rodičovského příkladu, a to jak při konzumování televizních a video pořadů, tak pokud jde o agresivitu samotnou. Nejčastěji se předpokládala souvislost mezi konzumací

násilí a zanedbaným stylem výchovy: 42 % psychologů a 50 % psychiatrů vidí kauzální souvislost mezi problematikou zanedbávání a konzumací mediálního násilí. U hodnocení těchto výsledků je třeba mít na zřeteli skutečnost, že rodinné problémy, popř. rodinné terapie, patří k hlavním úkolům poraden a psychiatrů. Děti ze spořádaných rodin jsou mezi klientelou zastoupeny méně. Tento výsledek souvisí jistě i s profesně zaujatým úhlem pohledu respondentů, neboť při explorační fázi zvláště zkoumají prostředí dětí a dospělých, tedy právě také rodinné zázemí.

Úhrnem bylo zjištěno, že sledování televize obecně a konzumace násilnických filmů zvláště hraje v běžné profesní praxi psychologů a psychiatrů veskrze důležitou roli. Avšak jak lze usuzovat i z dodatečných poznámek dotazovaných, v porovnání s ostatními tematizovanými profesními problémy hraje televizní a filmové násilí přeci jen podřadnější roli. Konzum televizních nebo násilnických filmů nebyl v žádném případě označen za jedinou příčinu odchylek v chování nebo jeho poruch, vždy jen v souvislosti s ostatními problémy. Psychologové a psychiatři však téměř u každé otázky neopomněli uvést, že násilnické filmy hrají negativní, zapříčiňující roli: násilnické filmy zapříčiňují agresivitu, prohlubují chování podle stereotypních rolí, mají negativní vliv na výsledky ve škole. V mnoha případech souvisí domácí situace – tedy konzumace násilnických filmů rodiči, násilnické chování rodičů mezi sebou nebo vůči dětem, zanedbávaná výchova – s konzumací násilnických filmů dětmi. Jsou-li zkušenosti sdílené v této souvislosti respondenty skutečně správné a nespočívají-li pouze na všeobecném předpojatém stanovisku, měla by se konzumace násilí u dětí a mladistvých hodnotit jinak, než jak se tomu ve veřejných diskusích běžně děje. Konzumace násilnických filmů by neměla být považována za původce společnosti škodlivých důsledků, ale interpretována jako ukazatel chybných výchovných snah nebo nepříznivé výchovné situace. Toto by však nemělo nabízet příležitost ke zlehčování případných negativních efektů. Opak je pravdou, neboť chybí-li kompenzační vliv rodičů, je nebezpečí výskytu negativních efektů obzvláště velké (srov. van der Voort 1982).

Vyjádření a hodnocení dotázaných psychologů a psychiatrů nemohou přirozeně konstruovat žádnou kauzální souvislost účinku mediálního násilí na mladé lidi. Nejedná se o „objektivní“ podkladový materiál, ale o subjektivní názory na velmi komplexní jevy, jež mohly být ovlivněny postojem dotázaných, jejich hodnocením problému na základě vzdělání a v neposlední řadě také formulacemi dotazníku.

Eysenck

11 Conclusions and Recommendations

In this chapter we shall briefly recapitulate the major findings and conclusions; these will then be followed by some discussion, and our recommendations. We shall begin with the portrayal of acts of violence in the media, and the effects this portrayal may have on viewers. The evidence is fairly unanimous that *aggressive acts new to the subject's repertoire of responses, as well as acts already well established, can be evoked by the viewing of violent scenes portrayed on film, TV or in the theatre.* There is ample evidence that media violence increases viewer aggression, and may also increase viewer sexual libido. To say that TV has such effects is not to say that these are the only, or even the most important, influences which lead to violence and aggression; TV is just one of a number of such influences, but withal a powerful and omnipresent one. It is particularly convincing, in our view, that different methods of investigation all point to an association between viewing violence and subsequent aggression. Admittedly many studies have major or minor methodological faults, but these tend to cancel out in view of the fact that different studies have different strengths and different weaknesses. This conclusion that media presentation of violence does have an effect is of some social importance; it provides a factual framework within which to plan social action.

Clearly there are still many lacunae in our knowledge. We do not know in any detail just what aspects of the violent scenes are responsible for producing strong or weak effects; suggestions that what is clearly fantasy material (cartoons) may not be harmful, or that justified aggression may not be harmful, have not been borne out by empirical studies. Much work remains to be done in this field. Similarly we know very little about the differential effects of violent material on different personality types; future research will clearly have to bear this variable in

mind more carefully than has been done in the past. It is as important in science to know what the gaps in one's knowledge are, as to know what has already been ascertained; these gaps must be filled to give us a proper model to work with.

As regards the effects of pornography, clearly the differential effects are even more pronounced than in the case of violence. *That pornography has effects on viewers and readers can no longer be disputed, but these effects can be quite variable.* It may produce titillation in some, in others it may elicit feelings of guilt or revulsion, while in yet others it may provoke anti-social sexual behaviour, or help condition them into deviancy. It may lead to marital maladjustment and sex problems, and have all manner of subtle effects, such as modifying fantasies and attitudes to one's sex partner. There is even evidence that it may lead to aggression and violence. On the other hand, used in conjunction with behaviour therapy, pornographic material may be of help in solving some deep-seated sexual problems, although there is no evidence that it can do so without the help of a therapist. A good deal, then, is known about the effects of pornography, but here too there are large areas of ignorance.

Researchers have not looked very much at the effect that pornography may have on feelings and attitudes to sex, although anti-pornography crusaders have stressed the possibility that it is precisely in relation to such attitudes that pornography may do the worst damage. Reactions of children have, for obvious reasons, not been looked at experimentally; this is of particular concern because they would appear to be the most vulnerable. Perhaps empirical work could be begun using the so-called sex education classes which are held in many schools; these are regarded by many parents (and children) as pornographic, even though the intention is of course quite different; it might be possible to discover differential effects of differing emphases on biological and social factors, libido vs. love, physical attraction vs. emotional involvement, etc. It seems likely that whatever effects pornography may have, these effects will be strongest in children, but evidence for this belief is lacking.

The tentative way in which researchers often speak of their findings, and the general refusal of scientists to express certainty about their conclusions, have given rise in politicians and laymen not used to this self-effacing and modest way of

presenting data to the illusion that 'nothing is really known', or that 'it is impossible to come to any conclusions'. This is not so. All scientific judgements are probabilistic, i.e. they are never certain, but only probable. This is as true of conclusions reached in physics, astronomy and chemistry, as it is in psychology. Philosophers of science have pondered the nature of scientific induction since the days of Hume, if not earlier; how can we ever draw general inferences from limited knowledge? The self-denying ordinance following upon such philosophical doubts serves scientists well, in reminding them of the nemesis of disregarding the limitations their methodology imposes on them, but it may give altogether wrong notions to non-scientists who read these conclusions. Our theories concerning gravitation may not be certain, but our deductions from these theories are accurate enough to land a man on the moon.

In the same way, to profess certainty about our theories of desensitization, evaluative conditioning, modelling, identification or socialization would be absurd; nevertheless, these theories clearly possess a kernel of truth, and give rise to predictions many of which have been verified in the laboratory, or in real life. These theories can be, and have been, applied to the field of sex and violence, and have been tested directly in a variety of situations, with positive results. All this does not give us the right to claim certainty for far-reaching conclusions, but it does enable us to claim that the notions that 'nothing is known', or that 'all is disagreement' are no longer tenable. We do know something about the effectiveness of the media in these fields, and we do know something about just how this effectiveness is mediated. Much remains to be known, but a good beginning has been made which can be used to make certain recommendations, albeit with considerable caution. These recommendations inevitably imply certain social value judgements; in this the present chapter differs from those that precede it. However, an effort will be made wherever possible to link these value judgements with the factual evidence.

Our first recommendation will not come as a surprise to anyone who has read thus far; it is to the effect that *makers of films and TV programmes, producers of theatre plays and others concerned with the portrayal of violence should show more social responsibility than they have done so far*. This means that they should be required to

familiarize themselves with the literature reviewed in this book, and take seriously the findings which show that viewing violence does, for many people and in many instances, act to increase the chances of aggression occurring. By itself, of course, this would not be enough; producers of such films, documentaries and shows often work under orders from businessmen, advertisers and others whose concern is to produce the maximum viewing figures, and who may not be impressed by requests for social responsibility. This means, necessarily, that some form of censorship may be essential. Such censorship already exists, to some extent, but it needs to be strengthened, and those acting as censors should also be made familiar with the facts outlined in this book.

Any mention of censorship immediately calls forth protests on the part of those concerned with individual liberty and freedom of speech, and such protests deserve a respectful hearing. We would like to call attention to the similarity of the situation, in respect of violence, to that obtaining in relation to the law concerning incitement to racial hatred and violence. Most people feel, quite rightly, that such laws are essential for the preservation of racial harmony; their absence in Hitler's Germany, and in the Weimar Republic immediately preceding Hitler's take-over, give an awful warning of the dangers of unlimited licence, and the need for some form of censorship. (It is debatable whether the existing laws of the Weimar Republic were insufficient, or whether it was their application that was at fault; the point is not material to our argument.) If we forbid the use of words and actions which may lead to violence directed at certain minority groups, are we not justified in forbidding the use of words and actions which may lead to violence directed at random members of the nation as a whole? The argument seems a strong one to us, and to justify the use of censorship, *given that it has been established that the portrayal of violence in the media can incite some viewers to violence*.

We shall discuss presently the ways in which prohibitions could be worded to avoid the absurd situation which has arisen in relation to the laws about pornography; here let us first consider which would be the best locus for such censorship. Laws administered by the courts would seem to be the last resort in this connection; as far as TV and the films are concerned some form of self-censorship might be preferable.

Indeed, some such form of censorship already exists, but is presumably too weak to be very effective. This weakness may in part be a function of the lack of knowledge (or rather the presumed lack of knowledge) which enemies of censorship in this field have always pleaded as giving film and TV producers the unlimited right to introduce as much sex and violence into their products as the market would bear. Now that this excuse has been removed by the large body of research here reviewed it may be hoped that internal censorship may be more effective. It might also be suggested that the persons and bodies concerned should be instructed to pay more attention to the views of ordinary viewers, rather than to those of a self-styled intellectual and artistic 'elite' whose ideas are quite alien to those of the great majority. (It would, of course, be counter-productive if these 'bodies of ordinary viewers' were to be made up of groups as far removed from the broad consensus in the censorious direction as the trendy 'elite' is in the direction of permissiveness.) But above all they must be instructed to become familiar with the facts of the case; ignorance may be bliss, but such bliss can be bought at too high a price. No one ignorant of the facts should be allowed to pass judgement in matters of this kind; the present situation of the blind leading the blind has gone on too long to be tolerable.

In saying that there should be censorship of violence in the media, we would not wish to exclude all violence; this would clearly be impossible, as well as undesirable. We have reviewed the kinds of violence which have the greatest likelihood of being imitated, and which should be drastically reduced; we have also discussed the kinds of context within which violence is particularly dangerous. We have no wish to lay down a code of practice here; this would be inappropriate. But we do feel that such a code of practice should be drawn up, and that there is now sufficient empirical evidence to make at least a beginning.

Our second recommendation will also not come as a surprise; it is that *the kind of censorship we have suggested for violence should also apply to the portrayal of perverted sexual behaviour*. (By perversions we do not mean to refer to unusual positions in intercourse, but to extreme forms of sadism, rape, incest, and other demonstrably harmful types of behaviour.) However, even more than in the case of violence, we feel that this is a two-dimensional problem; there is the degree of sexual activity

to be tolerated on the screen, and there is the context of this sexual activity. It is often suggested that the viewing of sexual intercourse on the screen should be the free right of all adults, and that no one has the right to interfere with this. Even if this were to be accepted, there would clearly be a number of restrictions to this universal right. The wording of the sentence above automatically rules out viewing by children, but to provide shows on the screen which would definitely exclude children is a difficult task in the cinema, and an impossible one on TV. This automatically differentiates cinema and TV entertainment, with much tougher rules for the latter. The need not to offend viewers who find such displays disgusting, but who for various reasons may have them brought to their (unwilling) attention if TV were to follow the cinema in its degree of permissiveness reinforces this point. Advertising in the press, and on posters outside cinemas, also requires close attention from these two points of view; rules seem to be rather lax in respect to these points, particularly in so far as the access of children to the offending material is concerned.

We shall return to the measurement of the degree of sexual activity a little later; here let us go back to the problem of context. It seems clear to us that there are certain areas of sexual behaviour which should be completely excluded from the list of permitted activities; sex involving children is one such area, rape and other forms of sexual violence, vividly and explicitly presented, are others. Sex involving animals would probably also come into this category, although there is too little evidence to make it safe to say anything much about this. Torture, bondage and sado-masochistic acts involving sex may also be mentioned here. Such films may perhaps be shown on psychiatric prescription to patients addicted to such perversions, but they are not safe for public showing. There are minor perversions, such as rubber fetishism, which do not seem to present any great danger, and which could be freely permitted in cinemas, though perhaps not on TV.

We now come to the crux of our recommendations in relation to pornography; the suggestions made so far are little more than common sense, and are in fact pretty well in line with ordinary practice. What we are suggesting next is that *the content of a presentation should be judged in relation to the prevailing tone of the presentation*. An example may make this point clear. John Cle-

land's *Fanny Hill* is perhaps as erotic a book as one could wish to read; it contains detailed descriptions of sexual intercourse in a great variety of positions, pre- and extramarital sex, promiscuity, prostitution and 'unnatural' sexual behaviours. Yet the tone is one of enjoyment, women are not degraded by the men they consort with, and there is no violence to destroy this sense of good humour and enjoyment. For adult viewers and given the precautions named above, we cannot see any reason why such a work should not be shown on film, for adult audiences, however explicit the sexual scenes might be. Such a film would undoubtedly have certain effects on the people who chose to view it, but none of the effects could be said to be socially undesirable – unless we regard sexual behaviour outside marriage as undesirable in itself. The film might lead to an increase in sexual activity, and it might lead to greater variety in sexual activity, but it is difficult to see that the censor would have any right to interfere with the freedom of the adult citizen to choose such material for viewing should he or she so desire.

We are aware that many people would disagree with this suggestion, but we know of no evidence that such a presentation would do harm, and indeed there is evidence, as we have pointed out, that the effect on attitudes towards the other sex might be positive. From a Christian position such a film would portray values unacceptable to believers, and would possibly lead to consequences (such as an increase in premarital sex) unacceptable to them. But our civilization is not predominantly a Christian one any longer, and non-Christians have a right to their own value systems; it would be impossible to enforce a minority set of values on the majority, even if there were any evidence regarding the superiority of such values.

However, many if not most of the commercially available pornographic films are not of this 'wholesome', hedonistic character. Even when they do not overtly depict scenes of violence and degradation of women at the hands of men, such as rape, beatings, and subordination, the tone is consistently anti-feminist, with women only serving to act as sexual slaves to men, being made use of, and ultimately being deprived of their right to a sexual climax – in the majority of such films, the portrayal ends with the men spraying their semen over the faces and breasts of the women. This is clearly not done because it is sexually appealing to men; our subjects in a series of unpub-

lished experiments were questioned about their attitudes to different parts of the pornographic films they were shown, and they almost universally regarded this bit as 'silly', 'stupid', and 'uninteresting'.¹ The intention would seem to be simply to degrade women, and it is noteworthy that in many cases of rape the men involved either act in the same manner, or else urinate all over the women involved, a type of behaviour very similar in intention.

It is this sort of thing we mean by saying that actions of a sexual character should be judged in terms of the context; where the context is hostile to women, as most pornographic films are, we feel that such films should fall under the category of 'incitement to violence towards minority groups' – even though women are not a minority group. Nevertheless such films do constitute a clear case of incitement to maltreat women, downgrade them to a lower status, regard them as mere sex objects, and elevate male *machismo* to a superior position in the scale of values. Evaluative conditioning, modelling, and desensitization all point to the same conclusion, namely that such presentations have effects on men's attitudes which are detrimental to women; in fairness to more than one half of the population, such incitements should be proscribed. The amount of overt sex in such films may not differ in any way from that shown in our hypothetical *Fanny Hill* film; what is important in marking the difference is the context, which is pro-love, pro-sex, and pro-women, in the one case, but anti-women, anti-love, and even anti-sex (in the sense of gentle, pleasant, co-operative sex) in the other.

¹ We have found, rather surprisingly, that many if not most of the pornographic films available for private viewing, and mostly imported from Denmark, Sweden and Germany, do not emphasize erotic arousal to anything like the degree one might have expected. Judging by the comments and ratings of our subjects, and also by interviews with some of the makers of such films, the aim is often rather to shock, and some vague *avant-garde* notion of departure from acknowledged standards, rather than to please. Long-continued close-up shots of intercourse have little erotic appeal to most viewers, and the failure to use establishing shots often makes it almost impossible to even guess who is doing what to whom; the piston-like movements shown soon become boring, and lose all sexual meaning. Most viewers seem to like a pleasant story, told in sequence; pornographic films of the commercial kind seldom have much of a story, and what there is is often filmed in so hurried and perfunctory a fashion as to be meaningless. Whole chunks are left out; thus a couple is often seen kissing, fully clothed, and naked in bed in the next shot. One consequence of greater permissiveness of 'nice' pornography might be an improvement in the standard of such films. Film makers might with advantage seek psychological advice on what may 'turn on' their customers; they clearly only succeed at a very low level at the moment.

It is odd that present-day laws of censorship seem to work in exactly the opposite direction. Pleasant, simple, enjoyable love-making is actively discouraged in its portrayal in films and on TV; instead we have *A Clockwork Orange*, *Straw Dogs*, and the like. The anti-censorship warriors seem to have a strong point in suggesting that puritanism dies hard, and that much of the censoriousness which bedevils discussions of this issue is due to a determined desire on the part of the censors that no one should enjoy sex and its portrayal in the media. Our suggestion, based as it is on the existing evidence, goes clearly counter to this trend; we would apply censorship to sexual material only when it is joined with undesirable secondary matter, such as violence, anti-female sentiments, or the celebration of male *machismo*. Women have as much right to be protected in this respect as do racial minorities; the rules of censorship should be changed accordingly.

We believe that the trend of jury decisions in prosecutions under the obscenity laws points this way; it has become very difficult to get anything but an acquittal where pornographic material is concerned. These acquittals are accompanied by obvious unease; this unease seems to be equally attributable to two causes. One is that while the simple portrayal of sexual acts does not seem to the juries to be actionable, the tone or context within which the sexual acts occur does seem to introduce doubt. The other cause is the absurd way in which the law is framed; to succeed, the prosecution has to prove a tendency to deprave and corrupt, terms which are too imprecise to carry much meaning.

It is curious that while few people would dispute that violence presents much more of a problem than does pornography, yet laws and restrictions are much more concerned with the latter than with the former. We have suggested that this point of view should be reversed, and that violence should be made the prime target of censorship, with pornography being censored mainly in terms of its 'context'. How can this best be accomplished? It is one of the great difficulties of all censorship that it tends to appear subjective, capricious, and far removed from the putative certainty of other types of law; there is constant argument about phrases such as 'tending to deprave and corrupt'. It is virtually impossible, as we have seen, to attribute any agreed meaning to such a phrase, and to express the intention of a law in such almost meaningless language is

to make certain that the law will be brought into disrepute.

Is it possible to bring greater certainty into such a field as this? Eysenck (1972a) has suggested (if with tongue partly in cheek) a way of doing so, in relation to verbal erotica. Starting with evidence from several studies about the degree of 'explicitness' or 'severity' of a number of sexual behaviours, he derived a scale which is reproduced below, as Table 42. This scale ranges from behaviour having no sexual content (social talking - rating 0 points), through groping and intercourse to *soixante-neuf* (rating 15 points). Other items could be included, after suitable research on their proper position on this scale.

Given this table as a guide-line, Eysenck went on to construct a rating scale for the measurement, objectively and with reasonable accuracy, of the amount of erotic content of a given passage of prose. Points were given for specific mention of parts of the body, and specific erotic activities; Table 43 sets out

Table 42 Scale of sexual activity

	Points
Social talking	0
One minute continuous lip kissing	3.0
Manual manipulation of female breast, over clothes	4.5
Manual manipulation of female breast, under clothes	5.3
Kissing nipples of female breast	6.2
Manual manipulation of female genitals	6.5
Manual manipulation of male genitals	7.2
Mutual manual manipulation of genitals	7.3
Sexual intercourse, face to face	8.3
Manual manipulation of male genitals to ejaculation	8.5
Oral manipulation of female genitals	10.3
Oral manipulation of male genitals	10.3
Sexual intercourse, man behind woman	12.2
Mutual oral-genital manipulation	12.3
Oral manipulation of male genitals to ejaculation	12.3
Mutual oral manipulation of genitals to mutual orgasm	15.0

(Based on Eysenck, 1972a)

points for mention of specific parts of the body, and Table 42 was used to fix the number of points given for specific actions. The details of the procedure are not important here; suffice it to say that when a number of subjects were asked to rate a variety of erotic and pornographic passages according to their salaciousness or obscenity, the order agreed over 90 per cent with that given by the formula. The method would of course have to be extended to include more clearly 'pornographic' acts, such as sex with children, rape, etc.; there is no difficulty in that.

Much the same could be done, of course, with visual presentations; we have drawn up a similar list, and made up a similar formula, which has been applied to pornographic films and also agrees well with overall judgements made by viewers. Nothing would prevent the construction of such a formula for acts of violence, going from pushing someone to gouging out of eyes, flaying, or impaling. It would be necessary to state duration of each act, distancing of shots, and other variables, but in principle such a formula presents the only possibility of making the law what it ought to be – certain, objective, and predictable. The function of a jury would not be that of experts in psychology, psychiatry, and sociology, interpreting the Delphic overtones of meaningless jargon, but simply to assess the factual evidence concerned with the application of the formula to a given piece of film.

Obviously this method would need some research before it could be properly evaluated; nevertheless we believe that if there is to be censorship, something of this kind is necessary in order to remove the huge aura of uncertainty which bedevils all present attempts to frame laws involving censorship. It will be objected that such a formula leaves out of account the intention of the whole work of art, does not concern itself with the artistic value of the product, and is altogether too mechanical and atomistic to be acceptable. We believe that these are not defects, but rather advantages.¹ Many readers of such books as

¹ Scientific measurement is concerned with measuring one thing at a time; it is confusing when a single measurement combines two or more entirely different concepts. Early thermometers left the top open, thus measuring a mixture of temperature and atmospheric pressure; this confusion was ended when the top was closed, and we now have thermometers which measure temperature, and barometers which measure atmospheric pressure separately. In the same way, the erotic or pornographic potential of a film or a book is one thing; its artistic merit is another. Any scientific measurement of the former should be quite without regard to the latter; if we wish to take into account artistic merit, this should be separately assessed.

Table 43 The Erotic Index

Nouns	Points	Adjectives		
lips, mouth	1	favourable	+1 } -2 }	up to two adjectives for one noun
shoulders	1	unfavourable		
body	2	Verbs	2 } 4 }	multiple appropriate nouns
back, stomach	2	signifying manual		
legs	2	manipulation		
breasts	4	signifying oral		
nipples	5	manipulation		
buttocks	5	Adverbs		
thighs	5	favourable	1 } -2 }	up to two adverbs for one verb
sexual parts	8	unfavourable		

(Based on Eysenck, 1972a)

Lady Chatterley's Lover are not concerned with its artistic merits; their attitude is much closer to that of the kind reader who, in the copy available at our Public Library, had obligingly written on the front page of the book the numbers of the pages on which the most sexy events occurred.

Our point would be, not only that art does not need the explicit portrayal of sex and violence (to the degree which we would like to suggest as subject to censorship), but that such portrayal is entirely counter-productive, destroying whatever artistic intentions the author may have had. Nudity, extreme violence and cruelty, and extreme suggestiveness of sexual conduct are so arousing in themselves that they draw attention away from the artistic integrity of the film or drama, and reduce its aesthetic impact. To show *Lady Macbeth*, to take but one example, sleep-walking in the nude (because in her time people slept in the nude) does not add to the artistic impact of Shakespeare's play; it simply sidetracks viewers' attention, and instead of being absorbed by the play they begin to wonder about the size and shape of the particular actress's breasts and buttocks. Similarly, the film production of *Macbeth* in cinemas we attended at first held the audience spellbound, and then completely lost it, and produced helpless laughter, when *Macbeth* had his head cut off at the end, and it rolled down from the battlements like a football. Realism in these matters is much less gripping and artistic than the use of poetic imagination, and we have already considered some empirical evidence for this point of view.

In any case, we would query the argument that much of what is presented in the cinema and on TV nowadays is motivated by artistic and creative motives, particularly as far as the portrayal of violence and explicit sex is concerned. Artistic integrity is a useful cover for all sorts of motives – commercial, revolutionary, desire to shock; to judge by the final product artistic considerations do not seem to play a very large part in these 'shocking' portrayals. It is obviously dangerous to argue about motives on the sole evidence of the finished product, but a good deal is known about the commercial drives behind much of TV and film violence, and one would have to be very naive to believe in the importance of the 'artistic' defence of the vast majority of pornographic and violent productions.

Our fourth recommendation is so obvious, and is made so

frequently at the end of a discussion of almost any psychological problem, that we hesitate to put it down in print. However, we have to offer some qualifications to our recommendation which may make a discussion worthwhile. The recommendation is the time-honoured one that *more research is required*; clearly we have only scratched the surface of the problem, and much more remains to be known. This much will be obvious to everyone who has looked at the evidence, and indeed almost all writers on the topic have said as much. We have considered the problems arising from this recommendation rather carefully, and we feel that simply to say: 'More research!' is not enough. Research cannot be bought like so many pounds of potatoes, although the view that it can is often held by Government agencies commissioning research. (We have held research contracts with US agencies which asked for a contract to be signed which in fact was identical with the form of contract used for buying potatoes and other supplies.) To ask for more research often means to get research of the same redundant, poor quality as that already in existence; there would clearly be very little benefit in that. To commission research under the same constraints operating against discovery of the truth, e.g. banning certain researchers because they might obtain results unacceptable to the US television networks, would be useless and worse. It is obviously necessary to specify the conditions under which research can be of value, and this is a difficult and complex task.

We might approach this end by first of all enquiring why the existing research is of such poor quality, and why so much of it is subject to criticism which ought to have been anticipated and avoided. One or two of these reasons we have already discussed. Much work has been done by sociologists unaware of the psychological complexities of the topic, and ignorant of the psychological literature; the consequent lack of attention to relevant psychological theories, to well-known psychological facts, and to proper designs and research paradigms has made this whole literature rebarbative, and has severely limited its usefulness. Research, to be useful, must build on what is already known; it cannot start *de novo*, rising like Athene from the head of Zeus. Non-psychologists may have a supportive role to play in research of this kind, particularly when there is concern about institutional problems and policies, but without

the necessary training in statistics, methodology and especially psychological theory they should never be asked to design or control the research project.

Psychological studies have often suffered from lack of time, lack of funds, and lack of imagination. The US Commission work was farmed out, and had to be finished, in a great hurry; this is not the way to get good results. Financing always underestimated the need for follow-ups and other vital aspects of a proper research design; finance was also lacking to elaborate designs by introducing experts in psychophysiological recording, for instance, leading to reliance on subjective assessments. Lack of imagination was probably the worst fault, aggravating the others mentioned. Research in science begins with an idea, not with funds; if funding precedes individual research ideas, the work done is likely to be shoddy, meretricious, and of low scientific value. It is instructive to note how repetitive much of the work commissioned at various times has been; simply doing again what others have done before is unlikely to generate new insights.

Another aspect of the work here reviewed which has militated against success is the individual nature of much of the experimentation. Continuity and team work are essential marks of successful research. The sudden influx of money into this field took a number of research workers away from their proper research sphere, kept them busy for two or three years, and then released them back to their previous careers. This mode of working almost guarantees poor research; it takes that long just to become properly acquainted with the problems involved, to get to know previous research in depth, and to start thinking creatively about what could be done to obviate the many obstacles that stand in one's way. It would be silly to blame the research workers concerned; the blame must attach to those doling out the money, in abject ignorance of what scientific research is all about.

We have just mentioned the need for team work; this is apparent whenever a particular problem (often of an applied kind) involves many diverse aspects, each of which demands a specialized skill for its solution. Our discussions throughout the book will have illustrated the complexity of the problem in question; experts in social psychology, clinical psychology, psychophysiology, personality, psychometrics, conditioning

and learning theory are all involved with its many aspects. Thus a team approach is needed; individual workers, however brilliant, will be frustrated if their work does not have the back-up of a well-chosen team.

The simplest solution would thus appear to be the setting up of a research team, on a semi-permanent basis, to carry out research into the problems raised by the possibly anti-social effects of sex and violence in the media; financed perhaps by the Government, or by the TV authorities and the cinema companies. There is some precedent for such action. The drug companies are obliged by law to provide strong evidence of the non-harmful nature of any new drugs they seek to market, and this has led to the setting up by the drug companies of large, permanent research facilities. The analogy may be closer than is at first apparent; should we not demand of TV companies and film producers that they should provide evidence for the harmless nature of their wares, rather than insist that critics should prove their harmful nature? A small percentage of the licence fees, or the advertisement revenues, or the profits of such companies would serve to set up a Research Institute of sufficient magnitude to give us answers, in time, to most of the questions raised. This, then, would be our fourth recommendation; however, we would like to point out some serious dangers involved in the process.

The history of research in this field has left us entirely disenchanted with the activities of either governments and their nominees, or commercial undertakings and their representatives, in relation to scientific research. Neither group seems to be concerned with the facts, with truth, or with the possible consequences of coming to a wrong decision. Political and commercial expediency seems to take precedence over scientific requirements; we have amply documented these strictures in previous chapters, and will not do so again here. If such an institute as that mentioned above were to be set up, either by the Government or by the commercial groups involved, we have no doubt that every effort would be made to nominate for leading positions psychologists known to be favourable to whatever views might be held by the interests concerned, while those not holding these views, or suspected to be impartial, would be blackballed; the memory of Albert Bandura, a highly respected professor of psychology, a former president of the

American Psychological Association, and a pioneer of experimental work in modelling, being blackballed and prevented from sitting on the US Presidential Commission on Violence by the veto of the TV companies will take a lot of living down.

There are ways and means of reducing such a threat. Thus a committee could be formed by one of the Research Councils, or by the British Psychological Society, or the American Psychological Association, or by some other non-partisan, scientific organization, such as the Royal Society, or by some combination of these; such a committee might then consider the details of the setting up of such an institute, its finances, its manning, and its policy. Unless research is completely divorced from both politics and commerce there is little hope that research money, even if handed out in abundance, will produce worth-while results. The best research workers are already concerned with their own particular problems, and are unlikely to abandon these for a short-term research grant of the usual kind; even if they are willing to accept the money, they will require most of the time just to become familiar with the background knowledge, with the specific research problems, and with the needed know-how. By the time such research workers are beginning to have original ideas, and to become really able to do useful work, the grant is finished, and they have to return to their previous work.

In any case, what worth-while research worker will accept money for research when his independence is not guaranteed? Freedom to follow wherever the facts lead is indispensable to scientific research; to be hamstrung by political or commercial interference, or to have time and other limits placed on one's work because of such considerations, is intolerable. One realizes that large sums of money are at stake for film producers and TV companies, but social interest and scientific integrity must take precedence.

Our next recommendation is rather difficult to implement, but is also of some importance. We suggest that *the many absurd and often ludicrous suggestions for censorship of what is obviously acceptable material should cease, as they only bring the whole notion of censorship into disrepute*. Psychoanalysts have suggested that Lewis Carroll's books should be removed from the public libraries, on the grounds that *Alice's Adventures in Wonderland* contain many symbolic acts of aggression, and various sexual

symbolisms. Similarly some sociologists have suggested removing Enid Blyton's *Little Noddy* because of the occasional pranks played by the Gollywog, a black doll: this was supposed to produce racial hatred. The decision by some Finnish librarians to ban Donald Duck (because he is naked, and because he gives a bad and bourgeois example of a one-parent family) is equally difficult to understand, unless it was done to bring all censorship into disrepute. Not far removed from these inanities was the attempt to have Linda Lovelace's book *Inside Linda Lovelace* banned; this gave enormous publicity to the book at the expense of the British taxpayer. The book is comical in its absurdity, rather than obscene. We doubt if the famous judge of whom it was once said that the proof of obscenity in a book was that it produced an erection in him, would have obliged in the case of Linda's silly frolic.

A further recommendation, or perhaps we should call it a plea, is to *cease to regard the battle between puritans and libertarians as one between political right and left*. There is no meaningful relation between opposing pornography and wishing to lower income tax, or between a belief that the portrayal of violence in the media will cause violence in the streets and dislike of nationalization. In fact, it is obvious that there is far more pornography, obscenity and violence in the media of the capitalist countries than there is in the communist countries – we have seen practically none in the Soviet Union, Poland, or the DDR, and from all accounts there are no such programmes in communist China. The impression of some political link has probably come about because the cause of pornography is featured by some youngish intellectuals connected with the media who also show anti-establishment attitudes in political and other fields; it seems likely that should the revolution they advocate ever happen, they would be among the first of its sons to be devoured. This is what happened in the USSR and in China, and quite generally the old, somewhat tolerant establishment is replaced by a new, quite intolerant one. Right-wing and left-wing politics do not enter into the subject to any extent, and to argue the case in these political terms is irrelevant. On these issues left-wing voters have never been shown to differ in any marked way from right-wing voters.

Beyond all the points discussed in this book there is one which concerns many of the people who are opposed to the

present permissiveness in the media, and which is often neglected in the arguments so far reviewed. It also does not feature much in the experimental literature. A given country, at a given time, has a certain moral climate; this climate can easily be disrupted by propaganda in the media and elsewhere. Plato was already fully aware of this possibility, and argued vehemently against the influence of poets and musicians in his *Republic*, to the extent of wanting to banish them all. It is this disruption of the moral tone which obtained when many people now living grew up, rather than specific acts of sexual immorality and violence, which concerns them. They would argue that it is quite wrong to say that they are bent on a process of indoctrination, with their opponents wishing only to set people free to follow their inclinations. The propaganda of the libertarians also constitutes a process of indoctrination; children as they grow up are bound to become conditioned, indoctrinated and brainwashed in some direction by the prevailing tone set by the writers, film-makers and TV producers. Many youngsters now bow to the tyranny of those who consider chastity an outgrown shibboleth, and against their better judgement ape the models appearing in the cinema or on TV. *Freedom to embrace promiscuity should also mean freedom to embrace marital fidelity*; it is this freedom that is denied the average person when all the pressure in the media is in the other direction. It is small wonder that this pressure is interpreted, perhaps rightly, as an assault on established values, and resented accordingly.

Such a view is supported by much of the work here reviewed, and in particular the well-established facts of modelling, desensitization and evaluative conditioning suggest that something of the kind must be happening. If it could be shown that the majority of the population had been consulted on the point, and had unambiguously voted in favour of such a change in the value system of society, then one might argue that the democratic process had validated the change in emphasis. But this has not happened, and indeed population surveys show quite strikingly that the great majority still believe in such issues as the sanctity of the family, and the importance of its preservation. Given that modern trends in the cinema and on TV threaten this survival, it is not perhaps unreasonable that many people should feel tempted to protest vigorously against what they see as a threat to their value system. If there were an opposing

value system, well articulated and meaningfully presented, then one could allow the two systems to battle it out between them, as the Christian and the Roman religious systems did 2,000 years ago.

This, however, is not the position. Many who oppose the traditional value system have in fact nothing to put in its place: as we have seen, acceptance of the communist value system would if anything strengthen the emphasis on family life, chastity, and spiritual aspects of the sexual relation. Thus the emphasis in the media on pornography and violence is purely destructive, similar in many ways to the decadence apparent in the later years of the Roman Empire. There is little doubt that critics have a strong point here; however, it is not clear that censorship is the answer. Censorship of extreme deviations from the norm, particularly when these can be shown empirically to have particular unwanted consequences (unwanted by the majority of the population), is one thing; censorship of something as amorphous as the destructive critique of a whole system of values is quite another. It does not seem possible to counter the present obsession with sex and violence by prohibition, and indeed it does not seem desirable. What is needed instead is a more positive assertion of traditional values, if those who hold these values wish to overcome the challenge presented by their critics. Our last recommendation, therefore, would be *not to demand or expect too much from censorship*; we should not use censorship to keep criticism quiet and impotent, however much that criticism may hurt. Nothing should be banned because it is new, uncomfortable, or different; it is only when there is some evidence that it causes actual harm to individuals within society, in some measurable way, that such action becomes advisable.

One last point may deserve examination. Those in favour of some form of censorship often claim that people need to be protected from themselves; they may quote the example of enforced safety belt wearing regulations in some countries, laws regarding advertising for tobacco and alcoholic beverages, and other similar examples. The answer, predictably enough, is that people must be left to themselves to choose how to live their lives, even though we may not approve of the way in which they do so. Paternalism, with its implied sense of superiority, is rightly resented by those whose activities are restricted, even

though the restriction may be imposed with the best of motives. Should we prevent people from harming themselves? Actually it is an oversimplification to say that the person who drinks or smokes to excess is harming no one but himself, an objection often made to any form of action that would discourage these habits. The person who becomes an alcoholic certainly harms his family; the person who drinks and drives may (and only too frequently does) injure and kill innocent victims. The person who smokes too much may cost society a great deal of money in medical costs, hospital charges, and other hidden costs such as unemployment benefit. Heroin addicts are an even better example; while apparently only harming themselves, many also commit serious crimes in order to get enough money to satisfy their need for the drug. Society has a right to concern itself with such matters, although the experience of prohibition has shown the difficulties involved in discharging this social duty.

Note that it is not a question of taking away from people something nice and enjoyable, in the name of some spoil-sport nanny who does not like them to have fun. The argument is entirely based on the point that *the portrayal of pornography and violence has effects on many people which cause them to interfere with the lives, health and happiness of other people*. We have to weigh the amusement, enjoyment and delight viewers may derive from such presentations against the injuries, degradation and even deaths which may be caused to innocent victims who become subject to the perverted sexual and violent urges in part produced or increased by these portrayals. In so far as we judge that we would not like to be exposed to such films and shows, and that consequently others too should be prevented from seeing them, we are on very poor ground. However, that is not the burden of our argument; the argument is fairly and squarely based on the demonstration that presentations of the kind mentioned do have effects on the actions, beliefs and attitudes of viewers which affect other people, and that these effects are serious enough to demand consideration. It is understood that these arguments come into conflict with equally cogent arguments for free speech, and other freedoms which may have to be curtailed to some extent. We have made certain recommendations, but these reflect to some extent our own value system, as well as being based on the factual evidence. As such, they are subject to argument, criticism, and rejection.

However, there is a subtle difference between enforcing a rule which restrains a person from following his natural bent (such as not wearing a safety belt) and laying down rules which make it more difficult for one group of people to 'lead others into temptation' – e.g. by appropriate advertising of tobacco or alcohol, promising eternal youth, sexual omnipotence, and other wonderful things. Proscribing certain types of obscene publications, pornographic films and TV shows, and portrayals of violence would seem to fall into the second category; many of our subjects have stated that they would not have considered going to see pornographic films had it not been for tempting advertisements, and that they often regretted having succumbed to temptation. Furthermore, this may be an acquired taste (like smoking); *l'appetit vient en mangeant*. Removal of the temptation, while leaving the goods in question accessible to those really intent on securing them, is one method of compromise, half-way between censorship and complete permissiveness. Rules about advertising of shows of pornography and violence, out-of-house showing of enticing pictures, and other similar measures are available to reduce the temptation without removing the essential freedom of showing films in the 'grey' area between permissible and definitely impermissible. Film clubs constitute another such half-way house. The solution is rather similar to that proposed by the Wolfenden Committee for street prostitution; prostitution was permitted to continue, but street soliciting was abolished. Sweeping vice under the carpet may not seem an occupation worthy of the brave new world we are supposed to be building, but it may resolve difficult conflict into widely acceptable compromise.

When all is said and done, pornography and violence in the media are only symptoms of a much more widespread disease, namely a general loss of values, Christian, moral, or social. Being born of this general loss of values, it in turn feeds into it in a kind of positive feedback cycle. No great changes in social well-being should be expected even if the proposals here reviewed should be carried into effect, and no great disaster should be expected should nothing in fact be done. Clearly this is but one of many areas where changes are required; violence in the streets is much more likely to be encouraged by the general permissiveness which has now engulfed both the law-

makers and the law-enforcers, than by the much less important effects that screen presentations and portrayal may have (Eysenck, 1977b). But every little helps; if we cannot turn the tide in one go we may have to be content with attacking the many different manifestations of our social malaise piecemeal. A society which cannot guarantee its citizens a fair degree of safety from arbitrary violence, rape, vandalism and sheer destructiveness ceases to deserve the name of civilization; it must fight back or go under. The overt, exciting, and tempting portrayal of violence in the media is one target which lends itself to attack; given the factual knowledge which we now possess and granted all the qualifications we have noted, one cannot but agree with those who have expressed concern over the years that indeed some at least of the burden of guilt for our present position must be laid at the door of those who for mainly commercial reasons have been responsible for this type of titillation. Pornography, although probably less serious in its effects, cannot escape blame entirely. Society must take action, soon, to redress the balance.

SUMMARY

Our major conclusions are that the evidence strongly indicates that the portrayal of sex and violence in the media does affect the attitudes and behaviour of viewers; that these effects are variable, depending on the details of presentation and the personality of the viewers; and that recommendations for action depend in part on a person's value system. Aggressive acts new to the subject's repertoire of responses, as well as acts already well established, can be evoked by violent scenes portrayed on film, TV, or in the theatre. Pornography, too, affects many viewers, but its effects are likely to be much more variable. Variability of reaction is associated with such factors as the sex of the viewer, or his personality; genetic as well as environmental factors operate here. Conditioning has been shown to play a large part in determining a person's reactions to such presentations, but conditioning itself is closely related to personality, and follows certain innate patterns. The great variability of attitudes and reactions make it clearly impossible for recommendations to be universally acceptable; com-

promise is inevitable, and compromise pleases nobody. It also has the virtue that it displeases nobody sufficiently to provoke public disorder. Our recommendations, which are clearly subject to debate, disagreement and argument to a degree that our factual findings are not, suggest a closer watch on the portrayal of violence in the media, and also certain restrictions on the portrayal of pornography, though not of erotica. We also recommend a greater objectivity in the wording of rules and laws in this context; present laws are impossible to enforce because of the subjectivity of interpretation of the terms employed. It can no longer be said that the evidence is ambiguous, or too contradictory to allow any conclusions to be drawn; the evidence is remarkably consistent, and congruent in its major aspects. Much still clearly remains to be discovered, but our major conclusions are unlikely to be changed by such future work.

2011101002

2. Albert Bandura, *Social Learning Theory* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1977), pp. 6-7.
3. *Ibid.*, pp. 2-158.
4. The phrase is borrowed from Walter Lippman, *Public Opinion* (New York: Macmillan, 1936).
5. A. Bandura and R. W. Jeffery, "Role of Symbolic Coding and Rehearsal Processes in Observational Learning," *Journal of Personality and Social Psychology*, 26, 1973, pp. 122-130.
6. R. W. Jeffery, "The Influence of Symbolic and Motor Rehearsal on Observational Learning," *Journal of Research in Personality*, 10, 1976, pp. 116-127.
7. A. Bandura, "Influence of Models' Reinforcement Contingencies on the Acquisition of Imitative Responses," *Journal of Personality and Social Psychology*, 1, 1965, pp. 589-595.
8. R. H. Walters, R. D. Parke, and V. A. Camé, "Timing of Punishment and the Observation of Consequences to Others as Determinants of Response Inhibition," *Journal of Experimental Child Psychology*, 2, 1965, pp. 10-30.

16 Williams

TELEVISION VIOLENCE AND AGGRESSION

Does exposure to television violence cause aggressive behavior among viewers? This question has been publicly debated for years and has also been the subject of controversy among social scientists. In 1969 the National Institute of Mental Health (NIMH) appropriated \$1 million for new research on the effects of TV violence. Three years later the Surgeon General's Scientific Advisory Committee on Television and Social Behavior concluded from the NIMH studies that "there is a convergence of the fairly substantial experimental evidence for shortrun causation of aggression among children by viewing violence on the screen and the much less certain evidence from field studies that extensive violence viewing preceded some long-run manifestations of aggressive behavior. This convergence. . . constitutes some preliminary indication of a causal relationship."¹ The tentative conclusion, then, is that under some conditions viewing TV violence causes aggressive behavior. Although there has been some disagreement,² most social scientists who have done research on TV violence seem to agree with this conclusion.³ In this chapter we will discuss some of the general findings from the perspective of Bandura's social learning theory. We will not attempt to review all of the relevant research, since excellent reviews are available elsewhere.⁴ Instead, our purpose is to integrate some of the general findings into the framework of social learning theory. We will also discuss a few recent studies in detail to illustrate methodology in the field.

TELEVISION VIOLENCE

Public and research attention has focused on the effects of television violence on audiences because (1) television is the most pervasive mass medium in the United States today and (2) television is violent. Surveys by the A. C. Nielsen Company⁵ indicate that in the fall of 1976 the average U.S. household with television had the set turned on 6.82 hours every day, an increase of almost 1 hour over the 1963 level. Households where the head had less than one year of college watched more television in 1976 (7 hours per day) than households

in which the head had one year or more of college (6.39 hours per day). However, TV viewing in the higher-education households increased significantly from 1970 to 1976 (5.6 to 6.39 hours per day), while the increase over the same time period in lower-education households was minimal (6.80 to 7 hours per day). This trend indicates that TV viewing is increasing in the general population, but more so among people with higher education.

The Nielsen figures for 1976 show that women fifty years or older watch the most television (5 hours per day), followed by men fifty years or older (4.6 hours), women eighteen to forty-nine years (4.5 hours), children two to eleven years (3.9 hours), and men eighteen to forty-nine (3.5 hours). Teenagers (twelve to seventeen years) watch the least television (3.1 hours per day).

Television is the mass medium most trusted by adults and the most used for news and entertainment. In 1974, nationwide surveys by the Roper Organization⁶ indicated that 65 percent of adult respondents considered television to be the main source of news, compared to 47 percent saying that their main news source was newspapers. Also, 51 percent said that television was the medium they would be most inclined to believe, while only 20 percent said that newspapers were the most believable. Television viewing is the primary leisure activity of people, to which about 31 percent of free time is devoted.⁷

The evidence indicates that television is an important force in our lives simply because it takes up a good deal of our time. The next question is, how violent are television programs?

Gerbner and Gross have conducted a series of studies to measure violence in television.⁸ They define violence as "the overt expression of physical force against self or others, compelling action against one's will on pain of being hurt or killed, or actually hurting or killing." Television programs that tell a story are videotaped for all networks during one autumn week of prime-time and weekend morning broadcasting. News, documentaries, specials, variety programs, and sports are not included in the analysis. Coders then analyze the videotapes, measuring the frequency and nature of violent acts, the perpetrators, victims and the environment in which the acts are performed. Gerbner and Gross have studied TV violence yearly since 1967. Some of their general findings follow.⁹

The percentage of programs containing violence has ranged from 80 to 90 percent; in 1977 it was 75.5 percent. Children's programming during weekend mornings continues to be the most violent.

The rate of violent episodes per hour was highest in 1976 (9.50); in 1977 there were 6.7 violent episodes per hour. The rate of violent episodes per program was 6.2 in 1976 and 5.0 in 1977.

The level of violence during the family viewing hour (8 to 9 P.M. EST) dropped in the 1975-1976 season; however, the level of violence in late evening programming increased significantly during the same period.

From this data we can conclude that there is considerable violence in television, particularly in programs that children are likely to watch. The Gerbner and Gross data are widely accepted.¹⁰ Their measures, however, have been

criticized for several reasons.¹¹ Two common criticisms are that the measures do not take into account the format of the program and that only one episode of a program is coded, which is then taken to be representative of the entire season. The format criticism is that the Gerbner and Gross definition of violence, when strictly used, will code as violent comedy, accidents, and acts of nature, thereby inflating violence estimates per program and per hour. To this criticism Gerbner and Gross reply that violence should be measured wherever it occurs and not on the basis of format.¹² They also say that their definition of violence is clearly not limited to criminal acts or deliberate physical violence among humans. Considering the potential effects on the viewer of observing a violent act, we would have to agree with Gerbner and Gross that their definition is valid. Social learning theory predicts that observers can learn acts of violence regardless of where the act is performed and regardless of format.

Intuitively, we would agree with the critics that Gerbner and Gross should randomly select a number of programs from a series for coding instead of coding only one episode. However, there is evidence that one episode can validly represent an entire series. Clark and Blankenburg,¹³ for example, compared ratings based on the Gerbner and Gross violence index with ratings based on synopses from *TV Guide*. They found that there was about 90-percent agreement on which programs were violent and which were not.

Although some of the formulas and weights that Gerbner and Gross have used to analyze violence in TV programs seem to be arbitrary (that is, there seems to be no theoretical justification for combining individual indices), their measures, taken individually, give us a reasonably valid and reliable picture of violence in television.

EFFECTS OF TELEVISION VIOLENCE

The main prediction of social learning theory is that we can learn new acts of violence by observing the acts performed on television or film. Another prediction is that abstract modeling can disinhibit us from performing violent acts in real life. A third prediction is that desensitization can result from repeated exposure to televised or filmed violence, thus increasing the likelihood that aggressive acts in real life will be tolerated or performed.

We will review the empirical evidence for each of these predictions in the sections that follow.

Learning New Acts of Violence

Bandura has shown in a series of early experiments that children can learn new and complex aggressive acts simply by observing those acts performed once by a model. In a 1963 study, Bandura, Ross and Ross¹⁴ individually exposed nursery school boys and girls to an adult model who performed a

series of novel aggressive actions. The adult model punched a large inflated "Bobo the Clown" doll in the face, kicked the doll, and hit it in the face with a hammer. The model also verbalized the aggressive acts with comments such as "Pow," "Kick him," "Socko," and "Stickit." There were three conditions of exposure: one group saw a live model, another saw a film of the model, and a third group saw a film of the model dressed as a cartoon character. A fourth group did not observe the model.

The children in each of the four groups were then mildly frustrated. They were given attractive toys to play with; then the toys were taken away.

After this mild frustration, the children were allowed to play for twenty minutes in a room containing the plastic doll and other toys. Observers recorded the imitative and nonimitative aggressive acts of the children.

Bandura, Ross, and Ross found that children who had previously observed the model (conditions one, two, and three) performed significantly more aggressive acts toward the doll than children who had not seen the model (the control condition). Most of these acts were directly imitative of the model. The children imitated not only the physical acts but verbalizations of the acts as well. There were no differences between the first three conditions, indicating that method of observation (live, filmed, and filmed cartoon character) did not affect imitation of aggressive acts.

This experiment clearly shows that children can learn and perform new acts of aggression by observing those acts performed once. However, we should be cautious in generalizing these findings, since three very specific conditions existed in the experiment that may not often be found in the real world:¹⁵ (1) the children were *frustrated* just before aggression was observed; (2) the situation in which aggression was observed was very *similar* to the situation in which the model performed; and (3) imitative aggression was made possible for the children *immediately* after the model was observed.

How long will children remember newly learned aggressive acts? Hicks¹⁶ found that these acts can be performed by children up to six months after first observing the model, even when the acts are not shown them again. In the Hicks study children were exposed to films of aggressive models who were shown in a simulated television program. Immediately after observing the models, subjects showed more imitative aggression than subjects who had not seen the models. Subjects were tested again after six months without further exposure to the model. The level of imitative aggression was lower than during the first testing, but subjects who had observed the model still exhibited more aggression than subjects in the control (no observation) conditions.

The results of studies on observational learning of aggressive acts should not be too surprising to us. Most parents know from casual observation that children often imitate others, particularly other children and adults whom they like. What should cause alarm is the indication that children are more likely to imitate aggressive acts than other behaviors. Bandura and Huston¹⁷ have found, for example, that nursery school children were more likely to imitate nonaggressive behavior of a model whom they liked. However, they

also found that children imitated aggressive behavior of the model regardless of whether they liked him or not. Considering the number of violent acts that a child can observe in television on any given day, at least some of these acts will be learned. Whether they are performed or not depends on a number of conditions; which we will discuss in the next section.

The Disinhibition and Facilitation of Aggression

Social learning theory—and common sense—tell us that we do not actually perform everything that we learn from modeling. The performance of the learned behavior depends on many factors—motor skills of the learner, opportunity to perform the act, and motivation. Our main concern in this section is *motivation*. Aggression in real life is not as common as make-believe aggression in television and film because we are normally inhibited from acting aggressively or violently. Social norms, fear of punishment, and anxiety usually associated with violence inhibit us from aggression. Thus, normally, we have little motivation to be violent. When these inhibitions are broken down, the likelihood that learned aggressive acts will be performed is increased. Disinhibition occurs with reinforcement for the violent act. Reinforcement therefore can facilitate aggression. Reinforcement for aggression can occur before the individual observes the model; it can also occur vicariously by observing the televised or filmed aggressive act justified or rewarded; or it can occur after observation of the model and after actual performance of the violent act. Let us consider each of these reinforcement conditions in more detail.

Preobservation Reinforcement

A general principle of learning theory is that we will most likely perform the acts that have been rewarded in the past, while acts that have been punished will less likely be performed. Accordingly, the Surgeon General's Scientific Advisory Committee on Television and Social Behavior concluded in 1972¹⁸ that the children most likely to behave aggressively after viewing televised or filmed violence are those who are already predisposed to behave more aggressively. Children predisposed to aggression are likely to have been reinforced for such acts in the past or they may come from social environments in which aggression is tolerated. Some factors that affect a child's predisposition to aggression are sex, socioeconomic status, and parental attitudes toward violence. A series of studies by Bandura and his colleagues¹⁹ shows that boys perform more aggression than girls after viewing televised or filmed violence. This is probably due to cultural norms that permit more aggression from males than females. Boys are more likely to have been rewarded in the past for being aggressive, while girls are more likely to have been punished.

Some studies have shown that children from families of lower socioeconomic status are more likely to act aggressively than children from higher-income families, regardless of television viewing.²⁰ It is not clear, however,

whether low-income children will be more affected by televised violence than high-income children, since there is no direct evidence on this question. The important variable, it seems, is how parents regard aggression as a means of attaining goals. Chaffee and McLeod²¹ found in several samples that exposure to TV violence and aggressive behavior was weaker in families where the parents punished or disapproved of aggression by their children.

Vicarious Reinforcement

According to social learning theory, we learn behaviors not only when we are directly reinforced for performing the behaviors but also by observing the consequences when others perform those behaviors. We can therefore predict that, through vicarious reinforcement, viewers will more likely imitate an aggressive model when that model is rewarded for his or her behavior than when the model is punished. Evidence supporting this prediction is provided by Bandura, Ross and Ross in another 1963 study.²² They showed children a televised model who was either rewarded or punished for his aggression. Two control groups saw either a nonaggressive model or no model at all. Subjects who had seen the rewarded aggressive model subsequently showed significantly more imitative aggression than did the children in the other groups.

In another study Bandura²³ showed that children are less likely to imitate an aggressive model who is punished for his aggression than a model who is rewarded or a model who suffers no consequences for aggression. Subjects were exposed to a rewarded model, a punished model, and a model who was neither rewarded nor punished. Children who had seen the punished model showed less imitation than children who had seen the rewarded or no-consequence models. Also, children who had seen the no-consequence model showed almost as much aggression as children who had seen the rewarded model, suggesting that children may consider "getting away with it" as sufficient justification for an aggressive act.

Berkowitz and his colleagues,²⁴ in a series of studies, have shown that the extent to which the filmed or televised violent act is justified can determine whether subsequent aggression is elicited in viewers. The general hypothesis is that justified media violence can disinhibit real-life aggressive behavior. Justification can take the general forms of "vengeance" or "self-defense."²⁵

Berkowitz in 1965 showed college students a prizefight scene from a boxing film in which one of the boxers receives a bloody beating. The victim was introduced to one group of subjects as a scoundrel who had run off with the other boxer's wife. To another group of subjects, the victim was introduced as an ex-champion who had fallen on bad times and who was trying to make a comeback. After seeing the films, the subjects were mildly angered and then were given the opportunity to deliver electric shocks to another person. Subjects in the justified condition (where the boxer was introduced as a scoundrel) administered significantly more electric shocks than subjects in the non-justified condition.

In a more recent study, Hoyt²⁶ varied the nature of justification, portray-

ing it as either vengeance or self-defense. He found that his college student subjects were least aggressive (they delivered the least number of electric shocks) after viewing the no-justification condition. They were also more aggressive in the vengeance condition than in the self-defense condition.

These studies provide support for the vicarious reinforcement hypothesis. Televised or filmed violence that is considered to be "all right" by the viewers is more likely to elicit subsequent aggression than media violence that is punished. Media violence that is rewarded, not punished, or justified as vengeance or self-defense is reinforcing and therefore is likely to elicit subsequent viewer aggression. Unfortunately, much of violence depicted in television programs, Larsen²⁷ showed that characters most often use violent methods, compared to other possible methods, to achieve desired goals. He also found that socially disapproved methods, including violence, are more frequently portrayed as being successful than are socially approved methods.

Postobservation Reinforcement

A basic principle of learning theory, as we have seen, is that responses tend to be performed and learned when they are rewarded. The same principle applies to the performance of aggressive responses *after* exposure to aggressive models. Several studies have shown that children are more likely to perform learned aggressive responses when they are promised rewards or when they are actually rewarded for performing the response. Bandura²⁸ exposed children to aggressive models and recorded their spontaneous imitation of the model's acts. He then promised the children food and trinkets for performing the behaviors they had observed. With this incentive the children performed about twice as many imitative aggressive responses as they had shown in the first testing. Hicks²⁹ found similar results six months after his subjects had observed an aggressive model. The promise of rewards motivated children to perform more aggressive responses imitative of the model than they had performed spontaneously six months after observing the model. These studies clearly show that incentives facilitate the actual performance of learned aggressive acts.

Other Factors Facilitating Aggression

There are other factors besides reinforcement that facilitate the performance of aggressive responses learned from a model. Some of these are perceived reality of the observed event, similarity of the postobservational situation to the observed event, aggressive cues in the postobservational situation, and arousal level of the viewer.

A number of recent studies have shown that televised or filmed violence that is perceived to be "real" or true to life is more likely to elicit aggression in viewers than violence that is perceived to be "fantasy." Feshbach³⁰ showed college students a film of a violent confrontation between students and police. He introduced the film as a news clip to one group and as fictional drama to

another group. He found that the news clip group delivered more and higher intensities of noxious noise to their partners than the fictional group. Similarly, Berkowitz and Alioto³¹ found that subjects (college students) who were told that the violent film was real were subsequently more aggressive than those who were told that the film was fantasy. According to Bandura's social learning model, reality can increase *involvement* of the viewer with the filmed event. Viewers who are involved with the observed event are more likely to be attentive and therefore will be more likely to learn aggressive behaviors and values by observation.

Perceived similarity between the observed event and the postobservational situation can also facilitate the performance of aggressive responses learned from a model. We are most likely to imitate aggression when we encounter cues in real life that are very similar to the cues in the observed violence.³² These cues could be elements in the observed scene, such as characters, weapons, or setting, that are also found in the postobservational environment. Meyerson,³³ for example, exposed children to filmed aggressive performances of a model. They were then placed in test situations that had either high, medium, or low similarity to the observed setting. He found that imitative aggression increased as similarity between the film and postfilm settings increased. The perceived similarity factor can also explain why realistic settings are more likely to elicit aggressive responses than fantasy settings.³⁴ Cues encountered by children in cartoons and other fantasy media contents are not likely to be encountered in real life. Children are therefore more likely to imitate realistic aggression depicted in everyday settings.

Another type of cue in the postobservational situation is what Berkowitz calls "aggression-evoking cues."³⁵ These are cues that have some association with the filmed or televised aggression, such as weapons, aggressors, and victims. According to Berkowitz, aggressive responses may be aroused by observing televised or filmed violence, but they may not be expressed overtly unless the appropriate cues are present in the environment. Several experiments by Berkowitz and his associates at the University of Wisconsin provide support for this hypothesis. In one study³⁶ college students were initially insulted or not insulted by a confederate who was introduced as another subject. The confederate was introduced either as a speech major or as a college boxer. Subjects were then shown a film clip of a violent boxing match or a neutral film. After the film, subjects were told they they would be participating in a learning experiment and that they were to give shocks to the confederate every time he made a mistake. The largest number of shocks was given by subjects who had seen the boxing film and to whom the confederate (their "victims") had been introduced as a boxer. According to Berkowitz, subjects associated the "boxer" in the learning experiment with the boxing film. This cue therefore "drew out" the aggressive responses from the angered subjects.

Other research has shown that college students are more likely to administer electric shocks to people when they had been angered by someone hav-

ing the same *name* as a character in the aggressive film.³⁷ Also, college students give more shocks when the person to be shocked has the same name as the filmed victim and not the filmed victor.³⁸

These studies show that a real-life victim's association with the filmed aggression can produce more intense attacks. This association by itself is not necessary for aggression to be elicited from viewers, but it facilitates the performance of aggressive responses. Although generalizations to real-life situations from these laboratory studies must be done cautiously, there is some social significance in these findings. Goranson, for example, suggests that repeated portrayals of minority groups in television as victims of aggression may increase the likelihood that they will be the victims of violence in real life, since their repeated association with make-believe violence can make them more visible targets in the real world.³⁹

Emotional arousal is another factor that can increase the probability that televised or filmed violence will elicit aggression among viewers. Emotional arousal involves two processes: the degree of physiological excitation and cognitive labeling of the physiological excitation.⁴⁰ Physiological arousal is manifested in autonomic responses such as heart rate, breathing, sweating, muscular tension, gastrointestinal secretions, vascular reactions, and brain activity levels.⁴¹ Cognitive labeling is the process by which an individual attaches a specific label (for example, anger or frustration) to his or her arousal.

According to Bandura⁴² and Berkowitz,⁴³ a general state of physiological arousal increases the probability of aggression after exposure to filmed or televised violence. More recently, Comstock *et al.*⁴⁴ have suggested that general arousal is a *necessary* condition not only for aggression but for any overt behavior.

Most of the early studies showed that emotional arousal from frustration or anger led to greater aggression among viewers after exposure to filmed or televised violence.⁴⁵ Typically in these studies, subjects who were angered, insulted, or frustrated aggressed more against a victim after observing filmed violence than subjects who were not so aroused. One theoretical explanation for these findings is that anger or frustration generates an aggressive drive that is heightened by observing filmed violence and that can then be reduced by subsequent aggressive behavior. Recent investigators have shifted their attention from frustration or anger to generalized arousal and the label that individuals attach to the arousal.⁴⁶ Studies have shown, for example, that generalized arousal resulting from stimuli such as erotic films and physical exercise can and often does lead to aggression.⁴⁷

These findings seem to support Bandura's social learning interpretation of arousal and aggression. According to this view, arousal increases the probability that an individual will respond to a stimulus. This arousal is not limited to anger or frustration, since different emotions appear to have a similar physiological state⁴⁸ and the same physiological state can be experienced or labeled as different emotions.⁴⁹ What is important is that there should be some level of physiological arousal in the individual and that he or she is able

to label the excitation as an emotion. According to Bandura, a general state of emotional arousal can facilitate not only aggression but other behaviors as well, such as seeking help or support, withdrawal and resignation, or self-anesthetization with drugs and alcohol.⁵⁰ The response selected by an individual will depend on the modes of response he or she has learned for coping with arousal and their relative effectiveness.

In summary, emotional arousal can facilitate the performance of aggressive responses after exposure to televised or filmed violence. It is not clear, however, whether arousal is necessary for aggression to be elicited by observed violence.

Desensitization to Violence

The research we have reviewed so far provides evidence that exposure to televised or filmed violence affects subsequent aggressive behaviors of viewers. Another line of investigation into the effects of televised violence focuses not on behavior but on emotional responses to violence. The main hypothesis is that repeated exposure to filmed or televised violence can make viewers less sensitive to, and less anxious about, real-life violence. As a result of this "desensitization," viewers will be more tolerant of violence and will be more likely to engage in acts of violence.

Research on desensitization to violence assumes, first, that violence normally elicits anxiety in people. Evidence for this assumption is provided by a number of studies. In an early survey of television viewing among children, Himmilweit, Oppenheim, and Vince⁵¹ found that children were upset by watching the killings on television. Several studies by Berger⁵² indicate that intense emotional reactions are elicited in persons watching others receiving electric shocks. Lazarus and his colleagues⁵³ found that subjects reacted emotionally (measured by skin conductance and heart rate) when they were shown scenes from tribal rituals involving painful genital mutilation. In a study by Osborn and Endsley⁵⁴ preschoolers reacted more emotionally (measured by skin conductance) to excerpts from aggressive television programs as compared to scenes from nonviolent films. These studies support Maccoby and Levin's contention that members of our culture "do not tolerate aggression comfortably, neither their own nor that displayed by others. It evokes too much anxiety."⁵⁵

If violence normally elicits anxiety in people, will repeated exposure to violence lessen this anxiety? This is a second assumption of research on desensitization to violence. It is derived from the general principle that repeated elicitation of any emotional response will progressively decrease the strength of that response.⁵⁶ This phenomenon is often referred to as habituation, adaptation, satiation, or accommodation.

Support for the general principle is provided in a number of desensitization studies by Bandura at Stanford. Desensitization is a process by which habituation of an emotional response (such as anxiety or fear) can be

achieved. It involves the progressive introduction of the anxiety-producing stimulus to subjects who are otherwise relaxed and in comfortable, non-threatening environments.⁵⁷ For example, suppose I had an unnatural fear of mice. To "cure" me of this unnatural fear, my therapist could place me in a comfortable room, give me a beer, play soft music to relax me, and then expose me to stimuli associated with mice. The therapist could first show me pictures of mice, then rubber mice, then live mice. The trick is to keep me relaxed while the intensity of stimuli associated with mice is increased. After repeated presentations of these stimuli, I could be cured of my fear and might even be able to handle mice without too much anxiety.

Bandura has been able to desensitize children using observational techniques.⁵⁸ In one study he selected some children who were abnormally afraid of dogs. One group was repeatedly shown a peer who played with a brown cocker spaniel. Other groups were not shown any model or were only shown the dog. After several sessions, the children who were shown another child playing with a dog showed significantly less avoidance of dogs than children in the other groups. Similar results were observed when the children were shown films of a peer instead of a live model playing with a dog.⁵⁹

Bandura's studies clearly show that repeated observation of anxiety-provoking activities can reduce initial anxiety associated with those activities. However, returning to the original question, will repeated exposure to televised or filmed violence lessen our anxiety about violence? Several recent investigations indicate that the answer is yes. In one study by Cline, Croft, and Courier⁶⁰ children who were either heavy or light television viewers were shown a moderately violent film (clips from *Champion*, a film about boxing). The researchers measured skin conductance and blood volume pulse amplitude (physiological indices of emotional arousal) of the children before and during their exposure to the violent film. Before exposure the children did not differ in these physiological measures. However, while watching the film clips children who were heavy viewers were less aroused than children who were light viewers. Cline *et al.* took this to be evidence of the desensitization effect of television violence. They reasoned that heavy viewers would be more exposed to violence and would therefore be less aroused or less anxious when they encountered violence.

One problem with the Cline *et al.* study is the assumption that heavy television viewing means greater exposure to TV violence. Other researchers have shown that this is not necessarily so.⁶¹ Also, Cline *et al.*'s groups of heavy and light TV viewers differed in socioeconomic backgrounds. This difference might have affected how they reacted to the violent film. A more direct and rigid test of the TV violence desensitization hypothesis is provided by Thomas, Horton, and Lippincott.⁶² In two experiments they exposed random groups of subjects to either a film clip from a violent police drama or a clip from an exciting but nonviolent volleyball game. Both groups were then shown a videotaped scene of real aggression. The first experiment used children of both sexes as subjects, ages eight to ten. The real aggression film

shown them portrayed preschoolers in a playroom who first exchanged derogatory comments and then hit each other and destroyed toys and furniture. Male and female college students were subjects in the second experiment. The real aggression film for them was an eighteen-minute unedited segment from news coverage of demonstrations during the 1968 Chicago Democratic National Convention. In the film police officers are shown clubbing and dragging injured demonstrators.

In both experiments skin resistance of subjects was measured continually. Results show that, with the exception of adult females, subjects who had previously watched the aggressive clip from the police drama were less aroused by the scenes of real aggression than subjects who were shown the control films. Also, for most subjects, the amount of TV violence viewed at home was negatively related to arousal while viewing aggression in the experimental sessions, a finding similar to that of Cline *et al.* According to the researchers, adult females were probably bored with the control (volleyball) film, and this boredom may have carried over to the riot film. This may explain why adult females in the control condition also showed low arousal when shown the aggression film.

These studies provide strong support that exposure to televised or filmed violence can desensitize viewers to violence. The related assumption that the lowering of anxiety associated with violence will make us more tolerant of violence and will make us more willing to engage in acts of violence has not been tested directly. However, there is indirect evidence supporting this assumption. Desensitized persons who have been "cured" of various phobic anxieties often are able to engage in behaviors that were previously avoided because of the anxiety.⁶³ Also, conditioned anxiety associated with violence can operate as a restraint against aggressive behavior.⁶⁴ It seems reasonable to conclude, then, that desensitization to violence resulting from repeated exposure to media violence can increase the probability of subsequent aggression by viewers.

Aggression Catharsis

A radically different approach to the investigation of effects of televised violence is research on "symbolic aggression catharsis." Feshbach, the main proponent of this approach, suggests that "fantasy expression of hostility will partially reduce situationally induced aggression."⁶⁵ If this is true, then people who are ready to aggress against others because of anger or frustration will be "cleansed" of the aggressive drive by observing filmed or televised violence. The presentation of filmed violence allows viewers to participate vicariously in the violence, which results in a cathartic "draining off" of aggressive energy.

The aggression catharsis hypothesis obviously contradicts most of the work we have reviewed so far. Fortunately for the state of theory in this area, the hypothesis has found little support in research. Only two studies, both by

Feshbach, have shown that angered subjects were less "aggressive" after viewing a violent film as compared to a nonviolent film.⁶⁶ However, in both of these studies the measures of aggression were weak (a questionnaire) and the results are more easily explained by alternative interpretations.⁶⁷ We must conclude then, considering the weight of evidence in favor of social learning effects of televised violence on aggression, that observed violence does not lead to aggression catharsis.

Evaluation of Research

Most studies on effects of televised violence have been laboratory experiments where the variables are rigidly controlled by the experimenter in artificial settings. This has the advantage of increasing internal validity—we can be sure that the relationships discovered are "true" within the context of the study. However, there are several weaknesses of laboratory studies on televised violence, most of which pertain to external validity. Some of these are the films used as stimulus materials, the low frequency of exposure to the violent films, the unnatural viewing situation, and the unnatural measures of aggression.⁶⁸ Let us briefly consider each of these criticisms.

Many studies use film clips showing extremely violent scenes from a movie or full-length television drama. The researchers assume that the violent film clip will have the same impact on viewers as the entire film. However, as Berkowitz *et al.* point out, this is a questionable assumption, since the type of plot, the events before and after the film clip, and the mood shifts produced by the film may affect subsequent viewer behaviors. Results from laboratory studies could therefore have limited generalizability.

Another problem is frequency of exposure. In the typical laboratory experiment subjects are given a single exposure to televised or filmed violence. In the real world, exposure to media violence is repeated over a long period of time. Of course, we could argue that if a single exposure can cause viewers to be more aggressive we can assume that repeated and prolonged exposure to violence will have an even more pronounced effect. However, this assumption needs to be tested more directly. It is possible that long-term and short-term effects of exposure to televised violence are not identical.

A third problem is that subjects in laboratory studies are usually shown the violent film clip in unnatural environments such as in the classroom or in research laboratories. Most people, of course, watch television at home. Also, most of us watch television in a group, usually with family members or friends. The effects of the viewing environment and other people in the viewing situation need to be clarified.

A fourth criticism is that the measures of aggression typically used in laboratory experiments, such as the delivery of electric shocks or noxious noises to others, and aggression against inanimate objects such as a Bobo doll do not represent the type of aggression we are likely to encounter in real life. This criticism, however, seems to be unwarranted. Several recent studies have

shown that children who repeatedly hit a Bobo doll are judged by their peers to be typically aggressive in "real life,"⁶⁹ that adolescent boys who deliver electric shocks more frequently and more intensely are judged by counselors to be typically more aggressive,⁷⁰ and that children who are rated by their peers to be aggressive are more likely to deliver noxious noises to their peers than those who are rated to be nonaggressive.⁷¹ These validation studies of aggression measures are important because we cannot allow our subjects to aggress "realistically" against each other in the laboratory.

RESEARCH

Parke, Berkowitz, Leyens, West, and Sebastian⁷² recently conducted a series of studies to minimize many of the problems commonly associated with laboratory investigations of televised violence effects. Their studies differed from previous ones in the following ways: (1) subjects were tested in naturalistic settings; (2) subjects were repeatedly exposed to the films; (3) commercially available, unedited films were used as stimulus materials; (4) the measures of aggression were interpersonal behaviors of the subjects as coded by trained observers in the subjects' normal daily environment.

Parke *et al.* conducted their filed experiments in a minimum security penal institution for juvenile offenders in Wisconsin. Subjects were boys in the institution, ages fourteen to eighteen years. The boys had been randomly assigned by the institution to cottages that were self-sufficient and self-contained. Thirty boys lived in each cottage.

The first experiment was conducted over a seven-week period. During the first three weeks, trained observers (college undergraduates at the University of Wisconsin) recorded the behavior of the boys in each of two cottages for about two hours a day on three consecutive days a week. After this initial phase, films were shown to the boys in their cottages every day for five days. Boys in one cottage saw an aggressive movie each evening, while boys in the other cottage watched a neutral, nonaggressive film. The aggressive movies were *The Chase*, *Death Rides a Horse*, *The Champion*, *Corruption*, and *Ride Beyond Vengeance*. The nonaggressive movies were *Buena Serra Mrs. Campbell*, *Ride the Wild Surf*, *Countdown*, *Beach Blanket Bingo*, and *A Countess from Hong Kong*. An analysis of the films by the researchers indicated that the aggressive films contained more interpersonal, physical, and other forms of aggression, while the nonaggressive films showed more dancing and beach scenes.

On the day after the last film was shown, the boys were given the opportunity to deliver electric shocks to a confederate in the context of a learning experiment under angered or nonangered conditions. Subjects had been angered by a confederate who insulted them; in the nonangered condition the confederate gave the subjects neutral evaluations of a "commonsense" task.

The last phase of the study was a three-week observation period in which trained observers coded interpersonal behaviors of the boys on three con-

secutive evenings for each of three weeks. The following behaviors were coded: (1) general aggression, which included physical threat, physical attack, verbal aggression, noninterpersonal physical and verbal aggression, and physical and verbal self-aggression; (2) physical aggression; and (3) interpersonal verbal and physical aggression, which included only *interpersonal* physical attack and verbal aggression.

Results indicate that the boys rated the aggressive films as more brutal, violent, aggressive, and cruel than the neutral ones. However, the nonaggressive films were rated as less exciting, less likable, and more boring and silly. The two sets of films, therefore, differed not only in violence contents; the aggressive films were also more interesting than the neutral ones.

Analysis of the first measure of aggression, delivery of electric shocks, showed that the boys who viewed the aggressive movies were more aggressive following an insult than the boys in any of the other conditions. This finding supports previous research showing that increases in aggression are most likely to occur when subjects are both insulted and exposed to aggressive films.⁷³

Analysis of interpersonal behaviors of the boys showed that, correcting for initial aggression levels, the boys who saw the aggressive movie were more aggressive than those who saw the neutral movies on all measures. Also, there was no apparent cumulative impact of the movies on aggression. The boys shown the aggressive films were just as aggressive after the first film as they were after the last film.

Parke and his associates conclude that exposure to film violence increases aggressive behavior by viewers. A second experiment using more interesting neutral films basically showed the same results. Since these studies were done in naturalistic settings using "natural" measures of aggression, they have better external validity than most laboratory studies. It is encouraging for the development of theory in this area that results from laboratory and field studies of the effects of televised violence are supportive of each other.

CURRENT RESEARCH ON TELEVISION AND AGGRESSION

Researchers today are still interested in the effects of television viewing on aggression in viewers. Experimental studies have shown that exposure to television violence can cause short-term arousal and modeling or imitation effects. These experimental results are generally accepted by the research community. However, we are still studying the extent to which experimental results can be projected to the real world.

Field Surveys

Most current studies use longitudinal field designs in which exposure to television violence, viewer aggression, and control variables are measured over a

period of time ranging from one year to ten years.⁷⁴ Control variables often measured are aggression level at time 1 (initial aggression level) and family characteristics of the viewer such as self-described values, attitudes toward discipline and child rearing, and belief systems. Many of these studies have found significant and positive correlations between watching televised violence and subsequent aggressive behavior, even when other variables that might cause aggression are controlled for. Singer and Singer, for example, reported in 1983 that heavy viewing of aggressive action, adventure, and cartoon shows predicted later aggression in children, and that neither existing family aggression patterns nor aggression levels in children prior to viewing television violence could explain away these results.⁷⁵ A recent evaluation of television violence research offers this conclusion:

Most television researchers look at the totality of evidence and conclude, as did the Surgeon General's advisory committee, that the convergence of most of the findings about televised violence and later aggressive behavior supports the positive conclusion of a causal relationship.⁷⁶

We should be careful in accepting this conclusion unconditionally. A few recent studies using longitudinal designs offer contradictory evidence. Milavsky, Kessler, Stipp, and Rubens, after a three-year study of the development of aggressive patterns in elementary and high school children, found no significant association between exposure to violence in television and subsequent change in aggression.⁷⁷ Milavsky and his colleagues accept the laboratory findings indicating that short-term modeling effects probably exist. However, they believe that "these short-term effects found experimentally do not lead to stable patterns of aggression."

Field studies that show that there is a relationship between televised violence and aggression in viewers usually report small correlations ranging from .15 to .30.⁷⁸ Thus, in the typical field study, exposure to televised violence explains only 2.25 to 9 percent of subsequent viewer aggression.

What, then, are we to conclude about television violence and viewer aggression? In a recent article, Tan summarized a position that is gaining acceptance among television researchers.

... the viewing of television violence is only one of the many factors that could lead to aggression in the real world. The relationship between exposure to televised violence and subsequent aggressive behavior is probably causal; however, this relationship cannot be expected to be substantial or to be a major explanation of aggression in the real world. From the viewpoint of social learning theory, to do so would be bad theoretical reasoning. . . .⁷⁹

Information Processing and Television Violence

Researchers today are adapting information-processing theories to explain how viewers are affected by television programs. They are studying formal structures of the programs as well as program contents. Levin and Anderson, for example, report that attention to segments in children's programs are

related to high levels of physical activity, movement, and auditory changes in the programs.⁸⁰ In a 1981 study, Huston and her colleagues also found that constant action, change, and noise attracted the attention of children in commercial children's programs.⁸¹

Some researchers have investigated the extent to which children understand the meaning of television programs and specific acts presented within a narrative. They have found that young viewers (up to age eight years) are unable to infer implications and linkages between scenes in television programs. Collins, for example, reports that young children usually do not understand the context—such as motives and consequences—in which violent acts are presented in television.⁸²

The trend in television research is to search for explanations of television effects instead of simply to identify these effects. We are also using cognitive and information-processing theories to explain how people use television.

SUMMARY

In this chapter we reviewed research on televised violence and aggression from the perspective of social learning theory. Public and research attention has focused on the effects of television violence because TV is the most pervasive mass medium in the United States today. Content analyses of commercial television has shown that TV is violent, particularly those programs that children are likely to watch.

Research on the effects of televised or filmed violence supports the following conclusions.

1. Children can learn new and complex aggressive acts simply by observing those acts performed once by a model.
2. Media violence that is rewarded, not punished, or justified as vengeance or self-defense, is likely to elicit subsequent viewer aggression.
3. Incentives facilitate the actual performance of learned aggressive acts.
4. Viewers are more likely to imitate realistic aggression depicted in everyday settings as compared to fantasy aggression.
5. Aggression is more likely to be elicited by televised violence when aggressive cues are present in the postobservational environment and when this environment is similar to the setting of the observed violence.
6. Emotional arousal such as anger or frustration facilitates the performance of aggressive responses after exposure to televised or filmed violence.
7. Repeated exposure to media violence desensitizes audiences to violence. Desensitization makes people more tolerant of violence and makes them more willing to commit acts of violence.
8. Exposure to televised or filmed violence does not lead to aggression catharsis.

REVIEW QUESTIONS

1. Discuss the weak and strong points of the definition of TV violence by Gerbner and Gross. Why have some TV networks objected to this definition?
2. When does TV violence lead to greater levels of aggression among viewers? When is there no effect?
3. Discuss how social learning theory can help us understand the relationships between TV violence and aggression among viewers.
4. Pick two studies discussed in this chapter. Evaluate the internal and external validity of these studies.

ENDNOTES

1. Surgeon General's Scientific Advisory Committee, *Television and Growing Up: The Impact of Televised Violence*, Report to the Surgeon General, U.S. Public Health Service (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1972).
2. See, for example, J. L. Singer, "Influence of Violence Portrayed in Television or Motion Pictures upon Overt Aggressive Behavior," in J. L. Singer (ed.), *The Control of Aggression and Violence: Cognitive and Physiological Factors* (New York: Academic Press, 1971), pp. 19-60.
3. See, for example, G. Comstock, S. Chaffee, W. Katzman, M. McCombs, and D. Roberts, *Television and Human Behavior* (New York: Columbia University Press, 1978).
4. *Ibid.*
5. A. C. Nielsen Company, *National Audience Demographics Report*, 1976.
6. The Roper Organization, *Trends in Public Attitudes toward Television and Other Mass Media, 1959-1974* (New York, 1975).
7. A. Szalai (ed.), *The Use of Time: Daily Activities of Urban and Suburban Populations in Twelve Countries* (The Hague: Mouton and Co., 1972), p. 580.
8. For a recent summary of this work, see G. Gerbner, L. Gross, M. Jackson-Beeck, S. Jeffries-Fox, and N. Signorilli, "Cultural Indicators: Violence Profile No. 9," *Journal of Communication*, 28, 1978, pp. 176-207.
9. *Ibid.*
10. See Comstock *et al.*, *op. cit.*, pp. 64-83.
11. *Ibid.*
12. Gerbner *et al.*, *op. cit.*
13. D. G. Clark and W. B. Blankenburg, "Trends in Violent Content in Selected Mass Media," in G. A. Comstock and E. Rubinstein (eds.), *Television and Social Behavior Vol. 1: Media and Control* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1972), pp. 188-243.
14. A. Bandura, D. Ross, and S. Ross, "Imitation of Film-Mediated Aggressive Models," *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66, 1963, pp. 3-11.
15. R. E. Goranson, "Media Violence and Aggressive Behavior," in L. Berkowitz (ed.), *Advances in Experimental Social Psychology*, Vol. 5 (New York: Academic Press, 1970), pp. 2-33.

16. D. J. Hicks, "Imitation and Retention of Film-Mediated Aggressive Peer and Adult Models," *Journal of Personality and Social Psychology*, 2, 1975, pp. 97-100.
17. A. Bandura and A. Huston, "Identification as a Process of Incidental Learning," *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 63, 1961, pp. 311-318.
18. Surgeon General's Scientific Advisory Committee, *op. cit.*
19. See, for example, Bandura, Ross, and Ross, *op. cit.*; A. Bandura, "Influence of Models' Reinforcement Contingencies on the Acquisition of Imitative Responses," *Journal of Personality and Social Psychology*, 1, 1965, pp. 589-595.
20. See Comstock *et al.*, *op. cit.*, pp. 211-238.
21. S. H. Chaffee and J. M. McLeod, "Adolescent Television Use in the Family Context," in G. A. Comstock and E. A. Rubinstein (eds.), *Television and Social Behavior Vol. 3: Television and Adolescent Aggressiveness* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1972), pp. 149-172.
22. A. Bandura, D. Ross, and S. Ross, "Vicarious Reinforcement and Imitative Learning," *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67, 1963, pp. 601-607.
23. Bandura, 1965, *op. cit.*
24. See, for example, L. Berkowitz, R. D. Parke, J. Leyens, and S. G. West, "Reactions of Juvenile Delinquents to 'Justified' and 'Less Justified' Movie Violence," *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 11, 1974, pp. 16-24.
25. J. L. Hoyt, "Effect of Media Violence 'Justification' on Aggression," *Journal of Broadcasting*, 14, 1970, pp. 455-464.
26. *Ibid.*
27. O. N. Larsen *et al.*, "Goals and Goal-Achievement in Television Content: Models for Anomie?," *Sociological Inquiry*, 33, 1963, pp. 180-196.
28. Bandura, 1965, *op. cit.*
29. Hicks, *op. cit.*
30. S. Feshbach, "Reality and Fantasy in Filmed Violence," in J. P. Murray, E. Rubinstein, and G. A. Comstock (eds.), *Television and Social Behavior, Vol. 2: Television and Social Learning* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1972), pp. 318-345.
31. L. Berkowitz and J. T. Alioto, "The Meaning of an Observed Event as a Determinant of Its Aggressive Consequences," *Journal of Personality and Social Psychology*, 28, 1973, pp. 206-217.
32. Goranson, *op. cit.*
33. L. Meyerson, "The Effects of Filmed Aggression on the Aggressive Responses of High and Low Aggressive Subjects," Ph.D. dissertation, University of Iowa, 1966.
34. Goranson, *op. cit.*
35. L. Berkowitz and R. G. Geen, "Film Violence and the Cue Properties of Available Targets," *Journal of Personality and Social Psychology*, 3, 1966, pp. 525-530.
36. L. Berkowitz, "Some Aspects of Observed Aggression," *Journal of Personality and Social Psychology*, 2, 1965, pp. 359-369.
37. Berkowitz and Geen, *op. cit.*
38. R. Green and L. Berkowitz, "Name-Mediated Aggressive Cue Properties," *Journal of Personality*, 34, 1966, pp. 456-465.
39. Goranson, *op. cit.*
40. See, for example, A. Bandura, *Social Learning* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1968); Comstock *et al.*, *op. cit.* pp. 413-421.
41. Bandura, 1978, *op. cit.*
42. *Ibid.*

43. L. Berkowitz, "The Frustration-Aggression Hypothesis Revisited," in L. Berkowitz (ed.), *Roots of Aggression: A Re-Examination of the Frustration-Aggression Hypothesis* (New York: Atherton Press, 1968).
44. Comstock *et al.*, *op. cit.*
45. See, for example, Geen and Berkowitz, *op. cit.*
46. Comstock *et al.*, *op. cit.*
47. See, for example, D. J. Zillman, "Excitation Transfer in Communication-Mediated Aggressive Behavior," *Journal of Experimental Social Psychology*, 7, 1971, pp. 419-434.
48. A. F. Ax, "The Physiological Differentiation between Fear and Anger in Humans," *Psychosomatic Medicine*, 15, 1953, pp. 433-442.
49. J. M. Hunt, M. W. Cole, and E. Reis, "Situational Cues Distinguishing Anger, Fear, and Sorrow," *American Journal of Psychology*, 71, 1958, pp. 136-151.
50. A. Bandura, "Social Learning Theory of Aggression," *Journal of Communication*, 28, 1978, pp. 12-29.
51. H. T. Himmelweit, A. N. Oppenheim, and P. Vince, *Television and the Child* (London: Oxford University Press, 1958).
52. S. Berger, "Conditioning through Vicarious Instigation," *Psychological Review*, 69, 1962, pp. 405-456.
53. See, for example, R. Lazarus and E. Alfert, "The Short-Circuiting of Threat," *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 69, 1964, pp. 195-205.
54. D. K. Osborn and R. C. Endsley, "Emotional Reactions of Young Children to TV Violence," *Child Development*, 42, 1971, pp. 321-331.
55. E. E. Maccoby, "Effects of the Mass Media," in M. Hoffman and L. W. Hoffman (eds.), *Review of Child Development Research*, Vol. 1 (New York: Russell Sage Foundation, 1964), pp. 323-348.
56. Goranson, *op. cit.*
57. J. Wolpe, *Psychotherapy by Reciprocal Inhibition* (Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1958).
58. See A. Bandura, *Principles of Behavior Modification* (New York: Holt, Rinehart and Winston, 1969); A. Bandura, J. A. Grusec, and F. L. Menlove, "Vicarious Extinction of Avoidance Behavior," *Journal of Personality and Social Psychology*, 5, 1967, pp. 16-23; A. Bandura and F. Menlove, "Factors Determining Vicarious Extinction of Avoidance Behavior through Symbolic Modeling," *Journal of Personality and Social Psychology*, 8, 1968, pp. 99-108.
59. Bandura and Menlove, *op. cit.*
60. V. Cline, R. Croft, and S. Courrier, "Desensitization of Children to Television Violence," *Journal of Personality and Social Psychology*, 27, 1973, pp. 360-365.
61. Comstock *et al.*, *op. cit.*
62. M. Thomas, R. Horton, E. Lippincott, and R. Drabman, "Desensitization to Portrayals of Real-Life Aggression as a Function of Exposure to Television Violence," *Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 1977, pp. 450-458.
63. Bandura, 1969, *op. cit.*
64. A. Bandura, *Aggression: A Social Learning Analysis* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1973).
65. S. Feshbach, "The Drive-Reducing Function of Fantasy Behavior," *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 50, 1955, pp. 3-11.
66. *Ibid.*; also S. Feshbach, "The Catharsis Effect: Research and Another View," in R. K. Baker and S. Ball (eds.), *Violence and the Media: A Staff Report to the National Commission on the Causes of Prevention of Violence* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1969), pp. 461-472.
67. Goranson, *op. cit.*, p. 16.
68. These weaknesses are discussed by R. Parke, L. Berkowitz, J. Leyens, S. West, and R. Sebastian, "Some Effects of Violent and Nonviolent Movies on the Behavior of Juvenile Delinquents," in L. Berkowitz (ed.), *Advances in Experimental Social Psychology*, Vol. 10 (New York: Academic Press, 1977), pp. 135-172.
69. Parke *et al.*, *op. cit.* p. 139.
70. *Ibid.*, p. 140.
71. *Ibid.*
72. *Ibid.*, pp. 135-172.
73. *Ibid.*, p. 148.
74. Jerome Singer and Dorothy Singer, "Psychologists Look at Television," *American Psychologist*, 38, July 1983, pp. 826-834.
75. *Ibid.*
76. E. A. Rubinstein, "Television and Behavior: Conclusions of the 1982 NIMH Report and Their Policy Implications," *American Psychologist*, 38, 1983, pp. 820-825.
77. J. R. Milavsky, R. Kessler, H. Stipp, and W. S. Rubens, "Television and Aggression: Results of a Panel Study," in D. Pearl, L. Bouthilet, and J. Lazar (eds.), *Television and Behavior*, Vol. II (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1982).
78. L. R. Huesmann, "Television Violence and Aggressive Behavior," in D. Pearl, L. Bouthilet, and J. Lazar (eds.), *Television and Behavior*, Vol. II (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1982).
79. Alexis Tan, "Social Learning of Aggression," in J. Bryant and D. Zillman (eds.), *Perspectives on Media Effects* (Hillsdale, N.J.: Erlbaum, 1985, forthcoming).
80. S. R. Levin and D. R. Anderson, "The Development of Attention," *Journal of Communication*, 26(2), 1976, pp. 126-135.
81. A. Huston, J. Wright, E. Wartella, M. Rice, B. Watkins, T. Campbell, and R. Potts, "Communicating More Than Content: Formal Features of Children's Television Programs," *Journal of Communication*, 3, Summer 1981, pp. 32-48.
82. A. Andrew Collins, "Cognitive Processing in Television Viewing," in D. Pearl, L. Bouthilet, and J. Lazar (eds.), *Television and Behavior*, Vol. II (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1982).

EFFECTS OF MEDIA EROTICA

Erotic material in books, magazines, television, and the movies are often referred to as "obscenity" or "pornography." Most behavioral scientists define erotica as "sexually explicit" materials that can sexually arouse their audiences.¹ Erotica includes pictures or other illustrations of attractive naked young men and women, of attractive couples engaged in various sexual activity (such as intercourse, oral sex, and the like), and explicit verbal or literary descriptions of sexual activity.²

Public concern with erotica has focused on its possible harmful effects on audiences. There are widespread public beliefs, for example, that erotica "excites people sexually," "leads to a breakdown of morals," "leads people to commit rape," or "makes people sex crazy."³ A large majority of the public also believes that erotica has long-term effects on sexual behaviors of people.

How valid are these beliefs? One of the major concerted efforts at empirically investigating the effects of erotica was the series of studies sponsored by the Commission on Obscenity and Pornography, which culminated in publication of *The Report of the Commission on Obscenity and Pornography* in 1971. Some of the major conclusions of these studies were the following.⁴

1. Even brief exposure to erotica sexually arouses most males and females.
2. Exposure to erotica elicits a variety of positive and negative emotional responses and other emotional reactions such as feelings of "impulsiveness," "jumpiness," and "restlessness" among a majority of men and women.
3. Exposure to erotica does not substantially change established patterns of premarital, marital, and extramarital coitus, homosexual activity, and sexual fantasy. These patterns of sexual behavior are generally well-established prior to exposure to erotica.
4. Among the sexually experienced, exposure to erotica leads to temporary (twenty-four to forty-eight hours) and slight increases in the frequencies of previously established patterns of masturbation, coitus, sexual dreams, fantasies, and conversation habits. There are few, if any, changes in overt sexual behaviors among the sexually inexperienced following exposure to erotic materials.

The commission concluded their review of the studies by stating: "Research to date thus provides no substantial basis for the belief that erotic materials constitute a primary or significant cause of the development of character deficits or that they operate as a significant determinative factor in causing crime and delinquency."⁵

In summary, the commission concluded that exposure to erotica results in both sexual and emotional arousal in men and women. Exposure affects sexual behaviors only temporarily, primarily among the sexually experienced, and following established patterns of these behaviors. Finally, there is no evidence that exposure to erotica leads to crime or delinquency.

Although the commission's findings offered little support for many of the public beliefs regarding the harmful effects of erotica, they did not surprise behavioral scientists investigating human sexuality. Previous studies had established that frequencies of coitus, homosexual behavior, masturbation, and other explicitly sexual behaviors are determined by many factors, among them social class, educational level, and religious practices.⁶ Thus, it is not surprising that sexual behaviors that are determined primarily by social factors should be only temporarily and minimally affected by sexual and emotional arousal resulting from exposure to erotica.

More recently, research on effects of erotica has moved away from investigation of explicit sexual behaviors and has focused instead on aggression and sexually related but less explicit sexual behaviors as effects of sexual arousal. In this chapter, we will review some recent theories and research regarding the effects of erotica.

EROTICA AND AGGRESSION

The notion that sexual and aggressive drives are related is not new. Freud suggested that sadism and masochism are frequent components in normal sexual relations and that desires to hurt or be hurt by one's sex partner are pathological only when they dominate normal sexual behaviors.⁷ More recently, Berne has suggested that sexual pleasure in both men and women can be increased by the activation of aggressive motives.⁸ Also, there is evidence that the arousal of aggressive drives is generally associated with the arousal of sexual drives and vice versa.

These researchers were concerned with the relationship between aggressive and sexual drives. Current research has extended the analysis to determine whether there is any relationship between sexual arousal and overt aggressive behavior. Some of the major theories in this area are reviewed in the following section.

General Arousal Model

Bandura's social learning theory of aggression⁹ suggests that any source of emotional arousal can facilitate aggression when individuals are "prone to

behave aggressively." Sexual arousal resulting from exposure to erotica should therefore facilitate aggression when aggression is a strong or dominant response possibility for the individual after exposure to the sexual materials. For example, a person who is angered and who is then confronted with the source of his or her anger will more likely be aggressive than a person who is not angered. Thus, we can say that aggression will be a dominant response possibility for this angered person. Bandura's theory suggests that for such persons exposure to erotica will increase the probability of subsequent aggression. On the other hand, when aggression is not a dominant response possibility, sexual arousal may lead to nonaggressive responses. Since some of the responses activated by sexual arousal may be incompatible with aggression (such as sexual fantasies and overt lovemaking), sexual arousal in a non-angered person may inhibit subsequent aggressive behavior.

Tannenbaum and Zillmann use a similar analysis to explain the facilitative effects of sexual arousal on aggression.¹⁰ To them, the critical process is "excitation transfer." Take a person who is predisposed to aggression (such as an angered person). Suppose this person is then exposed to erotica and is sexually aroused. According to Tannenbaum and Zillman's excitation-transfer model, this person, if placed in a situation where aggression is a strong, possible response (such as when appropriate targets of aggression are available), will label or interpret sexual arousal as anger and will therefore be more aggressive than if he or she had not been sexually aroused. Aggression is facilitated because the additional arousal resulting from exposure to erotica can "intensify feelings of anger and, ultimately, aggressive reactions."¹¹

Support for the general arousal model is provided in research by Zillman and his associates.¹² Their major finding is that exposure to strong erotica, such as films depicting precoital and coital behaviors, can intensify aggressive reactions in angered male adults.

More recently, however, a series of studies by Baron and his associates¹³ have shown that exposure to some kinds of erotica can actually reduce subsequent aggression. In one study¹⁴ male subjects in two experimental groups were first strongly angered or not angered by a confederate of the experimenter. Subjects who were angered were insulted by the confederate, who also gave them several electric shocks in the context of a learning experiment. In the nonangered conditions subjects were given a very favorable evaluation by the confederate and were given only one electric shock, also in the context of a learning study. After these procedures, subjects were asked to examine and rate some stimuli that the experimenter "was planning to use in another experiment." Half of the subjects in the angered and nonangered conditions were shown pictures of extremely attractive, nude, young women to arouse them sexually. The other half saw pictures of scenery, furniture, and abstract art. After exposure to either the erotic or neutral pictures, subjects were told that they would be teachers in a learning experiment and that the confederate would be the "learner." The subject was then told that he could deliver anywhere from one to ten electric shocks for every error that the confederate

made in the learning procedure. The confederate in all conditions had been previously instructed by the experimenter to make twenty errors.

Results indicate that, contrary to expectations, angered subjects exposed to the erotic pictures delivered less intense electric shocks to the confederate than angered subjects who had seen the neutral stimuli. The erotic pictures, however, did not influence aggression in the nonangered group. Baron concluded that exposure to erotic material inhibited subsequent aggression by men who had previously been angered by the victim. Similar conclusions have been reached by Baron and his colleagues from other studies.¹⁵

At first glance there seems to be a contradiction in results from two groups of studies. Zillmann and others have found that erotica facilitates aggression, while Baron and his colleagues have shown that erotica inhibits aggression. An important difference between the two sets of studies, however, is the type of erotic materials used as stimuli for sexual arousal. Most studies showing a facilitative effect of erotica on aggression use highly erotic films depicting pre-coital and coital behaviors. Studies showing that erotica can inhibit aggression, on the other hand, use milder forms of erotica, such as pictures of naked, attractive women. We can therefore expect that a higher level of sexual arousal will be elicited by the films as compared to pictures. The difference in degree of arousal and the emotions associated with arousal (whether positive or negative) are the main components of current models attempting to explain why erotica sometimes inhibits and at other times facilitates aggression. We will consider two of these models—an arousal and distraction explanation, and a "hedonic" model.

Arousal and Distraction Model

Donnerstein, Donnerstein, and Evans¹⁶ have proposed an arousal and distraction model of erotica effects. According to their model, all erotica have two effects. First, erotica can arouse people, and this sexual arousal facilitates aggression when aggression is the dominant possible response, as in angered subjects. This is also the main prediction of the general arousal model that we discussed in the preceding section. Second, erotica can induce "attentional shifts" resulting in distraction from the previous angered condition.¹⁷ (Research on aggression and erotica assume that the effects will be observed only when subjects have been previously angered or have been otherwise predisposed to aggression.) Thus, erotica can also inhibit aggression by shifting or distracting the individual's attention away from previous anger instigation, allowing for the dissipation of anger and therefore of aggressive responses.

According to Donnerstein *et al.*, mildly arousing stimuli such as *Playboy* pictures will result primarily in distraction. *Playboy* nudes have often been used in studies of erotica. However, according to Zuckerman in a review for the Commission on Obscenity and Pornography, "in this era of public nudity, such stimuli [*Playboy* nudes] may have become quite humdrum."¹⁸ Mildly arousing sexual stimuli such as *Playboy* nudes will not elicit enough arousal

from male subjects for the arousal to "spill over" and be labeled as anger when an opportunity to aggress against a tormentor comes. The main effect of such erotica will be inhibition of aggression, since the material can shift attention of the subject away from anger.

On the other hand, explicit films depicting intercourse and other sexual activities will be highly arousing to most viewers. Although highly erotic films will also be distracting, the higher levels of arousal they elicit will not be easily dissipated and can be labeled as anger by previously angered subjects when they are given the opportunity to aggress against the source of anger. Thus, highly erotic stimuli should facilitate instead of inhibit aggression. These predictions hold only when subjects are angered *before* exposure to erotica. Only when they have been previously angered can subjects be distracted by mild erotica from the angered state.

To test these predictions, Donnerstein *et al.* exposed subjects to either neutral, mildly erotic, or highly erotic pictures. Subjects were exposed to one of these stimuli either *before* or *after* they had been *insulted* or *not insulted* by a confederate. The neutral pictures consisted of *Playboy* advertisements for book clubs, cigarettes, soft drinks, and other neutral material. The mildly erotic pictures were *Playboy* nudes and seminudes without complete frontal nudity. The highly erotic pictures were from an "adults only" magazine. These pictures showed complete female and male nudity and implied various sexual activities such as intercourse and oral-genital contact.

After exposure to one of these three stimuli, subjects were allowed to give electric shocks to the confederate in the context of a learning experiment. In support of their general arousal hypothesis, Donnerstein *et al.* found that for subjects who had been insulted (and therefore angered) *after* exposure to erotica the highly erotic pictures elicited more aggression (electric shocks) than either the mildly erotic or neutral pictures. Since subjects who had been angered *after* exposure to erotica could not be distracted from their angered state, the residual arousal from the highly erotic pictures was labeled as anger and thus instigated more aggression.

For subjects who were insulted *before* they were shown the pictures the mildly erotic pictures resulted in less aggression than either neutral or highly erotic pictures. Thus, mildly arousing sexual materials inhibited subsequent aggression because they were able to distract the subjects from their angered state. Donnerstein *et al.* interpret these results as supporting their arousal and distraction model of erotica effects.

Hedonic Model

According to the hedonic model, the effects of erotica on aggression are mediated by the affective or emotional responses elicited by the material.¹⁹ Some erotica elicit negative emotions such as disgust, nausea, and guilt. Other erotica result in positive emotions such as arousal labeled as pleasant and entertaining. The hedonic model proposes that exposure to erotic materials

UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

that are labeled as unpleasant and disgusting will enhance subsequent aggression among subjects predisposed to aggression (such as angered subjects). On the other hand, exposure to positively evaluated sexual materials will inhibit aggression among the angered subjects. Arousal that is disgusting and unpleasant is more readily labeled by angered subjects as anger, while arousal that is pleasant is less likely labeled as anger. Thus, pleasant sexual arousal will be incompatible with the previous arousal of anger. Anger and subsequent aggression should therefore dissipate, since it would be difficult for subjects to become angry again when confronted with the source of their anger while they are still immersed in pleasant arousal resulting from exposure to erotica.

Indirect evidence is provided for these predictions by Baron, who found that angered females showed increases in aggression after exposure to erotica that had previously inhibited aggression among males.²⁰ To reconcile these contradictory results for males and females, Baron points out that the erotic materials were labeled by females as disgusting and unpleasant, while males regarded them as positively exciting and pleasant. Thus, females were more likely to interpret their sexual arousal as anger when presented with the source of their anger, while the anger of males may have dissipated because of positive sexual arousal.

A more direct test of the hedonic model was provided by White in 1979.²¹ Male college students were first either angered or not angered by the experimenter's confederate. In the angry condition the confederate gave the subject very unfavorable and insulting personality evaluations. In the nonangry condition the ratings given by the confederate were favorable. Subjects were then exposed to one of four sets of erotic stimuli while waiting for the experimenter "to be set up for the rest of the experiment." Subjects were shown the stimuli on slides. The four sets of slides were (1) positive response pictures, consisting of mutual genital fondling, sexual intercourse, and mildly explicit fellatio; (2) ambivalent response—moderately explicit mutual oral genital contact, fellatio, and cunnilingus; (3) negative response—same sex masturbation and highly explicit cunnilingus; (4) neutral response—clothed and partially clothed males and females standing alone or mutually involved in nonsexual activity. A pilot study had indicated that males exposed to the negative stimuli reported much greater disgust, anger, nausea, guilt, and self-disappointment than males shown the other stimuli. In contrast, males exposed to the positive stimuli reported that these pictures were more sexually arousing, more exciting, more entertaining, less boring, and more anxiety provoking than did males shown the other pictures.

After exposure to one set of slides, subjects were given the opportunity to give electric shocks to the confederate in the context of a learning experiment. As the "stimulator," the subject was to shock the confederate (the "responder") to help him memorize a list of words.

Results indicate that *angered* subjects exposed to positive erotic stimuli were less aggressive (delivered less intense shocks) toward the confederate than *angered* subjects exposed to either the neutral or negative stimuli and subjects

in a control condition who had not been shown any slides. In contrast, subjects exposed to the negative erotic stimuli were more aggressive than subjects in the control condition. White concludes from these results that aggressive behavior is enhanced by erotic stimuli that is considered to be disgusting and unpleasant. In contrast, erotic stimuli considered to be entertaining and positively exciting reduces aggression among angered individuals even to a level below that of individuals who were never provoked.

EROTICA AND LESS EXPLICIT SEXUAL BEHAVIORS

Griffitt, May, and Veitch suggest that the primary effect of erotica may be on sex-related behaviors that are "less socially and personally significant and less explicitly sexual than those involving coitus, masturbation, or homosexual activities."²² Since most explicit sexual behaviors are determined by a number of social factors, erotica generally has been found to affect them only marginally. However, there are several other interpersonal behaviors that can be affected by sexual arousal from erotica. There is previous evidence, for example, that males who are active sexually will more likely rate photographs of women as sexually appealing compared to men who are less sexually active.²³ Also, sexually aroused males, compared to nonaroused males, rate women presented in photographs as more physically attractive.²⁴

On the basis of these previous findings Griffitt *et al.* predicted that sexually aroused males and females will evaluate opposite-sex individuals more positively than same-sex individuals and that they will establish closer physical proximity and will visually attend more to opposite- than to same-sex individuals compared to males and females who are not sexually aroused. Thus, they predicted that sexual arousal will make a person more receptive to opposite-sex individuals visually, physically, and affectively.

Griffitt *et al.* tested these hypotheses in two studies.²⁵ In the first experiment male and female college students were first exposed either to erotic or nonerotic stimuli. The erotic material consisted of short literary passages describing various heterosexual, homosexual, and autosexual acts. The nonerotic materials were nonsexual literary passages. After recording their emotional reactions to these stimuli, subjects were requested to participate in "another" experiment on "interpersonal judgments." They were given an anonymous stranger's responses to a twenty-four item questionnaire and asked to record their evaluations of this stranger on an Interpersonal Judgment Scale. The only information given about the person to be evaluated was his or her sex. Half the subjects in each arousal condition were told that the person was of the same sex, while the other half was told that the person was of the opposite sex.

Results indicate that sexual arousal resulted in more positive evaluations of opposite-sex persons compared to same-sex persons, but only for female subjects. Sexual arousal did not affect evaluations by males. Affective reactions

(whether positive or negative) to the erotic stimuli did not influence the evaluations. The researchers conclude that erotica-produced sexual arousal in females produced more favorable evaluations of opposite sex persons who were not physically present. However, this tendency was not apparent in male subjects, probably because sexual arousal influences male's evaluation of females primarily on perceptual dimensions that are explicitly sexual instead of general.

In their second study Griffitt *et al.* first exposed subjects to either erotic or nonerotic slides. The erotic slides depicted various sexually explicit activities. The nonerotic slides showed various geometric patterns.

After rating their emotional reactions to the slides, subjects were requested to participate in another experiment "to determine how well untrained persons can administer intelligence tests." The subject was to be the tester, and two confederates of the experimenter, a male and female, were to be tested. Before actually testing the two confederates, the subject was asked to wait in a room where the two confederates were also waiting. The seating arrangement around a table was such that the subject had one of two choices: sit closer to the same-sex confederate or sit closer to the opposite-sex confederate. This was the measure of physical receptivity. Eye contact with the confederates while administering the test was the measure of visual receptivity.

Results indicate that sexually aroused subjects of both sexes were more visually receptive to opposite-sex than to same-sex persons. Aroused subjects looked more at opposite-sex persons than did nonaroused subjects. Sexually aroused subjects who responded negatively to the erotic stimuli physically avoided opposite-sex persons by sitting away from them. There were no other differences in choice of seating positions.

These two experiments provide some support for the general prediction that sexual arousal from erotica can affect less explicit sexual behavior. This seems to be a promising area for future research, since we know little about it. Most studies of erotica effects have concentrated on explicit sexual behavior and aggression.

We also need to know more about how erotica affects male attitudes toward, and perceptions of, women. As noted by the Presidential Commission on Obscenity and Pornography:

It is often asserted that a distinguishing characteristic of sexually explicit materials is the degrading and demeaning portrayal of the role and status of the human female. It has been argued that erotic materials describe the female as a mere sexual object to be exploited and manipulated sexually.²⁶

Preliminary evidence indicates that exposure by males to erotica does not make them more aggressive toward females than to males.²⁷ Also, exposure to erotica by males does not lead to an increase in "sex-calloused" attitudes or exploitative sexual behavior toward females or to an increase in aggressive verbal remarks toward females.²⁸ However, instead of focusing on aggression directed at females or on sexually explicit attitudes, researchers should be

investigating the effects of exposure to erotica on male perceptions of the role of women in less sexually explicit behaviors.

EROTICA AND RAPE

Recent research has studied the possible effects of exposure to erotica depicting violence, sadomasochism, bestiality, and rape on the potential for rape among male viewers. The focus of erotica research today is not on "standard erotica" but on violent pornography where participants are also depicted as victims. As Susan Gray pointed out in a 1982 review:²⁹

The key question in research on pornography is whether there is a link between exposure to pornography with sexually violent themes and either sexual violence or greater tolerance by societies of sexual violence.

Early studies did not show a relationship between exposure to violent or nonviolent erotica and the tendency to commit rape. Goldstein and Kant found that rapists and pedophiles (child molesters) admitted to a state hospital in California reported less exposure to erotica than the general male population.³⁰ They concluded from these results that erotica may perform an educational function for men during their formative years. Rapists and pedophiles seem to be deprived of information about sex; they seem to be less capable of defining what society considers to be "the normal sex act."

Recent laboratory studies provide some support for these early findings. A summary of these studies concluded that:³¹

Laboratory studies have not demonstrated a strong link between sexual arousal and rape. Current thinking on sexual violence views rape less as a response to sexual arousal and more as an outgrowth of anger.

The evidence tells us that sexual arousal from exposure to erotica by itself does not lead to antisocial acts. The key instigator of sexual violence and nonsexual aggression is anger. Sexual arousal from erotica exposure, however, can increase aggression levels in males who are already angry. Aggression is not raised in males who had not been angered. The key question then is, "What causes men to be angry and then to commit violent sex crimes?" Researchers are trying to answer this question by studying instigators of anger in men who have committed violent sex crimes.³²

Also, we recently have been concerned with how exposure to erotica affects attitudes toward rape and women in general. A recent study by Zillmann and Bryant provides some evidence on this question. Zillmann and Bryant exposed male and female college students to erotica at three levels—massive exposure, intermediate exposure, and no exposure.³³ Subjects in the massive-exposure condition saw six sexually explicit films per session, one session per week, over a six-week period. Subjects in the intermediate-exposure condition saw three erotic films and three nonerotic films per session, one session per

week, over six weeks. Subjects in the no-exposure condition saw six nonerotic films per session, also one session per week over six weeks. The erotic films depicted heterosexual activities such as fellatio, cunnilingus, coitus, and anal intercourse. The erotic films did not depict activities that were coerced or that involved the infliction or reception of pain. The nonerotic films were "educational" films that had been judged to be "interesting." They did not depict or mention sex-related behaviors.

To measure their attitudes toward rape, subjects were given a newspaper account of a rape case in which a hitchhiker had been raped. The account reported that the rapist had been convicted, but the sentence was not given. Subjects were asked to recommend a sentence for the offender.

Subjects who had been exposed to massive doses of erotica recommended significantly shorter terms of imprisonment for the rapist than did subjects in the other two conditions. They recommended an average of 49.8 months imprisonment; intermediate-exposure subjects recommended 78.0 months; and no-exposure subjects recommended 94.6 months. There were no differences in the length of imprisonment recommended by males and females.

Zillmann and Bryant also reported these other findings.

1. Subjects in the massive-exposure condition gave higher estimates than subjects in the intermediate- and no-exposure conditions of people in the general population who engaged in various sex acts such as fellatio, cunnilingus, anal intercourse, group sex, sadomasochism, and bestiality.
2. At the end of the experiment, subjects in the massive-exposure condition considered pornography to be less offensive and objectionable than subjects in the intermediate- and no-exposure conditions.
3. Massive exposure to erotica increased male subjects' "callousness" toward women. Callousness was measured by "agree" responses to items such as "Pickups should expect to put out" "A man should find them, fool them, f--- them, and forget them," "A woman doesn't mean no unless she slaps you," and others. Men who were exposed to massive doses of erotica had the highest scores on this scale (23.8), followed by men in the intermediate-exposure condition (15.6), and men in the no-exposure condition (10.5).

Zillmann and Bryant's study looks at erotica effects that have not been thoroughly studied before. Also, it measures effects over a period of time (six weeks). Thus, we are given an indication of possible long-term effects of erotica on our attitudes toward rape, women, and erotica itself. Of course, their study involved only college students, and we should be careful in generalizing results to other populations. We can conclude from their study that massive exposure to erotica can "trivialize" rape, lead to a debasement of women, and lead to more permissive attitudes toward erotica among college students. Also, as the authors of the study put it, "Massive exposure to pornography produced visions of people doing more of anything pertaining to sex."

Erotica is defined as sexually explicit materials that can sexually arouse their audiences. Early research indicates that (1) even brief exposure to erotica sexually arouses most males and females; (2) exposure to erotica does not significantly affect established patterns of sexual activity; and (3) exposure to erotica is not a significant cause of crime or delinquency.

More recently, research on effects of erotica has focused on aggression and sexually related but less explicit sexual behaviors. The major theoretical models guiding this research are a general arousal model, an arousal and distraction model, and a hedonic model. Some of the major findings are the following.

1. Angered persons exposed to highly erotic pictures are subsequently more aggressive (deliver more electric shocks) toward the source of anger than persons exposed to neutral stimuli. Aggression is facilitated by highly erotic materials because the additional arousal is often labeled as anger and can therefore intensify feelings of anger and, ultimately, aggressive reactions.
2. Exposure to mildly erotic stimuli can inhibit subsequent aggressive behaviors in angered subjects by distracting them from their angered state.
3. Exposure to erotic materials that are labeled as unpleasant and disgusting facilitates aggression among persons predisposed to aggression (such as angered subjects), while exposure to positively evaluated erotica inhibits aggression. Sexual arousal that is disgusting and unpleasant is more readily labeled as anger. In contrast, pleasant arousal helps the subject to "forget" his or her previous angry state.
4. There is some tentative evidence that sexual arousal makes heterosexual men and women more receptive affectively, visually, and physically to opposite-sex persons.

REVIEW QUESTIONS

1. What are some common public beliefs about the effects of exposure to "erotica?" Which of these beliefs are supported by research evidence?
2. Using one or more of the models discussed in this chapter (general arousal, arousal and distraction, and hedonic models), explain how exposure to erotica is related to aggression.
3. Take two studies discussed in this chapter. Evaluate the internal and external validity of these studies.

ENDNOTES

1. See, for example, R. A. Baron, "The Aggression-Inhibiting Influence of Heightened Sexual Arousal," *Journal of Personality and Social Psychology*, 30, 1974, pp. 318-322.

2. See, for example, R. A. Baron and P. Bell, "Sexual Arousal and Aggression by Males: Effects of Type of Erotic Stimuli and Prior Provocation," *Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 1977, pp. 79-87.

3. H. Abelson et al., "Public Attitudes Toward and Experience with Erotic Material," *Technical Reports of the Commission on Obscenity and Pornography*, Vol. 6 (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1971).

4. Commission on Obscenity and Pornography, *The Report of the Commission on Obscenity and Pornography* (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1970); D. Byrne and J. Lamberth, "The Effect of Erotic Stimuli on Sex Arousal, Evaluative Responses, and Subsequent Behavior," *Technical Reports of the Commission on Obscenity and Pornography*, Vol. 8 (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1971).

5. Commission on Obscenity and Pornography, 1970, *op. cit.*, p. 243.

6. See, for example, A. Kinsey et al., *Sexual Behavior in the Human Female* (Philadelphia: W. B. Saunders, 1953).

7. S. Freud, *New Introductory Lectures on Psycho-Analysis* (New York: Norton, 1933).

8. E. Berne, *Games People Play* (New York: Grove Press, 1964).

9. A. Bandura, *Aggression: A Social Learning Analysis* (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1973).

10. P. H. Tannenbaum and D. Zillmann, "Emotional Arousal in the Facilitation of Aggression through Communication," in L. Berkowitz (ed.), *Advances in Experimental Social Psychology*, Vol. 8 (New York: Academic Press, 1975).

11. D. Zillmann, "Excitation Transfer in Communication-Mediated Aggressive Behavior," *Journal of Experimental Social Psychology*, 7, 1971, pp. 419-434.

12. *Ibid.*; also D. Zillmann, J. Hoyt, and K. Day, "Strength and Duration of the Effect of Aggressive, Violent, and Erotic Communications on Subsequent Aggressive Behavior," *Communication Research*, 1, 1979, pp. 286-306; D. Zillmann and B. Sapolsky, "What Mediates the Effect of Mild Erotica on Annoyance and Hostile Behavior in Males?" *Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 1977, pp. 587-596.

13. Baron, 1974, *op. cit.*; Baron and Bell, 1977, *op. cit.*

14. Baron, 1974, *op. cit.*

15. See, for example, R. A. Baron and P. A. Bell, "Effects of Heightened Sexual Arousal on Physical Aggression," *Proceedings of the American Psychological Association*, 8, 1973, pp. 171-172.

16. E. Donnerstein, M. Donnerstein, and R. Evans, "Erotic Stimuli and Aggression: Facilitation or Inhibition?" *Journal of Personality and Social Psychology*, 32, 1975, pp. 237-244.

17. D. Zillman and R. Johnson, "Motivated Aggressiveness Perpetuated by Exposure to Aggressive Films and Reduced by Exposure to Nonaggressive Films," *Journal of Research in Personality*, 7, 1973, pp. 261-276.

18. M. Zuckermann, "Physiological Measures of Sexual Arousal in the Human," in *Technical Reports of the Commission on Obscenity and Pornography*, Vol. 1 (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1971).

19. Leonard White, "Erotica and Aggression: The Influence of Sexual Arousal, Positive Affect, and Negative Affect on Aggressive Behavior," *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1979, pp. 591-601.

20. Baron and Bell, 1977, *op. cit.*; R. A. Baron, "Heightened Sexual Arousal and

Physical Aggression: An Extension to Females," *Journal of Research in Personality*, 13, 1979, pp. 91-102.

21. White, *op. cit.*

22. W. Griffith, J. May, and R. Veitch, "Sexual Stimulation and Interpersonal Behavior: Heterosexual Evaluative Responses, Visual Behavior and Physical Proximity," *Journal of Personality and Social Psychology*, 30, 1974, pp. 367-377.

23. S. Epstein and R. Smith, "Thematic Apperception, Rorschach Content, and Ratings of Sexual Attractiveness of Women as Measures of the Sex Drive," *Journal of Consulting Psychology*, 21, 1957, pp. 473-478.

24. W. Stephan, E. Berscheid, and E. Walster, "Sexual Arousal and Heterosexual Perception," *Journal of Personality and Social Psychology*, 20, 1971, pp. 93-101.

25. Griffith et al., *op. cit.*

26. Commission on Obscenity and Pornography, 1970, *op. cit.*, p. 201.

27. Baron and Bell, 1977, *op. cit.*

28. D. L. Mosher, "Psychological Reactions to Pornographic Films," in *Technical Report of the Commission on Obscenity and Pornography*, Vol. 8 (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, 1971); E. Donnerstein and G. Barrett, "Effects of Erotic Stimuli on Male Aggression toward Females," *Journal of Personality and Social Psychology*, 36, 1978, pp. 180-188.

29. Susan Gray, "Exposure to Pornography and Aggression Toward Women: The Case of the Angry Male," *Social Problems*, 29(4), 1982, pp. 387-396.

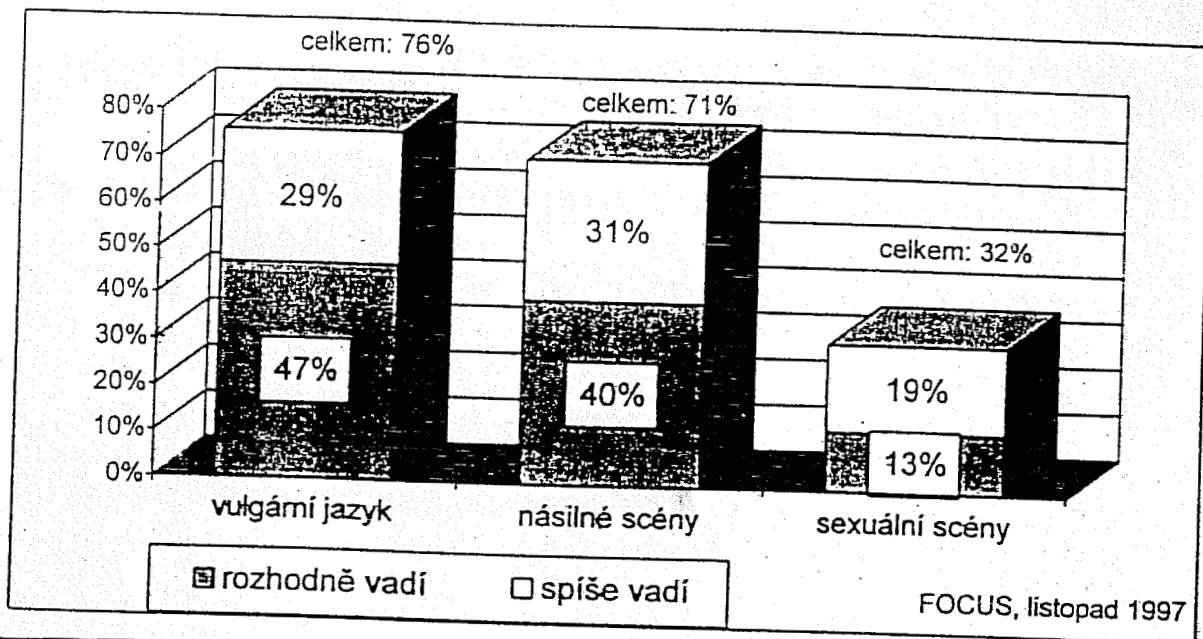
30. As reported in Gray, *op. cit.*

31. Gray, *op. cit.*

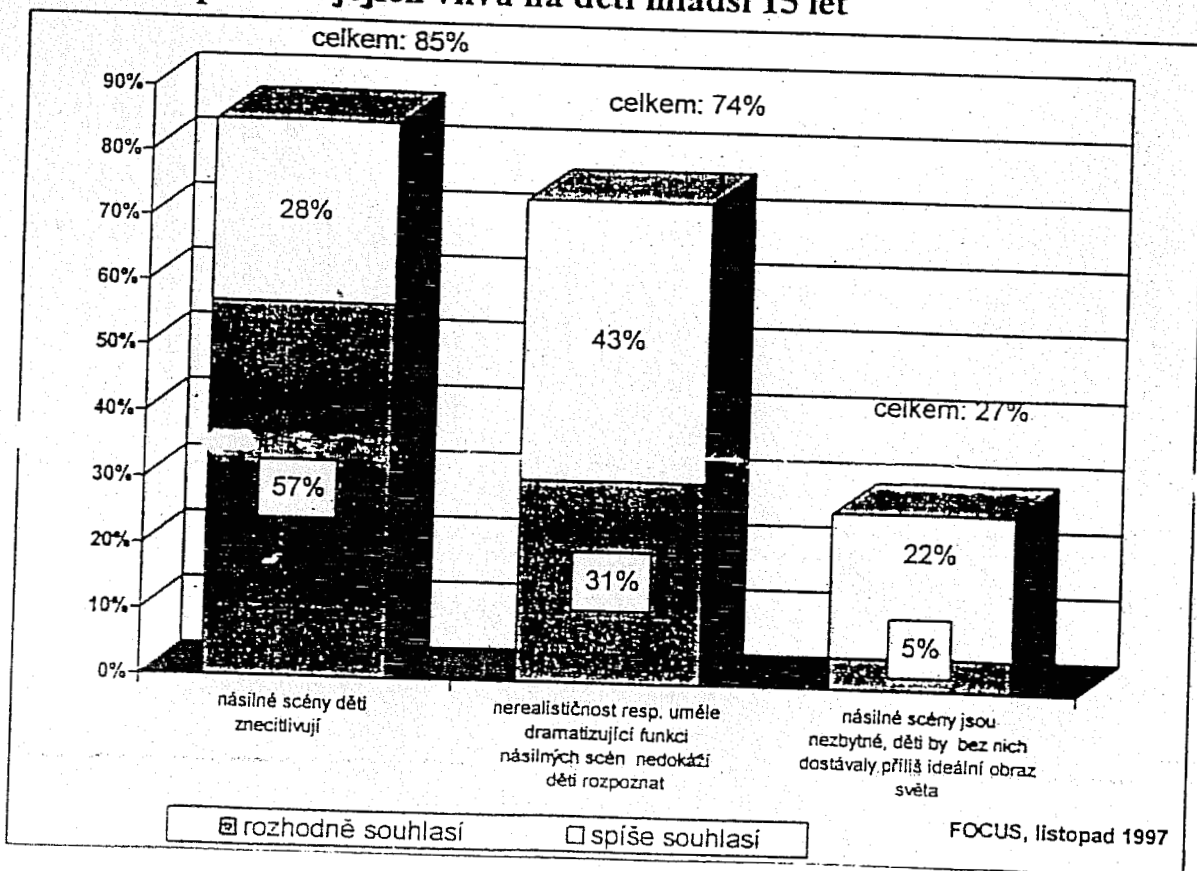
32. *Ibid.*

33. Dolf Zillmann and Jennings Bryant, "Pornography, Sexual Callousness, and the Trivialization of Rape," *Journal of Communication*, 32, Autumn 1982, pp. 10-21.

Graf č. 1 Míra nesouhlasu s problematickými složkami televizní komunikace

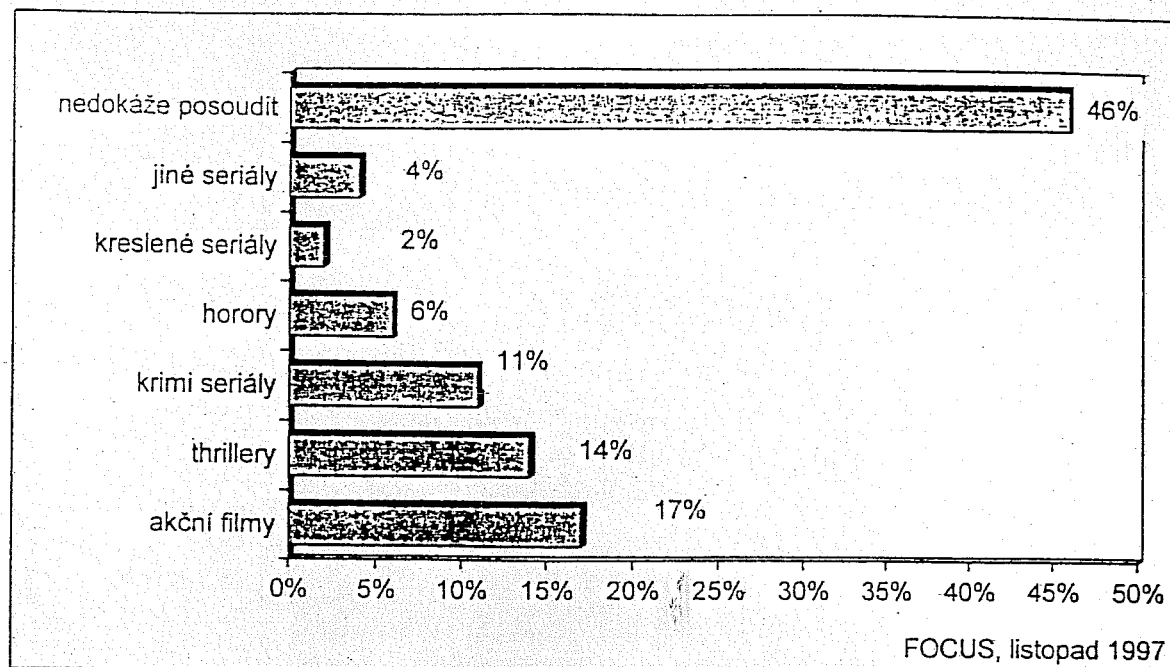

Graf č. 2 Funkce připisované násilí prezentovanému na televizní obrazovce z pohledu jejich vlivu na děti mladší 15 let

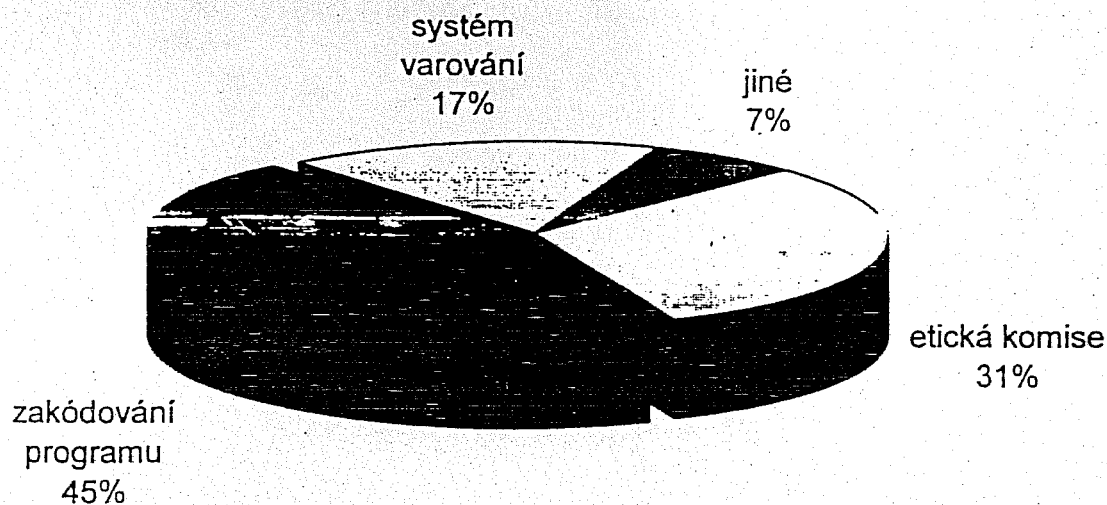

Graf č. 3 Percepce škodlivosti televizního násilí podle žánrového zařazení pořadů

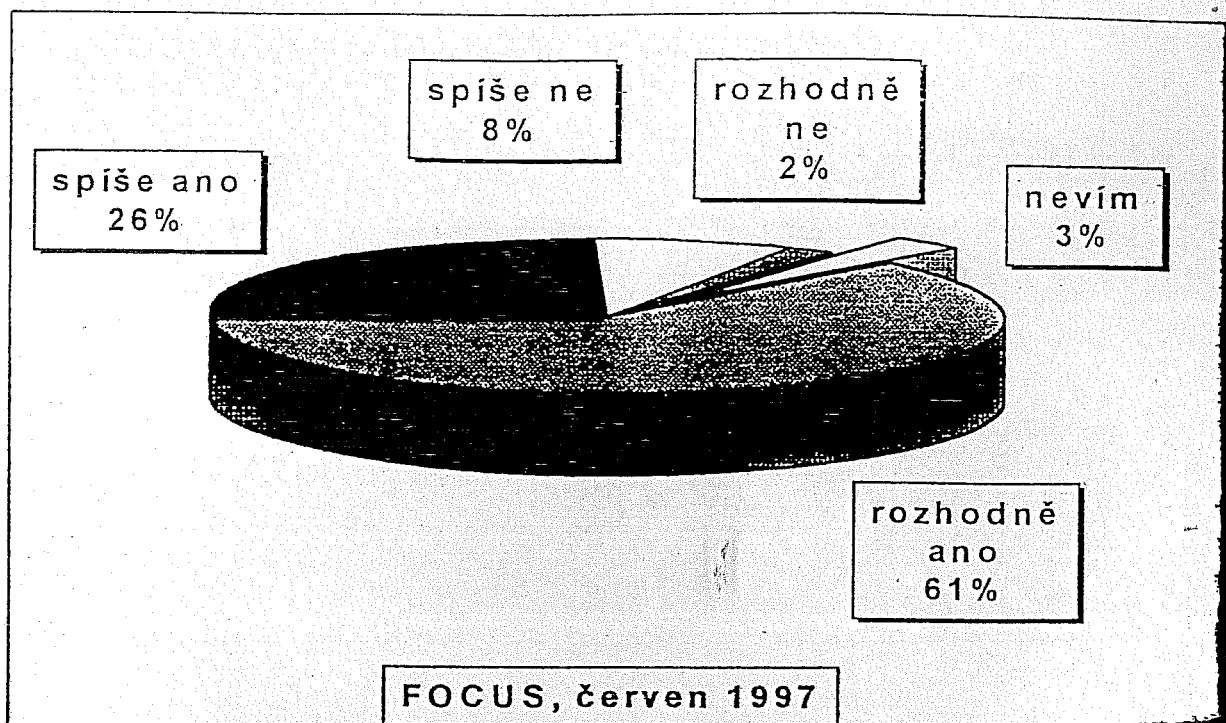

PREFEROVANÉ FORMY REGULACE

zdroj: FOCUS

Souhlas s omezením prezentace násilí a pornografie na televizní obrazovce

Drtivá většina české populace (92%) se domnívá, že sledování násilných a pornografických pořadů může narušit zdravý duševní vývoj dítěte.

